

**Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta**

Katedra církevních dějin a patristiky

Diplomová práce

**Život Františka Tomáška v 50. a 60. letech 20. stolení
a jeho působení v Moravské Huzové**

Vedoucí práce: PhDr. Radomír Malý

Student: Martina Kubešová

Studijní obor: Pastoračně sociální asistent + Pedagog volného času

Ročník: VIII.

Akademický rok: 2006 - 2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci „Život Františka Tomáška v 50. a 60. letech 20.století a jeho působení v Moravské Huzové“ vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Martina Kubešová

Děkuji vedoucímu diplomové práce PhDr. Radomírovi Malému, za jeho cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Poděkování

Zvláštní poděkování věnuji pamětníkům Františka Tomáška, díky kterým jsem mohla také tutu diplomovou napsat.

Josef Škoda
Marie Kráčmarová
Olga Škodová
Eva Čiklová
Marie Vašíčková
Pavel Rotter
Jana Opichalová
Anna Janíčková
Marie Svobodová
Rudolf Janíček

Děkuji Vám tímto za čas, pomoc a především Vaši laskavost.

Také tímto děkuji starostovi obce Štěpánov Mojmiru Lýskovi, za laskavou pomoc a poskytnuté materiály.

Obsah:

Úvod	6
1 Přelom 19. a 20. stol.	8
1.1 Přehled situace církve v Čechách.....	8
<u>1.1.1</u> <i>Dětství a mládí Františka Tomáška</i>	8
<u>1.1.2</u> <i>Katolická moderna</i>	9
2 Církev a Československý stát	10
2.1 Kněžství.....	10
2.2 Rozluka církve a státu.....	11
2.3 Okupace.....	12
3 Československo v poválečném období	13
3.1 Košický vládní program.....	13
3.2 Benešovy dekrety.....	14
3.3 Zápas o katolické voliče při volbách roce 1946.....	15
<u>3.3.1</u> <i>Komunistická strana</i>	16
4 Vztah církev a komunismu vyjádřený v encyklice Divini redemptoris	17
5 Převzetí moci	21
5.1 Nastolení proletariátu.....	22
6 Stát a církev	22
6.1 Likvidace církev.....	23
<u>6.1.1</u> <i>Náboženství zvané ateismus</i>	24
6.2 Mezinárodní události a jejich vliv na naši politickou situaci.....	25
6.3 Tomášek biskupem.....	26
7 Od jednání k boji	28
7.1 Katolická akce.....	28
7.2 Mírové hnutí katolického duchovenstva.....	30
<u>7.2.1</u> <i>Konec MHKD</i>	31
8 Perzekuce a masová nezákonnost	33
8.1 Perzekuce „vesnických boháčů“.....	34
<u>8.1.1</u> <i>Hradecký program</i>	34
<u>8.1.2</u> <i>Definování vesnického boháče</i>	35
<u>8.1.3</u> <i>Protisedlácká administrativní opatření</i>	36
8.2 Perzekuce duchovních.....	37
8.3 Internační tábor Želiv.....	38
<u>8.3.1</u> <i>Internace biskupa Františka Tomáška</i>	39
8.4 Zrušení internačního tábora Želiv.....	41
8.5 Monstrprocesy.....	42
9 Vládní nařízení a nové církevní zákony	43
9.1 Oblast majetkoprávní.....	43
9.2 Cenzura.....	43
9.3 Do područí státu.....	44
9.4 Rodinné právo.....	45
9.5 Matriky.....	46
9.6 Misie, poutě a církevní svátky.....	47
9.7 Sliby republiky.....	47
<u>9.7.1</u> <i>Reorganizace církve</i>	48
9.8 Omezení náboženské svobody v oblasti školství.....	49
<u>9.8.1</u> <i>Církevní školy</i>	49
<u>9.8.2</u> <i>Studium teologie</i>	49

9.8.3	<i>Výuka náboženství</i>	50
10	Změny v letech 1953 – 1956	54
11	Moravská Huzová	56
11.1	Vývoj jména Moravská Huzová.....	56
11.2	Rozvoj Moravské Huzové.....	57
11.3	Poúnorová proměna vesnice.....	58
12	František Tomášek v Moravské Huzové	60
12.1	Příchod biskupa Tomáška do Moravské Huzové.....	60
12.2	Počátky pastorační činnosti.....	60
12.3	Jaký byl Tomášek jako kněz?.....	62
12.3.1	<i>Maminka Františka Tomáška</i>	65
12.4	Udělení státního souhlasu k výuce náboženství.....	66
13	Tomáškovu pojetí katecheze v teorii a praxi	68
13.1	První vychovatelé víry jsou rodiče.....	68
13.2	Kněz v roli duchovního vůdce a katechety.....	68
13.3	Vyučovací hodina podle Františka Tomáška.....	70
13.3.1	<i>Začátek vyučovací hodiny</i>	70
13.3.2	<i>Jádro vyučování</i>	70
13.3.3	<i>Závěr vyučování, opakování a zkoušení</i>	71
14	Svědectví bývalých žáků Františka Tomáška	72
14.1	Svědectví pana Josefa Škody.....	72
14.2	Svědectví paní Jany Opichalové.....	73
14.3	Svědectví pana Pavla Rottera.....	73
14.4	Svědectví paní Olgy Škodové.....	73
15	Vatikánský koncil a odchod Františka Tomáška	74
16	Literární díla Františka Tomáška	77
17	Život Františka Tomáška po roce 1965	79
17.1	Kardinál František Tomášek.....	79
17.2	Obhájce lidských práv.....	81
17.3	Rok 1989.....	81
17.4	Odchod.....	82
	Závěr	83
	Seznam literatury	84
	Seznam zkratk	87
	Seznam příloh	88

Úvod

V době kdy jsem se rozmyslela o tématu diplomové práce, dostala se mi do rukou kniha Ludvíka Dřímala: František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. Z titulní strany hleděl muž z něhož vyzařovala jakási vnitřní síla a důstojnost. Stručný životopis a popis Tomáškovy pojetí katecheze, mě zaujalo natolik, že jsem se rozhodla psát právě o něm. Začala jsem tedy hledat další literaturu o Františku Tomáškově a chtěla jsem nalézt nějaký moment jeho života, který bych mohla zachytit. A v životopisných dílech jsem skutečně našla období jeho působení v Moravské Huzové, které bylo poměrně stručně charakterizováno, i když výstižně.

Jaký byl tento bezesporu velký muž, kardinál, v tomto jedenáctiletém údobí svého života? Jak na něho vzpomínají lidé, kteří s ním léta jeho působení prožívali? Jaké měl vůbec možnosti své duchovní činnosti v době, kdy státní režim brojil proti katolické církvi? Jaký byl, jako katecheta?

Na všechny tyto otázky se pokusím v této práci najít dostačující odpovědi, které by ukázaly víc z tohoto období Tomáškovy života.

První část mé práce se zabývá historickými souvislostmi, pro lepší pochopení doby v níž žil, protože i ta utvářela osobnost Františka Tomáška. Vždyť právě v době jeho mládí vznikaly a zanikaly nové myšlenkové proudy, vládla protikatolická nálada, která vyústila ve vznik nové Československé církve husitské.

V kapitolách se tedy zabývám vznikem Československa a jeho vztahu s katolickou církví, dále pak poválečným obdobím, které slibovalo lepší život. Až se dostáváme k roku 1948, kdy převzala moc do svých rukou komunistická strana. Od svého nástupu začal režim ukazovat svoji pravou tvář. Začaly perzekuce, které se dotýkaly nejen „vesnických boháčů“, na něž si režim dokázal vymyslet mnoho důmyslných způsobů jak je připravit o veškerý majetek a pak je vytlačit ze společnosti jako vykořisťovatele.

Režim nebažil jen po získávání majetku, ale také po absolutní moci, vše muselo být podřízeno jí. Neopomenula tedy ani církve, do které se jí podařilo proniknout díky mnoha novým církevním zákonům a nařízením, které zahrnovaly veškerou oblast života jako např. oblast majetkoprávní, rodinné

právo, cenzuru, církevní školy, výuku náboženství atd. Protože se církev bránila, perzekuce se jí nevyhnula.

Internální tábor Želiv se tak stal novým „domovem“ několika biskupů a mnoha dalších duchovních. Tuto možnost dostal také biskup Tomášek a bez soudu, jen na základě administrativního rozhodnutí, byl zatčen a odvezen.

Na svou internaci vzpomíná takto: „*Po strážce čistě lidské by se mohlo jevit, že to byla ztráta času, když jsem denně chodil do kamenolomu, těžce pracoval a ještě byl se svými spolubratry vystavován šikanování. Avšak tehdy jsem si uvědomil, co to doopravdy znamená být ztotožněn s Kristem ukřižovaným a zmrtvýchvstalým. Od té doby cítím obdiv ke každému člověku za zvláště knězi, který to dokáže. Internace byla časem mého duchovního zrání.*“¹

Po tříleté internaci v Želivě byl propuštěn do malé farnosti v Moravské Huzové, jejíž historii si také připomínáme v jedné z kapitol.

Když zde biskup Tomášek dostane státní souhlas k výuce náboženství, začíná se plně věnovat nejen dětem v Moravské Huzové, ale také ve Šternberku, kam dochází také vyučovat.

V jedné z posledních kapitol se zmiňují o účasti Františka Tomáška na II. Vatikánském koncilu, díky kterému začal být znám za hranicemi naší republiky.

Dále jsem věnovala kapitolu Tomáškově literární činnosti, která se věnuje především náboženské katechezi a pedagogice. V poslední kapitole jsem shrnula důležitá data jeho života po roce 1965, tedy v době kdy byl jmenován apoštolským administrátorem pražským.

Cílem mé práce je nastínit život biskupa Františka Tomáška v době svého působení v Moravské Huzové pomocí archivních dokumentů z opavského zemského archivu, fondu ONV Šternberk a Olomouc, z literatury to jsou knihy od Ludřka Dřímala, Václava Vaška, Karla Kaplana a nakonec neméně důležité svědectví farníků a bývalých žáků.

Hledala jsem jak v literatuře, tak i v archivních dokumentech, ale především jsem hledala odpovědi u lidí, kteří na pana Tomáška mají živé vzpomínky.

¹ HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. Praha: Zvon, 1994. s. 20

1 Přelom 19. a 20. stol.

1.1 Přehled situace církve v Čechách

V druhé polovině 19. století české země patřily ještě pod rakousko-uherské císařství a situace církve nebyla vůbec příznivá. Vzpamatovala se ze škod způsobené osvícenstvím a už se musela vyrovnávat s novými filosofickými proudy. Díky papežskému privilegii směl biskupy jmenovat císař. Ten si samozřejmě vybíral takové, kteří byli věrni především dynastii, a i když to byli lidé bezúhonní a zbožní, nedokázali se přiblížit ani kléru, jehož řeč neznali, natož laikům, prostému lidu. Příliš se snažili vyhovět přání císaře: pokoj a klid, žádné probouzení lidu, zbytečné reformy.²

Většina kléru byla českého původu, a tak jeho situace byla odlišná. Počátkem 20. století přicházely do Čech spíše nacionální než náboženské podněty, díky kterým se mnozí kněží cítili spíše jako „buditelé“, než jako apoštolové víry. Toto nacionální cítění mnohdy překračovalo přípustné hranice. Stalo se jakousi náhradou za náboženství. Přívlastek „vlastenecký“ se stal pro veřejnost omluvou, že někdo je ještě knězem. Tyto poměry měli vliv na mnoho kněží a ohrožovaly jejich osobní víru, život modliteb a celibát začal být vnímán jako tvrdé jho, takže se nezřídka překračoval. To samozřejmě vedlo k odcizení církve a pokryteckému způsobu života. Je nutné říci, že zbožných a horlivých kněží nechybělo. Většina kléru v té době nebyla dostatečně teologicky ani filosoficky vyzbrojena, aby s úspěchem čelila pro církev nepřátelským proudům v českých zemích. Změna poměrů chtěla i nové přístupy, k posílení zbožnosti lidu a jeho náboženského uvědomění. Značnou oblibu i úspěch získaly nové pobožnosti jako křížová cesta, úcta Srdce Páně, modlitba sv. růžence a mariánské májové pobožnosti.³

1.1.1 Dětství a mládí Františka Tomáška

Dne 30. června 1899, tedy ještě za císaře pána, se ve Studénce na severní Moravě narodil František Tomášek. Jeho otec byl od roku 1897 ve svém rodišti učitelem, a tak se budova školy u kostela stala rodným domem šesti dětí

² Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Sv.2. Praha: Zvon, 1991, s. 221.

³ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Sv.2, s. 225.

manželů Františka Tomáška a Zdenky. Na svého tatínka, který zemřel ve věku 40 let, když bylo budoucímu kardinálovi pouhých sedm let, vzpomínal pražský arcibiskup takto: „...*Ležel na posteli a ztěžklou rukou mi dělal křížek na čelo a pomalu, s námahou, slabým hlasem řekl: „Zůstaň vždycky hodný, Františku, drž se Pána Ježíše, abychom se zase setkali v nebi.“*“⁴

Aby děti mohly studovat, odstěhovala se s nimi maminka Zdenka roku 1910 do Olomouce. Po dokončení gymnázia vstupuje František na podzim 1918 do arcibiskupského semináře a začíná studovat na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě.⁵

1.1.2 Katolická moderna

Mezi vzdělanými mladými kněžími se začalo kolem roku 1900 šířit hnutí zvané Katolická moderna. Xaver Dvořák, Jindřich Šimon Baar, Karel Dostál Lutínov, Sigismund Bouška stáli v jeho čele. Toto hnutí nemělo nic společného s modernismem – racionalistickým prouděním, jehož snaha byla spojit víru s vědou ve smyslu kantovského imanentismu, což ale vedlo k rozkladu katolické víry. Proto byl papežem Piem X. odmítnut. Naproti tomu usilovala Katolická moderna o uskutečnění požadavků praktického rázu jako zlepšení sociálních poměrů kněží, jejich formace, dovolení používat českého jazyka v liturgii, ale také zdobrovolnění celibátu. Tyto požadavky byly na svou dobu radikální, proto byly vnímány jako znehodnocování tradičních křesťanských ideálů a narušování církevní kázně. Polemiky a střety s církevní autoritou způsobené nevhodnými způsoby jednání s církevními úřady, nezbytné soustředění a charakterová vytrvalost, která znamenala odcizení některých spolupracovníků, vedlo k rozdílným názorům uvnitř hnutí a po r. 1907 k úplnému zastavení.⁶

Lze říci, že do roku 1918 zůstalo 90% českého národa formálně v katolické církvi. Do začátku první světové války se udržela i v téměř všech oblastech venkova určitá náboženská praxe, ale u laiků ve městech se vědomá náboženská víra stala výjimkou.⁷

⁴ HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. Praha: Zvon 1994, s. 9.

⁵ Srov. HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, s.10-11.

⁶ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Sv.2, s. 231.

⁷ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Sv.2, s. 228-229.

2 Církev a Československý stát

V říjnu 1918 vznikla Československá republika. Pro katolickou církev znamenaly první roky nového státu nepříznivé období. Hned v prvních měsících po rozpadu habsburské monarchie došlo k protikatolické hysterii, která měla kořeny v dějinách národa a to v husitské tradici, v reformaci a protireformaci, v období národního obrození a posléze v osvícenství. Postoj hierarchie a prorakousky zaměřená část katolického tisku, fakt, že církev byla v rakousko-uherské nadvládě vmanipulována do role církve státní, budil oprávněný odpor českého národa.⁸

Hesla: „ Po Vídni Řím!“ , „Řím musí být Čechem souzen a odsouzen!“ apod., měla velikou odezvu. Bohužel se tyto odezvy neobešly bez brutálních projevů, jako ničení symbolů a památek např. zničení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí při jedné z demonstrací. I když se akty vandalismu děly především z politických pohnutek, zároveň poukazovaly na sílu protikatolických nálad. Všechny tyto okolnosti značně přispěly ke vzniku Československé církve husitské. Především nespokojení kněží jí dne 8. ledna 1920 položily základy. Výzvu této nové církve, aby lidé opustili církev římskou, vyslyšelo přes půl milionu katolíků. Mnozí faráři následují své věřící do husitské církve.⁹

Právě v těchto letech se ke kněžství připravoval bohoslovec Tomášek. Zmatek a nejistota zasáhly i tamní arcibiskupský seminář. „*A tak důvody vášnivě obhajoby katolické církve s papežem v čele a biskupy s ním spojenými, s níž se setkáváme na stránkách Tomáškových příruček pro školní katechezi, lež snad položit do přímé souvislosti s tímto pohnutým obdobím Tomáškova mládí*¹⁰“.

2.1 Kněžství

Na slavnost sv. Cyrila a Metoděje dne 5. července 1922 byl František Tomášek vysvěcen na kněze. Jeho světitelem byl olomoucký arcibiskup Mons. A. C. Stojan. Svou primiční mši svatou sloužil novokněz ve své rodné

⁸ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Sv.2, s. 239-243

⁹ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Sv.2, s. 239-243; GRAJEWSKI, A. *Jidášův komplex*. Praha: Prostor 2002, s. 33-34; DŘÍMAL, L. *František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže*. Olomouc: Matice cyrilometodějská 2002, s. 24-26.

¹⁰ DŘÍMAL, L. *František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže*. s. 25.

Studénce. Byla to velká radost, když poprvé přistoupil k oltáři Božímu, zvláště v době, kdy obec byla pod vlivem průmyslového Ostravska protináboženská.¹¹

„Nemohli ji zkalit ani řeči sousedů, že je hanbou pro obec, když z „pokrokové“ Studénky vychází katolický kněz.“¹²

Prvním působištěm se Tomáškovu stala farnost u sv. Mořice v Olomouci a začíná vyučovat náboženství na měšťanské škole v Olomouci-Pavlovicích.¹³

2.2 Rozluka církve a státu

Již výše zmíněná hesla typu zúčtování s Římem se staly v souvislosti s církevní otázkou hlavním tématem politických diskusí. Chystalo se odloučení církve od státu. Církev měla být zbavena všech práv, byl uskutečněn částečný zábor jejího majetku pozemkovou reformou. A i když československá vláda nakonec ustoupila od rozluky s ohledem na katolické Slovensko, řeckokatolickou Podkarpatskou Rus, a také odhodlanost katolíků v českých zemích, zůstal poměr státu a církve delší dobu napjatý. Pro církev nepříznivě byla částečná změna nebo doplnění některých zákonů jako byl zákon o školství nebo vydání zákona o svátcích, kdy byly zrušeny tři mariánské svátky. K urovnání vztahů s Apoštolským stolcem došlo až ke konci 20.let. Dohoda o nejdůležitějších otázkách církevně-politických „modus vivendi“¹⁴ byla sjednána v únoru roku 1928. Při celostátním sjezdu katolíků r.1935, byl oficiálně vládou přivítán papežský legát kardinál Verdier se všemi poctami, které papežskému suverénu náleží. I tím byl podpořen klidný vývoj církve v Československé republice.¹⁵

Katechetická činnost Františka Tomáška byla pro něho posláním a jeho schopnosti a horlivost, neušla pozornosti představených. Je tedy povolán v roce

¹¹ Srov. HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, s. 12.

¹² Naposledy navštívil rodnou obec v listopadu 1980 při příležitosti stého výročí postavení kostela svatého Bartoloměje, ve kterém byl pokřtěn. V roce 1990 byl jmenován čestným občanem Studénky a o tři roky později byla odhalena jeho pamětní deska na budově školy.(tamtéž. HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, s. 12.)

¹³ Srov. HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, s. 13.

¹⁴ Modus vivendi např. upravil jmenování biskupů československých v duchu církevního práva tzn. biskupy jmenuje Svatá stolice, ale vláda republiky může jejího kandidáta z vážných politických důvodů odmítnout(srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Sv.2, s. 243-244)

¹⁵ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*. Sv.2, s. 243-244; DŘÍMAL, L. *František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže*, s. 25-26; PEKAR, J. *Dějiny Československé*. Praha: Akropolis 1991, s. 238.

1934 jako asistent pro pedagogiku a katechetiku na teologickou fakultu, kde sám studoval. V akademickém roce 1934-1935 je mu svěřena výuka tří disciplín: katechetiky, pedagogiky a didaktiky vyučování náboženství. Jeho činnost na půdě fakulty vedla k dalšímu studiu, které ukončil roku 1938 dosažením doktorátu teologie.¹⁶

2.3 Okupace

Na politické scéně se začínají řešit obavy z Německa, kde v lednu roku 1933 převzali moc nacisté, kteří se netajili svými záměry. Bohužel během roku 1937 se ČSR dostávalo do stále větší mezinárodní izolace. Hitler zakoušel odhodlanost západních mocností, ale ty nedokázaly náležitě reagovat. A tak v noci z 29. na 30. září 1938 uzavřeli zástupci Itálie, Francie, Německa a Velké Británie Mnichovskou dohodu, která znamenala ztrátu rozsáhlého pohraničního území Československé republiky. Nedlouho nato pak 15. března 1939 vstoupily do Prahy oddíly nacistického vojska, čímž byla zahájena okupace celého území a na druhý den byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava. Pozornost ze strany nacistů byla nejdříve směřována na všechny odpůrce německé říše, mezi něž patřili jak z hlediska ideologického, tak politického křesťané. Zatýkali kněží, rozpouštěli řeholní řády, byl pozastaven katolický tisk, potlačovali výuku náboženství.¹⁷

„V akademickém roce 1939-1940 začal Tomášek přednášet kromě již uvedených disciplín také dějiny pedagogiky a své přednášky v oboru katechetiky doplnil praktickými cvičeními, ale jeho slibně se rozvíjející působení je však násilně přerušeno 17. listopadu 1939, kdy německá vojska, zavírají české vysoké školy. Po této události opouští Tomášek teologickou fakultu a stává se inspektorem vyučování náboženství v šesti oblastech olomoucké arcidiecéze.“¹⁸

V této kritické době dokázali kněží, že jsou si vědomi sounáležitosti s lidem, ze kterého vyšli, prokazovali dobrotu srdce, spravedlnost a pevnost

¹⁶ Srov. HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, s.13-14; DŘÍMAL, L. *František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže*, s. 13

¹⁷ Srov. POKORNÝ, J. *České země 1918-1994*. Praha: Práh 1994, s.18-22; DŘÍMAL, L. *František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže*, s. 26; HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, s. 14; MEDEK, V. *Cesta České a Moravské církve staletími*. Praha: Česká katolická charita 1982, s. 343.

¹⁸ DŘÍMAL, L. *František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže*, s. 13.

charakteru. Během II. světové války se stala katolická církev morální oporou národa.¹⁹

3 Československo v poválečném období

Konec války přišel v květnu 1945. Lidé měli radost z konce války a odchodu okupantů, ale chování příslušníků sovětské armády vzbuzovalo obavy z nové okupace. V mnoha případech se chovali necivilizovaně a hůře než vojáci němečtí. Znásilňování žen, krádeže, vraždy, zabavování proviantu apod. udělaly v očích lidí z osvoboditelů nové okupanty.²⁰

„Dalo se vycítit, že s příchodem sovětské armády se k moci derou síly, jež nevěstí do budoucna, zvláště pro církev, nic dobrého.“²¹

Společenský život národa se však začal obnovovat, otevíraly se pozavírané a zničené instituce, vědecké, umělecké, politické a také církevní, mezi nimi i Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Olomouci, kde se František Tomášek ještě též rok habilitoval jako docent pedagogiky a katechetiky.²²

Na politické scéně se po válce Československá republika už neobnovila do své původní podoby, jakou měla před zářím roku 1938. Smlouvou mezi ČSR a SSSR z 29. června 1945 byla k SSSR jako Zakarpatská Ukrajina připojena bývalá Zakarpatská Rus. Tento akt byl oficiálně zdůvodněn výsledky plebiscitu, který SSSR zaranžoval.²³

3.1 Košický vládní program

Do Prahy se nová vláda ČSR, jejíž klíčová místa obsadili komunisté: Klement Gottwald a Viliam Široký – místopředsedové vlády, Václav Nosek – vnitro, Václav Kopecký – informace, Julius Ďuriš – zemědělství, vrátila 10. května. Přivezla si s sebou program nazvaný podle místa, kde byl 5. dubna oficiálně vyhlášen, Košický. Jeho obsah, podporovaný i prezidentem Edvardem Benešem, vyjadřoval odhodlání k rozsáhlým společenským změnám. Postupným

¹⁹ Srov. MEDEK, V. *Cesta české a moravské církve staletími*. s. 343

²⁰ Srov. KALVODA, J. *Z bojů o zítřek*. Kladno: Dílo 1998, s. 161

²¹ HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, s. 15.

²² Srov. HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, s. 15

²³ Srov. POKORNÝ, J. *České země 1918-1994*, s. 27.

uskutečňováním těchto změn se vytvářel systém tzv. lidové demokracie. Jeho základ představovalo vytvoření Národní fronty, svazku povolených stran, které se podílely na činnosti zahraničního odboje – národní socialisté, komunisté, sociální demokraté, lidovci a dvě strany slovenské: komunistická a demokratická. Strana agrární, před válkou nejsilnější československá strana, strany živnostenská a národně demokratická byly na nátlak komunistů z politického života vyřazeny s odůvodněním, že se v době ohrožení republiky v roce 1938 zkompromitovaly.²⁴

3.2 Benešovy dekrety

„V květnu až říjnu 1945 vyšla řada prezidentských dekretů: 1. Dekret prezidenta republiky o národní správě majetku Němců, Maďarů, zrádců kolaborantů a o neplatnosti některých majetkoprávních jednání z doby okupace (19.5.1945). – 2. Dekret prezidenta republiky o konfiskaci a rozdělení pozemkového majetku Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů (21.6.1945). Byla to první etapa pozemkové reformy, při níž bylo znárodněno v českých zemích téměř dvaapůl miliónu hektarů půdy a na Slovensku 72 000 hektarů. – 3. Dekret prezidenta republiky o osidlování konfiskovaných pozemků (20.7.1945). – 4. Dekret prezidenta republiky o konfiskaci nepřátelského majetku a o Fondu národní obnovy (25.10.1945).“²⁵

S odvoláním na dekrety došlo v některých místech k tomu, že se protiprávně zabíral i církevní majetek spravovaný do té doby osobami, a to německými kněžími nebo řeholníky, na které by se eventuálně dekrety mohly vztahovat, kdyby ovšem byli jeho vlastníky. Samozřejmě, že se proti zamýšlené nebo už prováděné konfiskaci církevního majetku, ze strany církve protestovalo.²⁶

Na shromáždění československých biskupů 13.–15.listopadu v Olomouci bylo vypracováno memorandum vládě, které se týkalo také sociálních reforem. Biskupové uznávali jejich nutnost, připomínali výzvy posledních papežů:

²⁴ Srov. POKORNÝ, J. *České země 1918-1994*, s. 27; VAŠKO, V. *Neumlčená*. Praha: Zvon 1990, s. 13.

²⁵ VAŠKO, V. *Neumlčená*, s. 37; Benešovy dekrety byly vydány za jednoznačného souhlasu všech polických sil posléze i schváleny parlamentem, tak nabyly platnosti zákona. (POKORNÝ, J. *České země 1918-1994*, s. 28)

²⁶ Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená*, s. 37.

„ Pius XI. v encyklice *Quadragesimo anno* (1931): „ *Ze samé povahy vlastnictví individuálně i sociálně vyplývá, že lidé v této věci nesmějí brát ohled jedině na své vlastní zájmy, ale i na dobro celé společnosti. Podrobnější a okolnostem přiměřené určení těchto povinností je úkolem státní moci.*“²⁷

Upozornili ale na to, aby se dbalo dodržení spravedlnosti a znárodňovalo se jen potud, pokud to vyžaduje obecné blaho. V lednu 1946 vydalo ministerstvo školství a osvěty směrnici ve které se psalo: „ *sotva by bylo možno vážně tvrdit o jmění církví a náboženských společností, že jejich správa úmyslně a záměrně sloužila německému nebo maďarskému vedení války nebo fašistickým nebo nacistickým účelům války, když je notoricky známo, že nacismus stál v přímém rozporu se všemi církvemi a bezohledně proti nim zakročoval.*“²⁸

Z pozdějších biskupských intervencí se dovídáme, že některé nižší úřady tuto směrnici nedodržovaly.²⁹

3.3 Zápás o katolické voliče při volbách roce 1946

„ *Volby do Ústavodárného shromáždění byly vypsány na 26. května 1946. Všechny strany věřili, že si ve volbách vylepší svá doposud paritní zastoupení v prozatímním národním shromáždění a ostatních volitelných orgánech lidové moci.*“³⁰

Komunisté budovali od prvních okamžiků svobody pevnou členskou základnu, jejíž organizační síť zasahovala téměř do každé obce, instituce, závodu. Od svých členů vyžadovali disciplínu a poslušnost. Ve volebním období měla komunistická strana milión organizovaných členů. Žádná z ostatních stran nedosáhla ani poloviny tohoto počtu.³¹

„ *Komunisté měli propracovanější volební programy, než ostatní strany, zveřejňovali jen nejbližší cíle. Konečný cíl – stát se vedoucí a v praktických důsledcích jedinou politickou silou ve státě – vytrvale popírali.*“³²

Arcibiskupská konzistoř vydala v březnovém oběžníku zákaz kněžím kandidovat v květnových volbách a zároveň zákaz mít veřejné projevy na

²⁷ VAŠKO, V. *Neumlčená*, s. 37.

²⁸ VAŠKO, V. *Neumlčená*, s. 37.

²⁹ Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená*, s. 37.

³⁰ VAŠKO, V. *Neumlčená*, s. 103.

³¹ Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená*, s. 103.

³² VAŠKO, V. *Neumlčená*, s. 104.

předvolebních politických shromážděních. Biskupové ale nebyli důslední a připustili výjimku pro lidovecké politiky – předsedu strany a náměstka předsedy vlády Mons. Jana Šrámka a konzistorního radu, ministra pošt Františka Hálu.³³

Komunisté před volbami také kalkulovali s náboženským cítěním lidu. Jejich předvolební letáky obsahovaly např.: *„Lidově demokratický režim naší republiky zajišťuje úplnou náboženskou svobodu pro katolíky stejně jako pro evangelíky a přeje si, aby mezi jednotlivými církvemi a jejich příslušníky zavládlo ovzduší vzájemné úcty a snášenlivost. Zatahování náboženských momentů do politiky a stranické agitace neslouží národu a neslouží ani církvím, které ať se nerušeně věnují svému duchovnímu poslání.“*³⁴

Přibližně 7 miliónů voličů 26. května 1946 zvolilo třistačlenné Ústavodárné národní shromáždění. Nejsilnější stranou se stali komunisté. Spojením výsledků voleb v Čechách a na Slovensku získali 114 mandátů v parlamentě, a tak tvořili nejsilnější skupinu.³⁵

3.3.1 Komunistická strana

Marxismus či marxismus-leninismus kdysi slibovaly, že jednoho dne přestaneme užívat peněz, že dostaneme vše zadarmo a že se budeme o vše dělit, každý budeme mít všeho dostatek a proto budou všichni šťastni a svobodni. To měl být komunismus. Mnozí tomu i věřili. Vznik tohoto komunistického ráje jeho budovatelé ale posouvali dál a dál do budoucna. Nynější komunisté na tento „ráj“ nevěří.³⁶

*„Nikita Sergejevič Chruščev byl snad poslední, kdo na tohle věřil, a ti ostatní z Politbyra Komunistické strany Sovětského svazu mu nakonec museli vysvětlit, aby přestal trojčit a nechal toho.“*³⁷

Komunistická strana Československa byla založena roku 1921, vznikla rozštěpením sociálně demokratické strany, čemuž předcházely tři roky agitace

³³ Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená*, s. 106.

³⁴ VAŠKO, V. *Neumlčená*, s. 111.

³⁵ Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená*, s. 114.

³⁶ Srov. REINIŠ, S. *Největší omyl dějin*. Praha: Bystrov a synové 2001, s. 13.

³⁷ REINIŠ, S. *Největší omyl dějin*, s. 13.

a bojů za celkovou orientaci této strany a za směr, kterým by se měla do budoucna ubírat.³⁸

„Komunistická strana je ideologie v akci. Byla založena, existuje a jedná s jediným cílem: Vnutit marxismus-leninismus včetně jeho důsledků všemu lidstvu. Nebrat tuto fundamentální skutečnost vážně na základě několika náznaků uvolnění je nebezpečná iluze.“³⁹

Marxismus-leninismus byl komunistickou stranou prohlášen za oficiální státní ideologii a pod jejím praporem rozpoutala ideologické tažení proti jiným politickým teoriím a myšlenkovým směrům, mezi které pařilo samozřejmě i náboženství.⁴⁰

4 Vztah církev a komunismu vyjádřený v encyklice Divini redemptoris

Názory a následky komunismu

Tato encyklika byla napsána v roce 1937, tedy v době kdy se již projevilo hrozivé nebezpečí bezbožného komunismu⁴¹, ale nevědělo se, jaký bude mít dopad komunismus pro svět. Neznaly se počty obětí.

Už v roce 1846 Pius IX. rozhodně zavrhl bludy komunistů, zcela jasně říká: *„...Kdyby se jednou připustily takové zhoubné, přirozenému právu naprosto odporující názory komunismu, úplně by to rozvrátilo práva všech lidí, dané poměry, vlastnictví i celou společnost.“⁴²*

Komunisté hlásají názory, které předstírají, že přinášejí chudým lidem ulehčení. *„Nesprávný pojem spravedlnosti, rovnostářství a bratrské sounáležitosti pracujících prostupuje svým překrouceným, nepravdivým smyslem všechno, co komunisté tvrdí a o co usilují, takže davy svedené svými klamnými sliby vznětlivě rozvášňují tak, jako by je napadli tou nejprudší nákazou.“⁴³*

³⁸ Srov. KALVODA, J. *Z bojů o zítřek*, s. 68.

³⁹ BOCHEŇSKI, J. M. *Marxismus-leninismus*. Velehrad: 1994, s. 21.

⁴⁰ Srov. KAPLAN, K.-PALEČEK, P. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister a Principal, 2001.s.19

⁴¹ např. ve Španělsku bylo zbořeno několik budov sloužících k náboženským účelům, také kláštery, do základu byly zničeny všechny chrámy, náboženské prostory, všechno co svědčilo o křesťanském náboženství, bylo vyraženo tisíce biskupů, kněží, řeholníků, řeholnic, ale také mnoho prostých věřících (srov. Divini redemptoris, překlad Bedřich, V. Olomouc 1938, čl. 20)

⁴² Divini redemptoris, překlad Bedřich, V. Olomouc 1938, čl. 4

⁴³ Divini redemptoris, překlad Bedřich, V. čl. 8 (dále jen DR)

Majetek chybně rozdělovaný, je příčinou neobyčejné nouze. Klamné a mnohdy lákavé názory komunistů se zakládají na zásadách tzv. dialektického a historického materialismu, jež stanovil K. Marx. Bolševičtí filosofové se vychvalují, že jsou to jedině oni, kdož tuto nauku vykládají v původním smyslu. Podle této nauky existuje jen jediná skutečnost celého světa, kterou je hmota, tvořená nevyzpytatelnými a skrytými silami a která se vývojem stala rostlinou, zvířetem a nakonec člověkem. A společnost není nic jiného než způsob nebo tvar hmoty, vyvíjející se zmíněným způsobem a s nevyhnutelnou nutností a za stálého střetu sil směřuje ke svému výslednému stavu, kterým je beztřídní společnost. Je zřejmé, že v této nauce není místo pro Boha, rozdíl mezi duchem a hmotou není a ani na naděje na posmrtný život.⁴⁴

Svoboda člověka

Komunismus zbavuje člověka svobody, která je základem mravního života, zbavuje člověka lidské důstojnosti, protože pro komunismu člověk není ničím jiným než kolečkem v soustavě. Přirozená práva jednotlivých lidí přiznávají společnosti. Jednotlivci nemají nárok na žádné soukromé vlastnictví na přírodními statky a nad výrobními prostředky. Stejně tak odpírá rodičům právo na výchovu svých dětí neboť ta výlučně přísluší společnosti. Myšlenky komunismu podvracejí také společenský řád, boří základy občanského společenství. Neuznávají povahu, původ a účel státu a zlehčují i popírají osobní práva, důstojnost a svobodu. Názory komunismu odporují jakémukoliv náboženství, zamítají je jako jakési „uspávající opium proletářů“.⁴⁵

Společnost

Bůh určil člověka, aby žil ve společnosti. Společnost je pro člověka, nikoliv člověk pro společnost. Zároveň však člověk má vůči společnosti povinnosti a jestliže je neprávem odmítá mají představitelé autority právo jej donutit

⁴⁴ srov. DR čl. 9

⁴⁵ srov. DR čl. 10,11,14,22

k jejich splnění. Společnost nesmí člověka oloupit o osobní práva. Komunismus poměr mezi jednotlivcem a společností úplně převrací.⁴⁶

Pomoc je nutná

Jaké prostředky použít na obhajobu křesťanského života? Základním lékem proti komunismu je obnova křesťanského života. V zemích katolických je mnoho těch, kteří se sice s chloubou hlásí k náboženství, ale plní jen nejnnutnější povinnosti a nedbají, aby zevnímu chování odpovídal vnitřní hlas svědomí. Kdo nežije upřímně podle víry, ke které se hlásí, nebude se moci v době bouře pronásledování udržet.⁴⁷

Dalším prostředkem je odpoutání se od pozemských věcí. Poučení nutnější než kdykoli jindy. V době materialismu, který tak vášnivě prahne po potěšení a statcích této země. Bohatí by neměli nacházet štěstí ve svém bohatství, ať se pokládají spíše jen za správce. Svůj majetek mají užívat jako účinný prostředek a mají s ním vykonávat dobré skutky. Chudí ať podle zákonů spravedlnosti a lásky usilují o potřebné statky a zlepšení svého postavení, ale ať zůstanou „chudí duchem“. Vážít si více statků duchovních než pozemských. To není planá útěcha jako sliby komunistů. Jsou to slova života. Obsahují naprostou pravdu, jež se projeví zde na zemi i ve věčné blaženosti.⁴⁸

Nejdůležitějším lékem všeho špatného je láska, která se ničím nevychloubá, své bližní neponižuje to je láska „trpělivá a laskavá“ (1Kor,1,14).⁴⁹

Apoštol říká: "... kdo miluje druhého, naplnil zákon." Apoštol to vysvětluje a vykládá takto: "Vždyť přikázání nezczizoložíš, nezabiješ, nepokradeš, nepožádáš"... a kterákoliv jiná jsou shrnuta v těchto slovech: "milovat budeš bližního svého jako sebe samého" (Ř 13,8-9).⁵⁰

Jestliže všechny povinnosti i ty, které jsou výrazem přísné spravedlnosti jako nepokradeš, nezabiješ, lze uvést na jediné přikázání lásky, pak láska, která zbavuje dělníka spravedlivé mzdy, není lásku nýbrž planým slovem. Není v pořádku aby dělník přijímal almužnou to, co mu právem náleží z důvodu

⁴⁶ srov. DR čl. 29,30,31

⁴⁷ srov. DR čl.43

⁴⁸ srov. DR čl. 44,45

⁴⁹ srov. DR čl. 46

⁵⁰ DR čl. 49

spravedlnosti. Opravdová láska nebude nikdy láskou, bude-li opomíjet spravedlnost.⁵¹

Vlády států

Veškeré své úsilí a důmysl, ať vlády státu použijí k obraně před bezbožnými smyšlenkami, propagandě, která otřásá základy řádu. Když jsou základní podmínky jistot odstraněny, přestává platit jakýkoliv mravní zákon a nic nezabrání tomu, aby se postupně, ale nutně rozvrátily národy, rodiny, stát a celý lidský způsob života. Stát má zajišťovat obecné blaho, má zajišťovat hmotné životní zabezpečení. Vlády ať ponechají církvi svobodu, aby mohla plnit poslání svěřené jí z vůle Boží pro spásu duší. Materialismus, který vychází komunistu, se rozšiřuje tam, kde se náboženství vylučuje ze základních škol, z výchovy mládeže, z veřejného života. Tam, kde se opovrhuje obřady katolické církve, kněžími.⁵²

Výzva nevěřícím

Papež nakonec vyzývá ty, jež zasáhal myšlenka komunismu. „...přeji si oslovit také ty, kteří buď již jsou politováníhodně postiženi zhoubou komunismu, nebo jsou zachvácení jeho nákazou. Také je vybízím, aby naslouchali tomu, co jim říkám jako jejich milující otec. Usilovně prosím Boha, aby osvětlil jejich mysl a odvedl je z nebezpečné cesty, po níž se ženou do žalostné zkázy, a aby uznali Ježíše Krista, jediného Spasitele všech lidí: "... není pod nebem jiné jméno, zjevené lidem, jímž bychom mohli být spaseni" (Sk 4,12).“⁵³

⁵¹ srov. DR čl. 49

⁵² srov. DR čl. 74,78

⁵³ DR čl. 80

5 Převzetí moci

Od jara 1947 se vnitropolitická situace v Československu přiosvětila. Hlavní naděje demokratické fronty byly v tom, že na vládě se podílely, kromě komunistů, další tři české strany a slovenští demokraté. Také fakt, že ve své funkci zůstal předválečný prezident Eduard Beneš.⁵⁴

Prezident v témže roce jmenoval Františka Tomáška řádným profesorem v oboru pedagogiky, katechetiky a didaktiky.⁵⁵

Komunisté se na státní převrat intenzívně a cílevědomě připravovali. V tisku se daly pozorovat příznaky blížícího se puče. Skalním stoupencům, dělnickým milicím se rozdávají zbraně údajně jako předběžné opatření proti „podvratníkům“, „rozvracečům republiky, „reakcionářům“ a příslušníkům Ukrajinské povstalecké armády, kteří přes Československo prchali na západ. Komunisté získali klíčové posty ve vládních institucích, ovládali odbory, většinu hromadných sdělovacích prostředků, policii⁵⁶, pevně se zakopali ve státní správě.⁵⁷

V únoru 1948 boj o moc vyvrcholil. Přeložení posledních šesti nekomunistických velitelů policie z Prahy, bylo podnětem ke konečnému střetnutí. Demisi se tří stran podalo 12 ministrů na protest vůči tomuto aktu.

Podle zvyklostí měla nyní odstoupit celá vláda. Ovšem toho Gottwald využil, pořád mu zbývala většina ministrů a chybějící nebyl problém doplnit. Čekalo se jen, co řekne nebo udělá prezident. Komunisté pečlivě provedenými nátlakovými akcemi⁵⁸ a manifestací síly dosáhli toho, že prezident kapituloval, přijal demisi a podepsal jmenovací dekrety nových členů vlády. 25. února bylo vše skončeno. Na smrt nemocný prezident Beneš 2. června 1948 abdikoval.⁵⁹

Únorový převrat rozdělil československou společnost. Část byla nadšena vítězstvím komunismu a byla přesvědčena, že je to v souladu s vývojem a duchem dějin, část prošla první vlnou perzekucí a část se opět vydala do emigrace.⁶⁰

⁵⁴ Srov. PACHMAN, L. *Boha nelze vyhnat*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 25.

⁵⁵ Srov. DŘÍMAL, L. *František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže*, s. 13.

⁵⁶ Zřídili tajnou a politickou policii, Státní bezpečnost (KALVODA, J. *Role Československa v sovětské strategii*. Kladno: Dílo 1999, s. 233).

⁵⁷ Srov. KALVODA, J. *Role Československa v sovětské strategii*, s. 233.

⁵⁸ Sjezd národních rad a sjezd národních komisí (srov. VAŠKO, V. *Neumlčená*, s. 244).

⁵⁹ Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená*, s. 247; POKORNÝ, J. *České země 1918-1994*, s. 30.

⁶⁰ Srov. POKORNÝ, J. *České země 1918-1994*. s.29

5.1 **Nastolení proletariátu**

Nastolený režim se změnil ve skutečnou diktaturu. Volby byly povinné a přitom nesvobodné, nezávislost soudců zanikla. Z nekomunistických stran se staly pouhé satelity KSČ, vykonávající její vůli. Stejně se chovaly státní a zastupitelské orgány. Již od roku 1945 poskytovala legitimace KSČ výhody a přednost před nestraníky, ve straně samé panovala přísná disciplína.⁶¹

„ Ztratit její legitimaci bylo těžké provinění, pochybovat o její pravdě byl zločin.“⁶²

Aniž by měla vedoucí skupina funkcionářů nějakou ústavní nebo zákonnou odpovědnost, mohla rozhodovat, někdy z inspirace, ale vždy za kontroly poradců ze Sovětského svazu.⁶³

Do vybraných funkcí nastoupilo 200 – 250 000 dělníků, jako opora nové moci, která se prohlašovala ze obhájkyni zájmů dělnické třídy. Ostatní obyvatelstvo mělo být indoktrinováno rozsáhlou propagandou. Pro uskutečnění základních cílů komunistického hnutí se předpokládalo s všeobecnou likvidací soustavy občanských práv a svobod. Mnoho lidí přijímala režim v naději a víře, že splní jejich životní přání a zájmy, také se aktivně podíleli na jeho výstavbě. Značná část obyvatel se vnitřně s režimem sice nesmířila, ale snažila se najít své místo v nových poměrech, učila se v nich žít.⁶⁴

6 Stát a církev

Mezi církví a státem probíhala jednání, která před květnovými parlamentními volbami byla přerušena a v březnu po volbách zase obnovena. V létě 1948 opět přerušena a v lednu 1949 na přání biskupů znovu zahájena. Ovšem tato jednání od samého začátku narážela na mnoho překážek, které se nakonec staly důvodem k bezúspěšnému ukončení v březnu 1949. Komunisté měli na dohodnutí s církví, zvláště před volbami, zájem, zároveň však ústřední instituce a místní funkcionáři prováděli perzekuci – omezovali církevní tisk, rozpouštěli církevní spolky, zrušili mnoho církevních škol, vyvíjeli nátlak na

⁶¹ Srov. POKORNÝ, J. *České země 1918-1994*, s. 30.

⁶² PACHMAN, L. *Boha nelze vyhnat*, s. 31.

⁶³ Srov. POKORNÝ, J. *České země 1918-1994*, s. 30.

⁶⁴ Srov. POKORNÝ, J. *České země 1918-1994*, s. 31.; KAPLAN, K. – PALEČEK, P. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister a Principal, 2001. s.19

kněze a za zády biskupů se je snažili získat pro politickou spolupráci s úřady. Je tedy celkem jasné, že církevní hierarchie neměla důvěru k nové vládě, která požadovala od církve veřejně projevit jí loajalitu, věrnost režimu. Tento neustále zdůrazňovaný požadavek se nakonec stal zásadní podmínkou dohody. Prohlášení loajality se představitelé církve vyhýbali, jednak komunistickou moc a její záměry dostatečně neznali, a také brali v úvahu mezinárodní důvody. Byli by totiž první z katolické církve, kdo by uzavřel dohodu s komunistickým režimem. Netajili obavy, že by katolické kruhy na Východě a na Západě tento zásadní politický krok odsuzovaly či nepříznivě přijaly. Dohoda s biskupy, nebo získáním některého z nich ke spolupráci, měl být jeden z pokusů podřídit si katolickou církev.⁶⁵

6.1 *Likvidace církev*

Pro vedoucí komunistické kruhy je charakteristické, že na všechny společenské záležitosti nahlíží hlavně nebo výlučně mocensko-politicky. Tak také posuzovaly církev. Nepovažovaly ji za kulturně –sociální instituci, ale za politickou sílu, která ohrožuje jejich mocenský monopol. Koncept likvidace církve promýšleli zejména Gottwald, Čepička a Slánský. Konečným cílem bylo oddělení katolické církve od Říma a udělat z ní církev národní. Cesta k cíli byla rozdělena do tří etap, kde první charakterizovaly čtyři úkoly: přesvědčit věřící o kladném postoji režimu k náboženství, odhalit katolickou církev jako služebníka cizí moci - Vatikánu, vytvořit zákony, které zajistí kontrolu nad církví a trestně stíhat všechny pokusy o zneužití náboženství proti vládní politice. Další etapa znamenala izolaci církevní hierarchie a vytvoření nového mluvčího českého a slovenského katolicismu, tzn. z věřících a kněží ustavit Svaz českých a Svaz slovenských katolíků, se kterými by vláda jednala jako s představiteli církve. V třetí etapě už se počítalo s oddělením od Říma, takže Svazy prohlásí katolickou církev za národní., nezávislou na Římu, převezmou její majetek a zajistí vysvěcení svých biskupů. Tyto záměry projednávala Slánský na schůzi Informačního byra komunistických stran

⁶⁵ srov. Církevní komise ÚV KSČ 1945-1951, kolektiv autorů, Brno: Doplněk 1994, s. 7; Studie č.80,Řím: Křesťanská akademie 1982, s. 150

v červnu 1948 se sovětskou delegací – Ždanovem⁶⁶, Malenkovem, Susliovem a ti ji schválili.⁶⁷

„Slánský se o svém rozhovoru zmínil vedení své strany a v zápise čteme stručnou poznámku: „ Informovali jsem je o našem poměru ke katolické církvi a mluvili jsme o našich perspektivách, že chceme dostat naši církev do rozporu s Vatikánem. Blahopřáli nám, jestliže se nám to podaří.“⁶⁸“

Hierarchie zatím žádné vlastní zkušenosti s komunistickým režimem neměla, což zvyšovalo její nejistotu. Na jedné straně očekávala a obávala se, že nová moc proti církvi zasáhne hned po únoru 1948 na druhé straně věřila v životnost a pevnost náboženské víry občanů a v nenahraditelnost církve v každém režimu. Církev byla přesvědčena o nezastupitelnosti společenského poslání.⁶⁹

6.1.1 Náboženství zvané ateismus

Ateismus měl plnit dvě funkce: měl fungovat jako ideologický tmel pojící všechny strany ve východní Evropě a zároveň jako činitel zotročení národů, jako prvek cizí nadvlády, přičítící se dosavadním tradicím a národním zvláštnostem. Stranický ateismus, který komunisté vyzdvihovaly na roveň nové víry, tak představoval způsob, jak utužit vlastní kádry. Byla to ta nejjemnější zbraň, pomocí které chtěli noví vůdcové východní Evropy opanovat ducha společností, jež ovládali.⁷⁰

„ Za těchto okolností měl boj s náboženstvím své politické souvislosti: byla to rána zasazená hodnotám, které po dlouhá pokolení tvořily základ duchovní a národní kultury Poláků, Čechů, Slováků, Maďarů, Chorvatů, Bulharů, Rumunů i Němců. Přestože stupeň identifikace těchto národů s náboženskými hodnotami se případ od případu lišil, nepochybně všude tvořily

⁶⁶ Andrej Ždanov byl členem politického byra ÚV KSSS. V roce 1947, kdy bylo Informační byro ustaveno jako informační orgán k výměně zkušeností, přednesl referát, kde stanovil jako hlavní úkol všech zemí východního bloku na posílení ideologického boje, boj s katolickou církví. Využil při tom sovětských zkušeností a navrhl scénář: nejprve zničit hierarchii, hromadně uvěznit biskupy, dále zatýkat významnější kněze a později i laické aktivisty. Součástí referátu byla i organizace školství a výchovy mládeže. (srov. GRAJEWSKI, A. *Jidášův komplex*, Praha: Prostor 2002, s.22)

⁶⁷ Srov. STUDIE č. 80. s.151; GRAJEWSKI, A. *Jidášův komplex*, s.45

⁶⁸ STUDIE č. 62 Řím: Křesťanská akademie 1979, s. 93 ; KAPLAN, K. Stát a církev Československu 1948-1953. Brno: Doplněk 1993, s.43

⁶⁹ Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená*, s.36

⁷⁰ srov. GRAJEWSKI, A. *Jidášův komplex*. s. 23

*soubor pravidel vymezujících jak společenskou morálku, tak i normy chování celého národa.*⁷¹

Příští generace křesťanů budou ctít statisíce lidí, kteří zahynuly v boji namířeném proti církvi, jako mučedníky. Stačí připomenou téměř vyvražděnou pravoslavnou hierarchii v Rusku, tisíce laiků trestaných za obranu rabovaných kostelů, mučednictví tamějších katolických kněží, týraných v táborech kvůli výuce náboženství nebo kvůli tajné účasti na obřadech. Ale navzdory veškerým represím se komunistům nepodařilo křesťanství zlomit. Je pravda, že praktický materialismus a systém ateistické indoktrinace vážně oslabily zvyklosti a etiku východoevropských společností. Vyrostly tu generace, které nikdy neslyšely o náboženství ani Bohu, všechny témata, která přinášela jakoukoliv kladnou výpověď o církvi v dějinách té které společnosti, byla odstraněna z výchovy.⁷²

Mezi těmi, kdož svou víru přenesli přes nejhorší časy, začalo obrození. Pro totalitní režim svou setrvalostí představovali jasnou výzvu a zároveň se stali oporou té části společnosti, jež zápasila s režimem. Dokonce i když otevřeně proti totalitarismu nevstupovali, tvořili zárodek odporu. To byla přece vnitřní logika systému – mít kontrolu nad vším a každou vzdorující látku nechat vykristalizovat do jádra odporu. Rány, které dopadly v těchto letech na katolickou církev v socialistických zemích, dokázaly zničit její základní struktury, ale náboženství z povědomí jednotlivých národů se jim vykořenit nepodařilo.⁷³

*„Pokus o vytvoření ateistické koalice v srdci křesťanské Evropy byl neúspěšný.“*⁷⁴

6.2 Mezinárodní události a jejich vliv na naši politickou situaci

V letech 1948-1953 byl vztah komunistického režimu a církve znatelně ovlivněn mezinárodními událostmi v době vystupňované studené války. Sověti se snažili vytvořit silně centralizovaný mocenský blok, do kterého patřilo i Československo, a příprava nebo očekávání válečného střetnutí, měly za

⁷¹ GRAJEWSKI, A. Jidášův komplex, s.23

⁷² Srov. GRAJEWSKI, A. Jidášův komplex, s.23

⁷³ Srov. GRAJEWSKI, A. Jidášův komplex, s. 24

⁷⁴ GRAJEWSKI, A. Jidášův komplex, s. 24

následek, že veškeré instituce spojené se „zahraničním ústředím“ byly považovány za nepřátelská, špionáží střediska.⁷⁵

Ve střední a východní Evropě se v rozvoji vztahů mezi církví a komunistickými mocenskými orgány stal přelomovým datem rok 1948. Mezinárodní komunistické hnutí tehdy přijalo tezi o zostřování třídních rozporů v návaznosti na budování socialismu a také tezi o potřebě intenzivnějšího boje s vnitřním nepřítelem. Pro dosavadní praxi, která tolerovala různé podoby nezávislého společenského myšlení, to znamenalo konec. V takzvaném socialistickém táboře se měly podniknout kroky, které by měly za cíl vytvořit systém úplné stranické kontroly nad společenským, hospodářským a duchovním životem národů.⁷⁶

„ Pokud šlo o katolickou církev, Vatikán byl posuzován jako cizí mocnost, jako zvlášť význačný a nebezpečný „ nástroj imperialismu“.“⁷⁷

6.3 Tomášek biskupem

Papež Pius XII. si po zkušenostech s vývojem církevních poměrů v dalších zemích „východního“ bloku uvědomoval vážnost situace v naší zemi po únoru 1948. Proto se rozhodl udělit československým katolíkům různé dispenze, povahy organizační, disciplinární a liturgické, aby Církev v našem národě mohla žít a působit dále i v případě přímého pronásledování. Opatření se týkala vytváření církevních struktur, utajených před státem např. tajné svěcení biskupů. Mezi ty patřil i František Tomášek, kterého papež Pius XII. dne 12. října 1949 jmenoval titulárním biskupem butským a pomocným biskupem olomouckým. V noci z 14. na 15. října 1949 je Tomášek v domácí kapli vysvěcen olomouckým arcibiskupem Josefem Matochou, který už tehdy byl internován⁷⁸.

⁷⁵ Srov. Církevní komise ÚV KSČ 1945-1951, s.7

⁷⁶ srov. GRAJEWSKI, A. Jidášův komplex, s. 21

⁷⁷ Církevní komise ÚV KSČ 1945-1951, s.7

⁷⁸ byl internován na základě rozhodnutí vedení KSČ dne 22. srpna 1949, od února 1950 byl fakticky v domácím vězení, měl zákaz výkonu veškerých funkcí, konání bohoslužeb i vizitací (srov. KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*.s.133)

Aby se k němu budoucí biskup vůbec dostal musel přelézt plot a vplížit se do paláce za tmy zadním vchodem.⁷⁹

Otec kardinál vzpomíná: „V roce 1949 jsem dostal telefonickou zprávu, abych se dostavil do Prahy na nunciaturu. Jeden z římských monsignorů, který zastupoval nuncia, mi oznámil, že mě Svatý otec Pius XII. jmenoval titulárním biskupem butským a světícím biskupem olomouckým. Velice mě to překvapilo, nic takového jsem nečekal. Zeptal jsem se, co by Svatý otec řekl, kdybych odpověděl, že se takého úřadu necítím hoden, že jej nemohu přijmout. Monsignore na to, že bych papeže zklamal. Zklamat jsem Svatého otce nechtěl, tak jsem nominaci přijal.“⁸⁰

Po svém jmenování si každý biskup volí heslo, které má charakterizovat jeho zamýšlený program. Biskup Tomášek si zvolil: „Laxabo rete- Rozprostřu síť“⁸¹

„Toto heslo jsem si zvolil v době jmenování a konsekrace na biskupa, kdy pro nejbližší budoucnost byl úkol jasný: Biskup musel počítat, že bude co nejdříve zatčen a uvězněn. A to se také brzy stalo. Proto jsem měl v této situaci pocity asi podobné těm, jaké měl pravděpodobně rybář Šimon-Petr, když se vrátil z bezúspěšného nočního rybolovu a pán ho vyzval vyjet znovu za denního světla na hlubinu a rozprostřít síť. Věděl ze zkušenosti o nemožnosti úspěchu takového denního lovu, ale tuto znalost dlouholetého rybáře překonal vírou v Pána a jeho víra byla korunována bohatým rybolovem.“⁸²

Dnes víme, že tato slova potvrzovala hloubku víry kardinála Tomáška a v historickém kontextu vidíme, že to byla slova proročká.⁸³

Ze vzpomínek biskupa Škarvady na Františka Tomáška se dovídáme: „...jako biskup může vystupovat pouze za hranicemi své vlasti a po návratu na ruzyňské letiště musí opět odložit odznaky své hodnosti.“⁸⁴

Vzpomínka profesora Polce: „Vyprávěl nám (míněn biskup Tomášek), jak mu na letišti dali starý zelený klobouk se štrápci, později jsme zjistili, že j po biskupu Píchovi. Dostal také plechový pektorál, biskupský kříž, byl mu

⁷⁹ Srov. HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. s.16 ; DŘÍMAL,L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. s.14; VAŠKO,V.Neuumlčená. s.54;.

⁸⁰ HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. s.16

⁸¹ Srov. HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. s.16

⁸² HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek* . s.16-17; DŘÍMAL,L. František Tomášek jak katecheta dětí a mládeže.s.14

⁸³ Srov. HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. s.17

⁸⁴ HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. s. 24

propůjčen i prsten a nakonec jakýsi římský kabát, jehož původ se nepodařilo odhalit. Jistý úředník ze Státního úřadu pro věci církevní jej ještě na letišti napomínal, aby se řádně choval, a že záleží výhradně na něm, zda se vrátí jako biskup nebo farář z Moravské Hůzové.“⁸⁵

7 Od jednání k boji

V dubnu 1949 předsednictvo ÚV KSČ schválilo zásadní změnu oficiální státní politiky ve vztahu k církvi od jednání k boji. Cíl zůstal stejný, vytvořit národní církev, bezprostředně se měnily jen úkoly nebo cesty k jeho dosažení.⁸⁶

V rozhodujícím boji proti katolické církvi se státní politika zaměřovala na několik hlavních úkolů. Především na podrobení církve státnímu dohledu a kontrole. Vláda k tomu využila Modu vivendi, dohody mezi státem a církví z roku 1928, přičemž komunistické vedení odmítlo požadavek svých nižších funkcionářů na odluku církve od státu.⁸⁷

7.1 Katolická akce

Církevní šestka⁸⁸, orgán pro církevní politiku vybavený rozsáhlou pravomocí, schválila 30. dubna přípravy k zahájení akce pokrokových katolíků, která nesla název Katolická akce. Byl to pokus komunistů zneužít myšlenky Katolické akce, která byla kanonicky zřízena a diecézními ústředími řízená. Úkolem této skutečné akce bylo včleňovat laiky do církevní služby jako katechety a podporovat jejich působení v kulturním světě. Její představitelé byli zatčeni a z iniciativy komunistů byla některými laiky uvnitř Katolické církve dne 10. června 1949 založena církví neschválená „Katolická akce“. Během doby od dubna do června na nátlak StB a masivní propagační kampani státních orgánů se podařilo získat asi 320 duchovních. Celá tato akce měla za úkol

⁸⁵ HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. s. 25

⁸⁶ Srov. Církevní komise ÚV KSČ 1945-1951, s.9;

⁸⁷ srov. Církevní komise ÚV KSČ 1945-1951,s.9

⁸⁸ Členy církevní šestky v té době byli A. Čepička, V. Kopecký, V. Široký, Z. Fierlinger, V. Clementis, Z. Nejedlý(Studie č. 62, s. 94)

vyvolat hnutí uvnitř církve namířené proti Vatikánu a biskupům. Státní úřady jí věnovaly velkou péči. Vývoj se ale ubíral jiným směrem.⁸⁹

Biskupové se od počátku obávali její činnosti a ostře ji odsoudili. Byl vydán pastýřský list, který odhaloval machinace této akce a měl být 19. června čten ve všech kostelech. Komunisté měli skvělou příležitost zasáhnout proti hierarchii. Čtení listu zakázali, prostřednictvím Bezpečnosti se o tomto zákazu dozvěděli všichni kněží i s upozorněním na možné důsledky porušení, zároveň si však byli vědomi, že tento zákaz bude porušen. Pozornost byla věnována především arcibiskupovi Beranovi, proti kterému připravili provokaci. Ta se odehrála ve Svatovítském chrámu. Na bohoslužbu se dostavili členové stranických organizací v přesně stanoveném počtu. Přístup k Hradu se ráno uzavřel a puštěn byl jen označený člověk⁹⁰.

Po příchodu Berana byl po několika větách přerušen a donucen chrám opustit. Arcibiskupovi se podařilo říci nejpodstatnější: „*Budou vám rozdávány „katolické noviny“, ale to nejsou katolické noviny, stejně jako „Katolická akce“ není katolickou akcí!*“⁹¹

V arcibiskupské rezidenci na něho čekali příslušníci bezpečnosti. Tak začala jeho internace, trvající šestnáct let.⁹²

Apoštolský stolec dne 20. června 1949 vyhlásil exkomunikaci všech, kdo se ke schizmatické Katolické akci připojí vědomě a dobrovolně. V důsledku toho se značná část duchovních z této instituce stáhla. Komunistické vedení nedlouho nato pochopilo, že se nepodařilo vrazit klín mezi věřící – kněze – biskupy. Žádný z předpokládaných cílů Katolická akce nedosáhla, což si představitelé moci sice uvědomili, ale neustoupili. Začali se orientovat na policejně- administrativní způsob boje proti církvi a od původních představ o národní církvi upustili. Další etapa vztahu státu a církve se vyznačovala

⁸⁹ Srov. KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. s. 79; Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Brno 1993, s. 77-92; GRAJEWSKI, A. *Jidášův komplex*. s. 46; STUDIE č. 62 s. 94; HANUŠ, J. – STRÍBRNÝ, J. *Stát a církev v roce 1950*. SPN, Praha 1992, s. 25

⁹⁰ označený člověk měl špendlík v klopě

⁹¹ HLEDÍKOVÁ, Z.-POLC, J. V. *Pražské arcibiskupství 1344-1994*. Praha: Zvon 1994. s. 281

⁹² KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. s. 77-92; HANUŠ, J. – STRÍBRNÝ, J. *Stát a církev v roce 1950*. s. 25; GRAJEWSKI, A. *Jidášův komplex*. s. 46; STUDIE č. 62 s. 94; životopis významného arcibiskupa našeho národa: LUŇÁČKOVÁ, M. *Velká mše*. Řím: Křesťanská akademie, 1970.

politickými procesy s církevními hodnostáři, likvidací řeholních řádů a dalšími drastickými opatřeními.⁹³

7.2 *Mírové hnutí katolického duchovenstva*

Neúspěch Katolické vládní akce přinesl jejím tvůrcům církevní politiky dva důležité poznatky: vliv biskupů a autorita papeže byly u kněží stále veliké a koncepce vytvoření opozičního hnutí v církvi z věřících byla chybná. Orientace byla nově směřována na kněze, jako hlavní činitele církve. V dubnu 1950 nastoupil místo Čepičky do vedení SÚC Zdeněk Fierlinger, který byl přesvědčen, že klíčovou úlohu při realizaci záměrů církevní politiky mají právě řadoví duchovní.⁹⁴

Tak začala církevní komise ÚV KSČ a SÚC připravovat novou organizaci duchovních – Mírové hnutí katolického duchovenstva (dále jen MHKD). V čele této organizace stál J. Plojhar a výbory byly v každé diecézi. Splnit předpokládané poslání – mluvčí duchovenstva, mohlo hnutí, které od samého počátku záměrně nemělo pevnou organizační strukturu, takže jako by jeho členem nebyl nikdo a zároveň jako by k němu patřili všichni kněží. S církví se organizačně prolínalo, protože jeho orgány byly voleny na úředních setkáních duchovenstva. Mírové hnutí se k tomuto účelu nabízelo zvláště vhodně, neboť udržení míru bylo v souladu s křesťanskými zásadami. Na rozdíl od Katolické akce, která byla organizována podle územního členění státu, se MHKD odlišovalo posláním a programem. Veřejné a otevřené projevy proti biskupům a Vatikánu se zde nevyžadovalo, ale úkolem bylo působit v rámci církevních institucí a spolu s nimi rozhodovat o církevních záležitostech.⁹⁵

*„Mírové hnutí katolického duchovenstva byly zcela nepřírozeným prvkem v organizaci církve. Jejich prostřednictvím se ovšem komunistickému režimu podařilo proniknout do struktury a života církve a zakotvit v nich.“*⁹⁶

⁹³ Srov. GRAJEWSKI, A. Jidášův komplex. s. 46; STUDIE č. 62 s. 102; KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. s.77-92; Hanuš, J. – Stříbrný, J. *Stát a církev v roce 1950*. s.25,26

⁹⁴ Srov. KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu 1948-1953*. s.126; Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951. s.11

⁹⁵ Srov. KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu 1948-1953*. s.157,158; Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951. s.11; VAŠKO, V. *Dům na skále 2*, s.363

⁹⁶ Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951. s.11

Členem MHKD se stal, jako jeden mnohých, biskup František Tomášek. Vstup do Mírového sdružení katolického duchovenstva, byl podmínkou pro propuštění z internace v Želivý.⁹⁷

Přestože jeho členství vyvolávalo rozpaky, stalo se důležitým bodem při obsazování pražské diecéze, která po vyhoštění kardinála Berana z republiky, zůstala prázdná. Při rozhodování o provizorním správci arcidiecéze, byl František Tomášek nejvhodnějším kandidátem jak pro vatikánskou diplomacii, platnost jeho svěcení a bezúhonný život, tak pro vládu komunistů, pro něž byl přijatelný právě pro členství v MHKD.⁹⁸

7.2.1 Konec MHKD

V období tzv. Pražského jara roku 1968, kdy nastaly na krátkou dobu příznivější poměry, i pro církve, byli snad poslední, kdo tuto změnu zaregistrovali, režimem vydržovaní a podporovaní kněží z Mírového hnutí katolického duchovenstva.⁹⁹

Ještě v únoru poslali dopis výročí komunistického únorového puče z roku 1948: „...Výrazným výsledkem Vítězného února bylo uzákonění vztahů mezi církví a státem, které se uskutečňovalo přijetím tzv. církevních zákonů, jimiž se zajišťuje hospodářské zabezpečení církví a náboženských společností u nás. Tento důsledek Února s odstupem času ukazuje, že byl krokem šťastným a moudrým rozhodnutím Komunistické strany Československa a vlády ČSSR a že vyhovuje církvi i státu.“¹⁰⁰

Kněží a aktivní laikové smýšleli zcela jinak. Podpisovými akcemi, které organizovali a jimiž se dožadovali náboženské svobody, demokracie a propuštění zbývajících politických vězňů, se jim podařilo získat podpisy přes 300 000 lidí. Signatářem byl i František Tomášek. Ze všech koutů země, i Slovenska chodili na pražské arcibiskupství rezoluce žádající biskupa Tomáška provedení změn ve vedení „mírového“ hnutí. Ten ustanovil pastorační radu, která se skládala ze zástupců kněží, řeholníků, ale i laiků. Stala se

⁹⁷ Srov. Sborník textů ze symposia ke 100.výročí narození kardinála Tomáška, přednáška Mons.ThDr. Oto Mádra – Kardinál František Tomášek zblízka. Praha: Pastorační středisko 2000. s.7

⁹⁸ HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. s.28

⁹⁹ Srov.HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. s.37

¹⁰⁰ HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. s.38

poradním orgánem, prodlouženu rukou biskupa Tomáška. Na nátlak kritiky kněžské a laické dne 21. března 1968 Mírové hnutí katolického duchovenstva v čele s předsedou Josefem Plojharem, rezignovalo.¹⁰¹

Později biskup Tomášek shrnul ve svém projevu celou činnost mírového hnutí: „...právě zde na Velehradě byl před devatenácti lety položen základ Mírového hnutí katolického duchovenstva, které tak bolestně zasáhlo do dějin našeho církevního života...Prosím hned na počátku o to, aby v tomto duchu trpělivé lásky byla vedena naše jednání. Víím, že mnozí z vás – tak jako i já – jsme pocítili na svých bedrech následky neblahé práce MHKD. Nechci se zde do podrobnosti zabývat činností tohoto hnutí v minulých letech. Chci se zmínit především o poslední době. Postoj kněžstva i katolické veřejnosti k MHKD bylo možno charakterizovat jako pasivní rezistenci...“¹⁰²

¹⁰¹ Srov. HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. s. 40

¹⁰² **STUDIA THEOLOGICA**

8 Perzekuce a masová nezákonnost

Zakladatelské období komunistického režimu, datované od února 1948 do roku 1954, se vyznačovalo především masovou nezákonností a perzekucemi. Porušování zákonů se rozšířilo takovou rychlostí, že se stalo běžným jevem každodenního života. Nový režim likvidoval, okleštil nebo přetvořil pro svou potřebu tradiční občanská a politická práva, porušoval právní normy, na konce i nové - své vlastní. Protože politická rozhodnutí byly nadřazeny právu. Cynický vztah k právu, přeměna justice v pokornou služku moci vedly k ničení právního řádu a pro společnost to znamenalo úpadek právního vědomí. Lidé si začali uvědomovat bezmocnost při prosazování a vymáhání práva, přibývalo těch, kteří ztráceli víru ve spravedlnost a úctu k zákonům.¹⁰³

Perzekuce se stala jednou z oficiálních forem vládnutí, používané všemi komunistickými institucemi. V zakladatelském období se perzekuce vyznačovala tím, že se neomezovala na jednu hlavní osobu, ale dopadla na celé rodiny včetně dětí, příbuzných i přátel. Měla rozličné motivy, stupně i podobu. Důvodem byly politické názory, náboženská víra, příslušnost k národnostní menšině nebo jinému národu, příbuzenské i přátelské vztahy s osobami nepohodlnými režimu, příslušnost k bývalé buržoazii, neochota vstupu do zemědělských družstev, činnost v některých zájmových a náboženských organizacích např. Sokol, Junák. Škála a forma perzekuce se utvářely a rozrůstaly po celou dobu komunistického režimu od nejnižších stupňů - vyřazení postiženého z veřejného života, vytváření umělých byrokratických překážek při vyřizování nutných úředních i osobních záležitostí, stejně tak zákaz cestování do zahraničí, zákaz studia, výkonu některých povolání sledování bezpečností až po stupeň nejvyšší – internace, politické procesy, vraždy. Počet obětí všech forem nelze přesně určit.¹⁰⁴

„ Je však možné konstatovat, že nejméně každá druhá rodina měla ve svém středu alespoň jednoho postiženého.“¹⁰⁵

¹⁰³ Srov.KAPLAN,K.– PALEČEK,P. Komunistický režim a politické procesy v Československu. s.18-21

¹⁰⁴ Srov.KAPLAN,K.– PALEČEK,P. Komunistický režim a politické procesy v Československu.s. 20,24

¹⁰⁵ KAPLAN,K.– PALEČEK,P. Komunistický režim a politické procesy v Československu.s. 24

8.1 **Perzekuce „vesnických boháčů“**

Počátky poválečné zemědělské politiky a jejich budoucí nasměrování byly beze sporu ovlivněny tím, že nebyl obnovena bývalá agrární strana, kvůli kolaboraci jejích čelních představitelů s fašisty. Takže přestala existovat jediná politická strana, jejímž programem by primárně bylo hájit zájmy zemědělců všech kategorií- velkými sedláky počínaje a malými hospodáři konce. Komunistická strana využila neutěšené poválečné hospodářské situace a se svými populistickými body, jako bylo např. urychlit dokončení konfiskace majetku Němců, Maďarů a kolaborantů a přerozdělit ho, revizi první pozemkové reformy a přidělového řízení zbytkovým statkům, slavila úspěchy.¹⁰⁶

Komunistický ministr zemědělství Július Ďuriš během roku 1946 předložil vládě osnovu šesti resortních zákonů: zákon o revizi pozemkové reformy, scelovací zákon, zákon o myslivosti, o zaknihování přídělů ze zkonfiskovaného a jiného majetku, o zajištění zemědělského výrobního plánu a úpravě dělení zemědělských podniků a zamezení drobení zemědělské půdy. Všechny byly vládnou odmítnuty. Na tento neúspěch KSČ rozeslala návrhy zákonů všem zemědělským organizacím a rozpoutala o nich veřejnou diskusi. To byl velmi nestandardní krok, a také vzbudil nevoli u opozice. Začal boj o získání venkova.

8.1.1 Hradecký program

V Hradci Králové dne 4.dubna 1947 pronesl Ďuriš projev, v němž opakoval požadavek na urychlení konfiskace majetku zrádců a jeho přerozdělení, vykoupení půdy nad 50 ha a její přidělení malým zemědělcům, vyvlastnění spekulanti půdy a scelování pozemků. Mimo jiné slíbil ústavně zajistit vlastnictví půdy do 50 ha. Jeho dalším cíle byly: uzákonit vinný výkup zemědělských produktů, podporovat úvěrovou a daňovou politiku, mechanizaci zemědělství, zavést pojištění zemědělců. Rovněž vznesl požadavek nového družstevního zákona, kterým by každý člen družstva – bez ohledu na množství vložené půdy- měl v rámci družstva stejně silný hlas. Ďurišovo požadavky

¹⁰⁶ Srov. ROKOSOVÁ, Š. Administrativní opatření – jedna z forem perzekuce sedláků komunistickým režimem. SECURITAS IMPERII 10. Sborník k problematice bezpečnostních služeb. Kremličková, L.(ed.), Praha: Themis, 2001. s. 147

vstoupily do dějin pod názvem Hradecký program. Opozice jej opět zkritizovala.¹⁰⁷

Po únorovém puči již nestálo v cestě nic, co by snad zabránilo socializaci vesnic. Ještě v lednu začal platit zákon¹⁰⁸ o revizi první pozemkové reformy. V březnu si komunisté odhlasovali pozemkovou reformu statků o rozloze větší než 50 ha, ale slibovaná nižší hranice se „vykupování“ nevyhnula. Roku 1949 byl vydán zákon o jednotných zemědělských družstvech. A tím začal cílený útok proti soukromě hospodařícím zemědělcům.¹⁰⁹

„Musíme pro socialismu získat vesnici, malého a středního rolníka, a izolovat vesnického boháče.“¹¹⁰

8.1.2 Definování vesnického boháče

KSČ použila v následujících letech všech myslitelných prostředků v boji proti sedlákům. Kategorie vesnický boháč nebo kulak byla neuvěřitelně široká a velmi vágně definovaná. Obecně do ní patřili všichni s výměrou pozemků nad 20 ha. Ale bylo-li hospodařeno např. v řepařské oblasti, stačila rozmezí od 8 ha výše, v obilnářské od 10 ha, v píceinářské oblasti 15 ha, a když pěstoval brambory, stačilo více než 12 ha. Konečným a rozhodujícím kritériem ovšem byla skupina, do níž mohli spadnou i sedláci s ještě menší výměrou, a to pokud provozovali nějakou živnost (hostinec, mlýn, řeznictví, obchod), zaměřili se na speciální výrobu, pro niž potřebovali námezdní síly (vinařství, chmelařství, ovocnářství), vlastnili speciální technická zařízení (závlahová zařízení, sušárny chmele, vinopalny). Nezapomínalo se ani na osídlence, kteří přišli po válce do zdevastovaných a opuštěných sídel a dali hospodářství do pořádku. Když se jim to podařilo, přičetlo se jim tok tíži, neboť zcela jistě: *„zabrali nejlépe vybavené usedlosti, nejlepší půdu, nejvíce strojů, náradí a pomocí těchto výrobních prostředků nyní vykořisťují ostatní rolníky a bývají hlavní brzdou rozvoje JZD.“¹¹¹*

¹⁰⁷ Srov. SECURITAS IMPERII 10. s.148

¹⁰⁸ parlament jí přijal již o několik měsíců dříve (srov. SECURITAS IMPERII. S.149)

¹⁰⁹ srov. SECURITAS IMPERII 10. s.149

¹¹⁰ z projevu prezidenta Gottwalda na IX.sjezdu ÚV KSČ(SECURITAS IMPERII. S.149)

¹¹¹ srov. SECURITAS IMPERII 10. s.149

Podle teorie KSČ byl vesnický boháč rafinovaný a vykořisťoval své okolí nenápadně. Formou susedské výpomoci, při níž půjčoval stroje, krmiva, osivo, potahy, pronajímal půdu a za to požadoval práci. Prostě pokud byl ve vesnici nějaký nepohodlný samostatný zemědělec, který se navíc bránil vstupu do JZD, sklouzl do kategorie vesnický boháč, ať měl pozemků sebeméně.

8.1.3 Protisedlácká administrativní opatření

Velice efektivním způsobem zasáhnutí jakéhokoliv zemědělského hospodářství, bylo narušení vlastnictví půdy: zmenšit rozlohu, vyměnit kvalitní pozemky za půdu hroší bonity. Tato opatření jednak připravila sedláky o majetek, jednak znemožňoval plnit dodávkové úkoly, čímž si připravila základnu pro další perzekuci. Takto získané vlastnictví využila KSČ k podpoře JZD již exitujícím, nebo jako záminku k založení družstva nového. Pro dosažení tohoto efektu bylo hned několik metod. Nejméně diskriminační vycházela ze zákona 139/1947 Sb. o rozdělení pozůstalosti se zemědělskými podniky a zamezení drobení zemědělské půdy. Byla jí stanovena minimální výměra zemědělské půdy a zakazovala ji dělit mezi rodinné příslušníky tak, aby vznikala hospodářství menší než bylo zákonem stanoveno. Tak bylo v podstatě zaručeno, že nedojde k úbytku hospodářství, na které by se vztahovaly zákony o pozemkových reformách.¹¹²

Dalším prostředkem v boji proti sedlákům se stal tzv. scelovací zákon č. 47/1948 Sb., který dával právní podklad hospodářsko-technické úpravě pudy a scelování pozemků pro JZD. Majitel pozemků pojatých do scelovacího procesu, měl ze zákona nárok na adekvátní finanční náhradu nebo na jinou půdu též rozloze a kvality. A protože scelování bylo problémem pro celou vesnici, dotýkalo se nejen velkých hospodářství, upřednostňovala se další úspěšná a účinná metoda – uvalení pachtu, při němž se nekladly takové finanční nároky. Ale i ty byly novelizací zákona 126/1946 o pachtovním upraveny tak, že z původních 3% se snížila náhrada pouze na 1%. Takže na ty hospodáře, kteří neplnili tzv. jednotný hospodářský plán např. neobdělávali dostatečně zem, nedodrželi osevní plochu, plodinu, nepoužili předepsaný druh a množství

¹¹² srov. SECURITAS IMPERII 10. s. 150,151

hnojiva, měl být uvalen povinný pacht. Ovšem nároky kladené na hospodáře byly mnoha zásahy (nedostatek osiva, hnojiv, pracovních sil) neúměrné. Nezřídka nabízeli své pozemky dobrovolně k dispozici.¹¹³

Ani tehdy nepřestal být „rafinovaný“ sedlák režimu nebezpečný. Začal být totiž hrozbou pro JZD. KSČ trpěla představou, že za všechny potíže spojené se zakládáním a chodem družstev mohou kulaci, kteří se do jejich středu vetřeli a snažili se je rozložit zevnitř.¹¹⁴

V roce 1954 vytvořilo Ministerstvo zemědělství Směrnici o zabezpečení zemědělské výroby na pracovně nezajištěných hospodářstvích malých a středních rolníků a úpadkových hospodářství kulaků. U hospodářství, která ještě zvládla plnit dodávkové úkoly, měly příslušné orgány dbát, aby sedláci skutečně plnili všechny své povinnosti. Když požádali o pomoc, byla jim poskytnuta až po provedení prací pro JZD a pro malé a střední rolníky.¹¹⁵

Pokud kulak už obhospodařování pozemku nezvládne „...může se vzdát dobrovolně vlastnictví své usedlosti nebo usedlost odevzdat bezplatně do užívání státnímu statku, JZD nebo jiné organizaci socialistického sektoru v odvětví zemědělství.“¹¹⁶

Když nedošlo k dobrovolnému odevzdání, byla usedlost odebrána na příkaz MNV. Od roku 1950 platil zákaz poskytování zemědělského úvěru, a kulakům neměl být přiznán ani úvěr provozní, investiční dokonce ani novomanželská půjčka. Rodinám sedláků neměly být podle výnosů Ministerstva vnitřního obchodu poskytovány šatenky, lístky na cukr nebo na mýdlo.¹¹⁷

8.2 Perzekuce duchovních

Jedním z nejzávažnějších projevů perzekuce a masové nezákonnosti bylo porušování svobody náboženského vyznání. Režim nejdříve postihoval duchovní a aktivní odpůrce církevní politiky státu z řad věřících, pak přišli na řadu vysocí církevní hodnostáři. K pronásledování a věznění kněží docházelo záhy po únoru 1948, přestože právo náboženské svobody zaručovala i ústava

¹¹³ srov. tamtéž, s. 152

¹¹⁴ srov. SECURITAS IMPERII 10. s.153

¹¹⁵ srov. tamtéž, s.155

¹¹⁶ SECURITAS IMPERII. S. 156

¹¹⁷ srov. SECURITAS IMPERII 10. s. 158

května téhož roku, ale o rok později zintenzívnilo a kněze i laiky postihovalo ve velkém počtu. Důležitou roli v boji státu proti katolické církvi dostaly velké církevní procesy. Iničiátoři a konstruktéři jim vymezili přesný politický cíl. Nezákonné politické procesy s představiteli katolické církve byly inscenovány s konkrétními záměry oficiální politiky. Proces s představiteli řádů, skončil na počátku dubna 1950 a byl vykonstruován jako záminka k likvidaci mužských klášterů.¹¹⁸

8.3 *Internační tábor Želiv*

Úkolem tzv. akce „K“ bylo zlikvidovat církevní mužské řády a kongregace. Od 13. dubna do 4. května 1950 Státní bezpečnost odvěkla do centralizačních a internačních klášterů 2376 příslušníků řádů. Také premonstrátský klášter Želiv, v okrese Havlíčkův Brod, přeměnili komunisté v koncentrační tábor. Internační střediska nebyly určeny pouze řeholníkům. Místo se zde našlo i pro nepohodlné kněze a biskupy.¹¹⁹

Všichni zde internovaní byli od sebe přísně rozděleni do 4 skupin: I. – řeholníci, II. – samotky a temnice, III. – diecézní kněží, IV. – biskupové. Internovaní nesměli vstoupit do kostela, ale k bohoslužbám mohli používat klášterní oratoř. Těsně přiléhá k presbytáři kostela, od kterého je oddělná jen prosklenou stěnou. Ta byla pečlivě zabílena. Mše sv. se směli sloužit denně, oblíbeným kolektivním trestem byl zákaz kaple, přiděl mešního vína a hostií krácen nebyl. Celebrace nesměla narušit řád internace, tak se vstávalo brzy ráno a mše sv. se sloužila nejen v kapli, ale také na ubikacích. Protože zde bylo zavřeno mnoho profesorů teologie, využila se jejich přítomnost k přednáškám, mnohdy s kartami v ruce, pro případ nečekané kontroly. Uvěznění zde také byli doktoři filozofie, přírodních věd, ti všichni byli přeškolení na kováře, krejčí, ševce, malíře, truhláře, natěrače a opraváře rádií. Volnost pohybu byla redukována na jednu hodinu, později na 3 hodiny denně pro vycházky do zahrady.¹²⁰

¹¹⁸ srov. Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951. s.10; KAPLAN,K.– PALEČEK,P. Komunistický režim a politické procesy v Československu. s.31

¹¹⁹ srov. KAPLAN,K.– PALEČEK,P. Komunistický režim a politické procesy v Československu. s.32; HANUŠ,J. – STRÍBRNÝ, J. Stát a církev v roce 1950. s.69,70

¹²⁰ srov. HANUŠ,J. – STRÍBRNÝ,J. Stát a církev v roce 1950. s.73,76,77

Styk se světem byl velice omezený. Mohli se psát 2 lístky měsíčně, návštěvy se uskutečňovali za přítomnosti strážného. Dopisy, které přicházeli byly cenzurovány, a balíky kontrolovány. Zcela výjimečně byla povolena návštěva umírajících rodičů, v doprovodu příslušníka StB v civilu, a na náklady internovaného. Finanční prostředky, které internovaným docházely, jim zásadně nebyly předány. Shromažďovaly se v pokladně u velitele, který s nimi záhadně hospodařil, bylo jen na jeho uvážení zda někomu na jeho žádost něco dá.¹²¹

Internovaní, pokud nebyli vážně nemocní, museli pracovat buď venku nebo v klášteře. Např. práce na polích, práce v rostlinné a živočišné výrobě, stavěli velkokapacitní vepřín, práce v lese, při nakládání vagónů na nádraží, v továrnách, v pivovaru při ledování, v cihelně, v místním kamenolomu.

Nikoho nezajímalo jaký oděv či obuv mají. Výhodou bylo pořádné jídlo, které na tamních místech internovaní dostali. Internace působila na všechny skličujícím dojmem, neboť zde byli bez rozsudku a nikdo nevěděl na jak dlouhou dobu, případně zda se vůbec odtud někdy dostane. Ale záměr komunistického režimu se nezdařil. Způsob této perzekuce přispěl k celkovému duchovnímu prohloubení víry, komunity různých spiritualit se mohly sblížit a vzájemně obohatit.¹²²

8.3.1 Internace biskupa Františka Tomáška

Biskup Tomášek po svém vysvěcení z bezpečnostních důvodů odchází z Olomouce na malou farnost v Bohušově u Krnova. O jeho biskupském svěcení nevěděli ani jeho nejbližší tím méně jeho farníci. V Bohušově působil velmi krátce, od 1. ledna do 23. července 1951, kdy byl obviněn, že jeho činnost je neblahá a nepřátelská, zatčen a bez soudu, jen na základě administrativního rozhodnutí deportován do pracovního tábora v Želivě. Tomášek zde byl internován společně s královéhradeckým biskupem Karlem Otčenáškem a s nimi dalších více než čtyři sta kněží.¹²³

Pan kardinál později vzpomínal: „ *Z kláštera nás denně odváželi na práci. Třeba nás vozili do blízkých rekreačních středisek na takzvané ponižující práce,*

¹²¹ srov. Tamtéž, s 73-77

¹²² srov. VAŠKO, V. *Dům na skále* 2. s.60,67; HANUŠ, J. – STRÍBRNÝ, J. *Stát a církve v roce 1950.* s.75

¹²³ srov. HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek.* s.19; TASOVSKÝ, *Člověk musí hořeti.* s. 241

jako je umývání záchodů, nebo na sýpky, kde jsme pod střechou ve strašném vedru, že se z nás pot jen lil, přehazovali lopatami obilí. A mezitím výslechy – třeba takové, kdy jsem od rána do noci nedostal ani kapku vody. Spolu s námi tam byl spirituál Šuránek, kterého také podezírali, že je tajným biskupem. Při těžké práci v kamenolomu jsem měli zvláštního dozorce, který dohlížel, abychom nenavazovali kontakty s ostatními. Jeden z nich se choval zvlášť surově a řval na nás: „ Co z toho máte, že jste tady? V kamenolomu Bůh není. Budete tady tak dlouho, dokud nechcípnete.“¹²⁴

V těchto extrémních podmínkách si František Tomášek také připomněl 5. července 1952 třicáté výročí svého kněžství: „ Vždy jsem se snažil prožívat slova svatého Pavla: „Všechno mohu v tom, kdo mě posiluje“, takže mě nepřekvapovala žádná obtíž, internace ani ponižování. Ve světle zmíněných slov nic nebylo nejtěžší, ale naopak všechno ve sjednocení s Kristem radostné. Ta různá bezpráví jsem považoval za zkoušku pozemského života. Věděl jsem, že když trpím pro Krista, je to i k mému duchovnímu růstu.“¹²⁵

Biskup Karel Otčenášek se o Tomáškoví vyjadřoval s úctou, i když ne ve všem s ním byl za jedno. Říkal o něm, že: „ byl nesporně pokorný člověk, ale že byl vyslovený pragmatik – ovšem naprosto oddaný církvi.“¹²⁶

Otec Šuránek mu vyčítal: „...že jako by hledal, aby nemusel moc trpět (...) a že by nebylo dobré, kdyby se někdy skutečně dostal do úřadu biskupa.“¹²⁷

Když s Tomášek do úřadu biskupa dostal okomentoval to Otčenášek slovy: „ Nikdo jiný by se tam asi v tom úřadě nebyl udržel. On byl prostě ochoten dělat kompromisy. Něco za něco – to ano to byla Tomáškova metoda, ovšem nebylo to dobře.“¹²⁸

Oto Mádr ve své přednášce s názvem Kardinál Tomášek zblízka, píše: „Přijal sice pokorně tajnou biskupskou konsekraci a trpělivě za to snášel internaci v Želivě, ale tam odmítl tajně vykonat kněžské svěcení. Zvítězila nekonfliktní povaha, nebo snad tušení, že má zůstat použitelný jinak?“¹²⁹

¹²⁴ HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. s.20

¹²⁵ tamtéž, s.20

¹²⁶ VAŠKO, V. *Dům na skále 2*. s.68

¹²⁷ tamtéž, s.68

¹²⁸ tamtéž, s. 68

¹²⁹ Mádr, O. Kardinál Tomášek zblízka. In *Význam Kardinála Tomáška v období normalizace a přechodu k demokracii. Sborník textů ze symposia ke 100. výročí narození kardinála Tomáška*. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2000. s.7

Biskup Tomášek prožil v Želivě tři roky internace a těžkých prací. Ze světících biskupů byli odsouzeni k dlouholetým trestům dr. Stanislav Zela z Olomouce, dr. Štefan Barnáš ze Spiše, dr. Josef Buzalka z Trnavy a z Prešova dr. Vasil Hopko. Další dva světící biskupové, dr. Kajetán Matoušek v Praze a dr. František Tomášek v Olomouci, kteří byli konsekrováni bez souhlasu vlády, nedostali povolení působit v ČSR jako biskupové, bylo jim pouze dovoleno působit ve farní správě, samozřejmě pod ostrým dohledem.¹³⁰

8.4 Zrušení internačního tábora Želiv

Po Stalinově smrti se politické klima změnilo a to přineslo naději i na změnu v internačním klášteře. Na návrh SÚC se měli začít propouštět jednotlivci, kteří o to sami požádají a splní podmínky SÚC a sice, že nebudou nosit řeholní šat, nebudou konat náboženské úkoly a najdou si zaměstnání ve výrobě. Odejít chtěli všichni. Ovšem většina odmítla přijmout stanovené podmínky a k odchodu vyžadovali propouštěcí list jako potvrzení o několikaleté internaci nebo jako satisfakci za neoprávněné odnětí svobody. Argumentovali tím, že by se prohřešili proti svému přesvědčení a slibům, kdyby se dobrovolně zřekli svých kněžských práv.¹³¹

„ ...je nesmírně povzbuzující číst prohlášení Františka Mikulíka SDB, že takovou žádost nemůže napsat, protože je oddán církvi a řádu, ke kterému je vázán sliby, a je mu bližší společenství v internačním klášteře než jeho příbuzní. Nebyl jediný, kdo takto smýšlel.“¹³²

Politické bylo ÚV KSČ na zasedání 20.9.1954 rozhodlo o zrušení internace řeholníků. Ti jež s kladně projevují a mají dobrý poměr k práci budou propuštěni. Nejvýše však deset osob měsíčně. Zbývající budou umístěni v Králíkách v klášteře, kde budou bez dozoru bezpečnosti, ale bude zajištěno, aby nemohli přejít do ilegality. Provoz želivského internačního střediska se měl ukončit ke 31.12.1955, ale termín se musel posunout na 28.2.1956.¹³³

¹³⁰ Srov. KRATOCHVÍL, A. Žaluji III. Cesta k Sionu. Praha: Dolmen 1990. s. 119

¹³¹ srov. HANUŠ, J. – STRÍBRNÝ, J. Stát a církve v roce 1950. s. 74

¹³² HANUŠ, J. – STRÍBRNÝ, J. Stát a církve v roce 1950. s. 74

¹³³ HANUŠ, J. – STRÍBRNÝ, J. Stát a církve v roce 1950. s. 74

8.5 *Monstrprocesy*

Zvláštní místo v politických procesech zaujímaly monstrprocesy. Je to ukázka krajní nezákonnosti. Politická působivost, těchto vykonstruovaných procesům měla překročit hranice státu, měla mít mezinárodní ohlas. Odpovídalo tomu politické zaměření, výběr obětí, příprava a průběh přelíčení, a hlavně zcela vymyšlená míra zločinů a krutost trestů. Nejznámější monstrprocesy byly např. soudy s představiteli církví a s tzv. vedením záškodnického spiknutí (M. Horáková a spol.). Soudní přelíčení se odehrávala v soudních síních, nebo ve velkých sálech, v závodních jídelnách. Bylo to divadlo, které probíhalo podle předem vypracovaného scénáře as vybraným obecnstvem.¹³⁴

¹³⁴ srov. KAPLAN,K.– PALEČEK,P. Komunistický režim a politické procesy v Československu.s.43

9 Vládní nařízení a nové církevní zákony

Nová církevní politika byla výrazem převahy radikálních zastánců v orgánech KSČ. Byla to kombinace politických a administrativních opatření. Nastalo období boje s církevními představiteli o ovládnutí a podřízení církve. Komunisté vstupovali do boje s iluzemi o politickém vlivu mezi kněžími a věřícími, zároveň s rozsáhlými mocenskými prostředky, které nedostačující politický vliv mohly nahradit.¹³⁵

9.1 Oblast majetkoprávní

V průběhu roku 1948 byly prováděny dva zákony, které napomáhaly k likvidaci církve. Zákon č. 142/1948 Sb. z.a n. o revizi první pozemkové reformy, ta se týkala pozemkových majetků ve vlastnictví jednotlivých fyzických i právnických osob nad 50 ha výměry. A další zákon č.46/1948 Sb.z.a n., schválený 21.3.1948, o nové pozemkové reformě podle níž bylo do vlastnických vztahů možné zasáhnou ti pod uvedenou výměru, dle zásady „půda patří těm, kdo na ní pracuje“.¹³⁶

9.2 Cenzura

Další opatření omezující činnosti církve a rozšiřující kontrolu nad ní se týkala ministerských výnosů ze dnů 20. – 22. června 1949, které nařizovaly, že všechny pastýřské listy, oběžníky, instrukce, obrázky, letáky, tiskoviny a rozmnoženiny určené duchovním a věřícím, podléhají schválení ministerstva. Dále že všechny shromáždění kněží včetně porad vikariátních děkanských musí být povoleny okresním národním výborem. Nepřípustné a neplatné jsou všechny výchovné tresty uložené kněžím z politických důvodů. Do všech biskupských konsistoří byli dosazeni státní zmocněnci na základě zákona z roku 1874.¹³⁷

¹³⁵ srov. KAPLAN,K. Stát a církev v Československu 1948-1953. s.72

¹³⁶ srov. HANUŠ,J. – STRÍBRNÝ,J. Stát a církev v roce 1950, s.25

¹³⁷ Srov.KAPLAN,K. *Komunisté a církev – konflikt v polovině 1949*. STUDIE č.62, s. 97

9.3 Do područí státu

Do područí státu byly církve a náboženské společnosti uvrhnuty schválením dvou zákonů ze dne 14. října 1949. K nim pak následně byly vydány různé navazující vládní nařízení, která upřesňovala pravidla dozoru jednotlivých církví nebo náboženských společností.¹³⁸

První zákon č. 217/1949 Sb. o zřízení Státního úřadu pro věci církevní.¹³⁹ Tím byl položen základ pro přísný státní dozor nad církvemi a náboženskými společnostmi. Působnost ve všech věcech církevních a náboženských přešla z orgánů Národní fronty¹⁴⁰ na nový ústřední úřad, řízený ministrem.¹⁴¹

Úkolem nového úřadu bylo: „*Dbát o to, aby se církevní a náboženský život rozvíjel v souladu s ústavou a zásadami lidově demokratického zřízení, a zajistit tak pro každého ústavou zaručené právo svobody vyznání, založené na zásadách náboženské snášenlivosti a na rovnoprávnosti všech vyznání.*“¹⁴²

Ovšem skutečným důvodem byla příprava chystaného zákona o hospodářském zabezpečení církví. Vedle Státního úřadu pro věci církevní, vznikaly při národních výborech sítě krajských a okresních církevních tajemníků, vybavených nepočetným aparátem. „*Bylo nutné vytvořit byrokraticky schopný aparát, který by spravoval věci církevní, tj. vzít do ruku státu administrativu církví*“¹⁴³

Zákon č. 218/1949 Sb označený o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, fakticky učinil z kněžích státní zaměstnance placené ze státního rozpočtu a podle směrnic vlády. Tak byla odňata církevním institucím jakákoliv možnost zasahovat do platových záležitostí kněží.¹⁴⁴

Další formu nátlaku bylo udělování státního souhlasu k výkonu kněžského úřadu státními orgány, který zákon č.218/1949 Sb ve svém § 7 stanovil. Bez

¹³⁸ Srov. HANUŠ, J. – STRÍBRNÝ, J. Stát a církve v roce 1950, s. 26

¹³⁹ předsedou nového úřadu byl jmenován Alexej Čepička, také byl zřízen Slovenský úřad pro věci církevní

¹⁴⁰ Za realizaci náboženské politiky ale odpovídala tzv. Církevní šestka, neformální orgán, který vznikl uvnitř stranického vedení. Viz. kapitola 7.1 odkaz č.83

¹⁴¹ Srov. HANUŠ, J. – STRÍBRNÝ, J. Stát a církve v roce 1950, s. 26

¹⁴² Církevní komus ÚV KSČ 1949-1951. s.105

¹⁴³ KAPLAN, K. Stát a církve v Československu 1948-1953, s.96

¹⁴⁴ Srov. HANUŠ, J. – STRÍBRNÝ, J. Stát a církve v roce 1950, s. 26; Církevní komus ÚV KSČ 1949-1951. s.9

tohoto souhlasu bylo vykonávání kněžských funkcí protizákonné¹⁴⁵ a státní úřad, který uděloval nebo odmítal povolení, nebyl vázán na stanoviskem církevního hodnostáře. Nic nebránilo tomu aby jednou daný souhlas byl zase odebrán. Dokonce se v praxi prosadila omezení státního souhlasu a byla praktikována na přesně vymezeném geografickém prostoru.¹⁴⁶

Původní záměr státního dozoru nad církvemi byl uvedenými opatřeními a činnostmi státních institucí přesažen. Státní úřady tak převzaty některé dosud výlučné pravomoce církevních institucí. Pronikly do církevní organizace a rozrušily její strukturu. Kněží tak byli vystaveni denní kontrole úřadů, stálému dohledu Státní bezpečnosti i místních funkcionářů KSČ.¹⁴⁷

„ Rozsáhlé změny v právním postavení církve po přijetí církevních zákonů položily základ novým církevním poměrům a vnitřnímu životu církví. Novými zákony se z dosavadního dozoru nad sebou dostaly do podřízenosti státu, namísto odluky církve od státu se státní kontrola upevnila. Uzákoniły právo a povinnost státu zasahovat do vnitřní správy církve, zrušily tedy její autonomii, obsahovaly opatření, která odporovala církevnímu zákoníku. Konečně hrubě zasáhly do práv a svobod občanů, a to v rozporu s existující ústavou“¹⁴⁸

9.4 Rodinné právo

Alternativní forma uzavření manželství, tedy volba mezi civilním a církevním sňatkem, byla v českých zemích tradiční. Zákon č. 320/1919 Sb. vyjadřoval rovnoprávnost všech státem uznaných vyznání i osob bez vyznání. Režim usiloval o oslabení postavení církví na veřejnosti, a tak zavedl obligatorní civilní sňatek podle sovětského vzoru. Učinil tak zákonem č.265/1949 Sb. ze 7. prosince 1949 s nabytí účinnosti již k 1. lednu 1950, což byla velmi krátká lhůta. Znamenalo to, že za platně uzavřené manželství se považovalo jen takové, které se uzavřelo před příslušným národním výborem. Uzavřít manželství před Bohem se tedy nezakázalo, ale bylo beztrestně možné až po obřadu státním. Kněz, který by oddal bez oddacího listu vystaveného

¹⁴⁵Ustanovení zákona 218/1949Sb. byla trestně vynutitelná podle trestního zákona č.86/1950 Sb. z 12.7.1950 svými §§173,174 skutkovou podstatu trestného činu maření dozoru nad církvemi. (srov. HANUŠ,J. – STRÍBRNÝ,J. *Stát a církev v roce 1950.* s.27)

¹⁴⁶ Srov.HANUŠ,J. - STRÍBRNÝ,J. *Stát a církev v roce 1950.* 26; Církevní komise ÚV KSČ1949-1951. s.9

¹⁴⁷ Srov. Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951. s.9

¹⁴⁸ KAPLAN,K. *Stát a církev v Československu1948-1953*,s.101

národním výborem, byl by trestně stíhán. Aby stát dokázal, že je svátost manželství jako jiné svátosti nepodstatná, nesměl kněz oslovovat „ženichu“ a „nevěsto“, ale „paní“ a „pane“. Tento problém řešili kněží obvykle tím, že snoubence oslovovali křestními jmény.¹⁴⁹

Cílem tohoto zákona: odpoutat pozornost lidí od kostel, od společenství věřících, od kněze. Samozřejmě tomu přispěl i tlak na snoubence, vyvíjený stranickými a mládežnickými organizacemi. Protože sňatky v kostele stále lákaly slavnostní obřadností, vyzvala Církevní šestka ministerstvo vnitra, aby zajistila větší přitažlivost např. vybavení místností, oblek oddávajících, proslov při obřadu, umělecký dojem – zpěv, hudba. Bohužel také zařídila aby oddací list vystavoval pouze národní výbor. Farní úřad žádné potvrzení o sňatku vydávat nesměl. Režimu se podařilo uspět, protože přes počáteční protesty¹⁵⁰, svátostně uzavíraných manželství ubývalo.¹⁵¹

9.5 *Matriky*

V den platnosti zákona o právu rodinném, vstoupil v platnost zákon o vedení matrik č. 268/1949 Sb. Podle něho přešlo vedení matrik z rukou církve do kompetence státu. Církev vedla evidenci narozených (křtů), sňatků a úmrtí od 16. století. Byla jediná, kdo byl chopen zajistit tyto služby veřejnosti i v nejzapadlejších místech země. Vykonávala se tak služba státních matrikářů a za to byli i státem odměňováni. Podle nové úpravy, měly matriční agendu vykonávat místní národní výbory (MNV), které tím byly zaskočení, neboť na to nebyli materiálně ani personálně vybaveni. Odebrání vedení matrik z rukou církve vysvětloval Státní úřad pro věci církevní jako nutnost, odůvodněnou tím, že při zachování dosavadní praxe, budou lidé nuceni stýkat se při významných životních událostech s kněžími, čehož by zajisté využili a nutili občany k náboženským úkonům jako jsou křty, církevní sňatky, pohřby. Mimo jiné by to pro kněze znamenalo finanční přilepšení.¹⁵²

¹⁴⁹ Srov. HANUŠ, J. - STŘÍBRNÝ, J. *Stát a církev v roce 1950*. s. 27; VAŠKO, V. *Dům na skále 2*. s. 21

¹⁵⁰ lidé chodili k civilnímu obřadu ve všedním oblečení, bez svatebních hostů, jen se svědky, o to okázalejší svatbu pak slavili v kostele (srov. VAŠKO, V. *Dům na skále 2*. s. 22)

¹⁵¹ Srov. VAŠKO, V. *Dům na skále 2*. s. 22

¹⁵² Srov. VAŠKO, V. *Dům na skále 2*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2007. s. 23

9.6 *Misie, poutě a církevní svátky*

Výnos ministerstva vnitra z 16. března 1950 o úpravě církevních a náboženských shromáždění dovozoval konat misie a poutě, tedy shromáždění pod širým nebem, pouze se souhlasem národního výboru. Další shromáždění např. v uzavřených prostorách, musely být tři dny předem ohlášena příslušnému národnímu výboru. Výjimku tvořili shromáždění v kostele. Opatření se dále vztahovala na veškeré schůze a porady kněží, vikářů, děkanů a biskupů. Státní kontrola činnosti církve a jejího vnitřního života se stávala téměř absolutní.¹⁵³

Omezujícím zásahem do života církve bylo také zrušení některých církevních svátků, díky zákonu č. 93/1951 Sb. z 2. listopadu 1951 o státním svátku, památných dnech a významných dnech.¹⁵⁴

„ Tímto zákonem byla zavedena pracovní povinnost o církevních svátcích: Zjevení Páně, Nanebevstoupení Páně, Božího těla, sv. Petra a Pavla, Nanebevzetí P. Marie, Všech svatých, Neposkvrněného početí P. Marie. Slavení uvedených svátků bylo přeloženo na následující neděli po dotyčném svátku. “¹⁵⁵

9.7 *Sliby republiky*

Státní úřad pro věci církevní (dále jen SÚC) připravil na začátek roku 1950, z hlediska církevně–politického, významnou událost - skládání slibu věrnosti lidovědemokratické republice. Aby duchovní mohli vykovávat svoji činnost, museli mít podle nového zákona č. 218, zmíněného výše, státní souhlas, ale předpokladem tohoto státní souhlasu byl slib republiky. S využitím operativních poznatků StB provedly úřady klasifikaci duchovních v Československu podle kritéria souhlasu s komunistickým režimem. Podle odhadu SÚC mohla státní moc v českých zemích počítat s podporou asi 50 duchovních, kteří plně akceptovali kolaboraci s režimem, 500 bylo ohodnoceno jako snadno získatelní, 1750 bylo uznáno z pasivní, to znamenalo, že se v činnosti organizací podporujících moc neangažují, zároveň proti nim nevystupují, a na 700 duchovních bylo klasifikováno jako aktivní odpůrce komunismu. Na Slovensku byla situace obdobná. Nižší duchovenstvo skládalo

¹⁵³ Srov. KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu 1948-1953*. s. 112

¹⁵⁴ Srov. Weis, M. *Osudy katolické církve na jihu Čech*. STUDIA THEOLOGICA, IV léto 2002. s. 63

¹⁵⁵ STUDIA THEOLOGICA, IV léto 2002. s. 63

sliby do ruku předsedů národních výborů, vyšší hodnostáři do rukou ministra Čepičky, nejvyšší představitelé církví do ruku předsedy vlády Antonína Zápotockého, na Slovensku do rukou náměstka předsedy vlády Viliama Širokého.¹⁵⁶

Biskup František Tomášek složil slib věrnosti republice roku 1965 do rukou náměstka ministra školství a kultury.¹⁵⁷

Skutečnost, že kněží a věřící nepřestali uznávat autoritu papeže jako jediné hlavy církve, si režim vynahradil. Svatému otci přiznal autoritu v záležitostech věroučných nikoli politických.¹⁵⁸

„Text slibu podle zákona č. 218/1949 Sb., zněl: Slibuji na svou čest a svědomí, že budu věren Československé republice a jejímu lidově demokratickému zřízení, že nepodniknu nic, co by bylo proti jejím zájmům, bezpečnosti a celistvosti. Budu jako občan lidově demokratického státu plnit svědomitě povinnosti, jež vyplývají z mého postavení a vynasnažím se podle svých sil podporovat budovatelské úsilí směřující k blahu lidu.“¹⁵⁹

9.7.1 Reorganizace církve

Složení slibu bylo pro SÚC podnětem k urychlenému dokončení reorganizace duchovní správy, ke které docházelo ještě před sliby. Šlo pouze o dokončení pronikání „vlasteneckých“ kněží do vedoucích funkcí. Personální změny narážely na odpor a tak byly dokončeny až v roce 1952. Tyto změny znamenaly plné ovládnutí státem, ale také měly následky ideověpolitické, protože z duchovních se moc snažila degradovat na politické agitátory. Na školeních a vikariátních poradách kněží se přednášelo o boji za mír a o zahraniční politice SSSR, také o úkolech duchovních při zakládání zemědělských družstev¹⁶⁰, ale také o soutěžení farností v čistotě kostela, církevnímu zpěvu, mírových akcích apod.¹⁶¹

¹⁵⁶ Srov. VAŠKO, V. *Dům na skále* 2. s. 24, 25; KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu 1948-1953*. s. 108; GRAJEWSKI, A. *Jidášův komplex*. s. 47; Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951. s. 12

¹⁵⁷ HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. s. 31

¹⁵⁸ Srov. Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951. s. 12

¹⁵⁹ VAŠKO, V. *Neumlčená*, s. 189

¹⁶⁰ Srov. Příloha č. XV.B. Zpráva z okresní konference duchovních. Opavský zemský archiv. ONV Šternberk k. 622

¹⁶¹ Srov. KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu 1948-1953*. s. 151

SÚC připravila plán na vnitřní reorganizaci církve, která spočívala v úpravě hranic vikariátů, tak aby se shodovaly s organizací státní správy, tj. okresů. Účelem toho plánu bylo snížení počtu vikariátů a obsadit je nejvěrnějšími „vlasteneckými“ kněžími. Církevní tajemníci by tak měli prostředníka při uskutečňování církevní politiky. V rámci této reorganizace se SÚC, jež byli zaměřila na vyřešení problému s těmi duchovními, jež byly označeni za „nejreakčnější“.

Existovaly dva způsoby řešení – přemístění a jejich internaci či věznění. Z religiózních obcí se převáděli do pokrokových, které mělo duchovního změnit a naopak „vlastenecké“ kněze přesunout do prostředí silně religiózního, které měl změnit on.¹⁶²

SÚC se nejvíce soustředilo na olomouckou arcidiecézi, kde zvláště „...zhoubně a nepřátelsky působili profesori bývalé bohoslovecké fakulty, mj. František Tomášek.“¹⁶³

Očekávaný úspěch tohoto plánu se nedostavil. SÚC si stěžoval, že „vlastenečtí“ kněží v novém prostředí ztrácejí charakter pokrokovosti a stávají se z nich zbabělci. Hlavní forma odstraňování zůstala internace a vězení.¹⁶⁴

9.8 Omezení náboženské svobody v oblasti školství

9.8.1 Církevní školy

Zásah režimu proti svobodě víry v oblasti vyučování se odrazil v plánované likvidaci církevních základních a středních škol. Nejdříve se právně pochybnou cestou nasadili do církevních škol vládní zmocněnci, kteří měli na místě špiclovat a hledat cest diskreditace školy. Jenže to se příliš nedařilo. Nakonec došlo k postupnému uzavření všech církevních škol.¹⁶⁵

9.8.2 Studium teologie

Podle §33 zákona č. 58/1950 Sb. z 18.5.1950 o vysokých školách byly ze svazku univerzit vyloučeny bohoslovecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze

¹⁶² Srov. KAPLAN,K. *Stát a církev v Československu1948-1953.* s.152

¹⁶³ KAPLAN,K. *Stát a církev v Československu1948-1953.* s.152

¹⁶⁴ Srov. KAPLAN,K. *Stát a církev v Československu1948-1953.* s.152

¹⁶⁵ Srov. HANUŠ,J. - STRÍBRNÝ,J. *Stát a církev v roce 1950.* s.28

a Univerzity Palackého v Olomouci. Další § 34 téhož zákona, stanovil, že všechny bohoslovecké fakulty jsou podřízeny nikoliv ministerstvu školství, ale ve všech záležitostech a výlučně Státnímu úřadu pro věci církevní. Tím se fakticky vláda zmocnila k možnosti úpravy režimu bohosloveckých fakult, což následně učinila nařízením č. 112/1950 Sb. ze 14.7.1950. Drasticky tak zasáhla do veškeré výuky teologie, stejně jako do přípravy kandidátů duchovenské a kazatelské služby na jejich odborné působení. Tímto nařízením byla zrušena „Cyrilometodějská římskokatolická bohoslovecká fakulta v Olomouci“, dále všechny katolické diecézní semináře¹⁶⁶ a řádová teologická „učiliště“¹⁶⁷. O pár let později došlo k vyhoštění „Cyrilometodějské římskokatolické teologické fakulty v Praze“ z Prahy do Litoměřic. Husova čs. evangelická bohoslovecká fakulta v Praze byla rozdělena na Husovu československou bohosloveckou fakultu a Komenského evangelickou bohosloveckou fakultu. Všechny další reformační teologické školy byly zrušeny.¹⁶⁸

9.8.3 Výuka náboženství

Ve veřejných školách byla náboženská výchova v souladu s dosavadním zákonodárstvím pro členy církví a náboženských společností povinným předmětem. Rodiče mohli odhlásit své děti z náboženské výuky. Na druhé straně však děti bez vyznání se do náboženství přihlásit nemohly, a to ani jako do nepovinného předmětu. Náboženská výchova se vyučovala podle ustanovení § 19 zákona č.95/1948 Sb. z 21.4.1948 o základní úpravě jednotného školství, provedeného vládním nařízením č. 196/1948 Sb. z 26.7.1948. V prvních letech své existence si vedl režim v záležitostech výuky náboženství opatrně, protože mezi řadovými členy mohutné, dvoumilionové komunistické strany, bylo v té době ještě stále dost členů církví aktivních i pasivních. Zatím nebyli nuceni vyrovnat se s náboženskými předsudky, jak se dělo později. Mnozí totiž byli

¹⁶⁶ seminář v Českých Budějovicích, v Litoměřicích, v Hradci Králové a v Brně(srov. HANUŠ,J. - STRÍBRNÝ,J. *Stát a církev v roce 1950. s.29*)

¹⁶⁷ šlo o čtyři řádové teologické školy, které ale přestaly působit už v dubnu 1950 neboť jejich učitelé i studenti byli odvečeni do internace(srov. HANUŠ,J. - STRÍBRNÝ,J. *Stát a církev v roce 1950. s.29*)

¹⁶⁸ Srov. HANUŠ,J. - STRÍBRNÝ,J. *Stát a církev v roce 1950. s.29*

přesvědčení, že náboženská výuka je pro jejich děti užitečná. Na počátku padesátých let bylo náboženství klasifikovaným předmětem.¹⁶⁹

Dosavadní způsob boje státní moci proti církvi, proti katolické hierarchii a Vatikánu, se začal koncem roku 1952 měnit v boj proti náboženství jako ideologii a světovému názoru. Zvláštní péče byla věnována výuce náboženství na školách. Snažili se vymanit děti z vlivu církve. Existovali různé formy nátlaku na rodiče, vedení škol, aby se co nejvíce zvýšil počet odhlášených dětí z výuky náboženství.¹⁷⁰

I v tomto případě státní moc využila osvědčené formy boje proti církvi, a sice administrativních opatření. Před zahájením školního roku 1952/53 došlo k radikální změně. Dne 23. června 1952 výnosem Ministerstva školství, věd a umění byl stanoven opačný postup, než doposud - rodiče měli možnost své dítě z náboženské výchovy odhlásit písemně na ředitelství školy. Po tomto výnosu se z náboženství stal nepovinný předmět, zařazený na konec vyučovacích hodin a rodiče se museli dostavit do školy pro formulář přihlášky, ten musel být podepsaný oběma rodiči, jinak byl neplatný¹⁷¹, a do 8.zář 1952 ho odevzdat na ředitelství škol. Při předávání přihlášek byl na rodiče vyvíjen nátlak, aby své děti na výuku náboženství nepřihlašovali. Škola argumentovala hrozbou, že děti po skončení základní školní docházky nebudou přijaty na studia.¹⁷²

Celá tato akce neopadla tak, jak by si představitelé státní moci představovali. V celé naší zemi se v průměru přihlásilo na vyučování náboženství 71% žáků všech škol I. a II. stupně. Na výuku náboženství se nepřihlašovaly děti členů KSČ, ale spíše v krajích s menší religiozitou.¹⁷³

Dokazuje to například dokument z opavského archivu, kde se touto záležitostí zabýval tamní církevní tajemník. Ve své zprávě uvádí, že se jedná o členy strany, funkcionáře strany i veřejného života a zaměstnance státního aparátu. Poukazuje zde na problém, kdy s rodiči politicky neaktivními se provádějí rozhovory o neumisťování dětí do výuky náboženství, a členové strany jsou všeobecně jako vzor. Načež se rodiče – nečlenové, na tento fakt odvolávají.

¹⁶⁹ Srov. HANUŠ, J. - STRÍBRNÝ, J. *Stát a církev v roce 1950*. s.28

¹⁷⁰ Srov. Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951. s. 12; STUDIA THEOLOGICA, IV, podzim, 2002

¹⁷¹ Srov. Příloha č.XVIII.A., Zpráva o průběhu přihlašování dětí do VN. Opavský zemský archiv. ONV Šternberk k. 623

¹⁷² Srov. STUDIA THEOLOGICA, IV, podzim 2002, s. 59

¹⁷³ Srov. STUDIA THEOLOGICA, IV, podzim 2002, s.62

Tajemník označuje tyto členy za brzdu v aktivním boji za dovršení kulturní revoluce. Dále tajemník požaduje provést s těmito lidmi pohovor a požaduje jeho výsledky. Tento dokument uvedený v příloze č. DODAT ČÍSLO PŘÍLOHY je z roku 1959.

Výnos Ministerstva školství, věd a umění měl být čten, společně s dodatkem, věřícím. V dodatku se ministerstvo snažilo vysvětlit důvody změn vyučování náboženství. „*Rodiče neoznamují své rozhodnutí škole včas, někdy k němu dochází až během roku. To velmi ztěžuje úpravu vyučování náboženství, ať už jde o zřízení oddělení, o zajištění potřebného počtu učitelů náboženství, o sestavení rozvrhu hodin apod. Dalším nedostatkem je, že hodiny náboženství bývají nevhodně zařazovány mezi hodiny povinných předmětů, takže tím vzniká nežádoucí přerušování vyučování pro žáky, kteří se náboženské výchovy neúčastní.*”¹⁷⁴

A tak ministerstvo učinilo opatření, aby tyto nedostatky odstranily, tím že rodiče musejí své děti přihlásit do 8. září a tím, že hodiny výuky náboženství přesunuly na konec vyučovacích předmětů. Také bylo důrazně upozorněno, že jiný komentář k dodatku není dovolen.¹⁷⁵

Na základě tohoto výnosu začali někteří duchovní, pro režim velice horlivě, agitovat pro účast dětí na výuce náboženství (dále jen VN). Následkem bylo úplné zakázání čtení, jak výnosu ministerstva, tak i zmíněného dodatku.¹⁷⁶

Že tohoto zákazu duchovní neuposlechli i v dalších letech se můžeme přesvědčit v příloze č. XVIII.B.¹⁷⁷ V těchto dokumentech se mimo jiné dočteme o tom, že přihlášky na VN mají přebírat pouze ředitelé, nebo pokrokovější učitelé.

Ale státní moc použila ještě další možnost v boji s náboženstvím, než jen administrativní zákroky a zastrašování. Rozhodla se VN přenést na laické katechety, kteří nezastanou vyučování v takové kvalitě jako katolický kněz. Tak se začaly při výběru vyučujícího upřednostňovat osoby starší, nemocné nebo známé pohodlností.¹⁷⁸

¹⁷⁴ STUDIA THEOLOGICA, IV, podzim 2002, s.59

¹⁷⁵ srov. STUDIA THEOLOGICA. S.59

¹⁷⁶ srov. Tamtéž, s.60

¹⁷⁷ Příloha č.XVIII.B. Opavský zemský archiv. ONV Šternberk k.623

¹⁷⁸ srov. STUDIA THEOLOGICA, IV, podzim 2002, s.61

V archivních dokumentech se najdou spisy, které jasně znázorňují, s jakou vážností se bojovalo proti religiozitě mezi dětmi.

Pan Doc. Weis uvádí příklad z roku 1952, nalezený v třeboňském archivu:

„...duchovní působí na dítě značně úspěšně svatými obrázky, které jim dává za odměnu dobré docházky do kostela a za to, že umí při náboženství. Kromě omezení tisku těchto braků navrhujeme, abychom i my ve škole působili takto na děti, a to buď obrázky slavných mužů našeho národa, zasloužilých pionýrů nebo obrázky ze světa zvířat a rostlin. Vkusné a cennější obrázky by se hodily jako odměna za dobrý prospěch apod.“¹⁷⁹

Ani v opavském zemském archivu nechybí tyto vzácné, a dnes jistě úsměvné, ukázky státního boje za dovršení kulturní revoluce. V příloze se dočteme:

„Snahou moji bylo, abych co nejdříve zjistil formy a taktiku vyučování náboženství jednotlivými duchovními a z těchto poznatků dělal závěry během školního roku a také při stanovení nových vyučovacích obvodů v roce 1959-1960.

V uplynulém školním roce jsem provedl celkem 25 hospitací u různých duchovních a také jsem během školního roku provedl v zájmu zjednání nápravy při VN tato opatření:

1/ Byl proveden pohovor s duch.církve řím.katol. Benešem, Mackem, Klimentem, Jedličkou, Tomáškem, a bylo jim zakázáno používat různých razítek při VN bez souhlasu přísl.státního orgánu. Razítka nebyla nadále používána. Duchovní Jedlička z Oskavy podal žádost na ministerstvo školství, aby mohl razítek používat, která byla projednána na KNV v jeho přítomnosti dne 26.III.1959 a poukázáno na škodlivost jeho jednání, jako i na cestu, kterou by se měl jako duchovní ubírat.

2/ Jelikož se neustále vyskytovaly u duch.Klimenta z Renot případy, kdy měl při VB děti nepřihlášené, měl organisované zvědy z řad dětí, které mu sdělovaly přítomnost nadřazených org. ve škole a nevedlo to ani po pohovorech k nápravě byl mu přípisem ONV ze dne 23.IV.1959 omezen výtěr o vyučování.“

Účast dětí při VN z kraje asi tak 4 měsíce byla možno říci 80-100%. Po Vánocích však tato účast dosti kolísala, což bylo zaviněno jednak školními

¹⁷⁹. STUDIA THEOLOGICA, IV, podzim 2002,s.62

*akcemi a děti samotné neměly přílišného zájmu o vyučování. Před ukončením školního roku účast značně poklesla a to v ojedinělých případech na 20-30% a nebo se vůbec již v květnu nevyučovalo.*¹⁸⁰

10 Změny v letech 1953 – 1956

V letech 1953 – 1956 se v poměru státu k církvi odrazily vnitropolitické a mezinárodněpolitické změny, i když nevelké. V postoji moci, dosud nemilosrdně tvrdý, se objevily prvky zmírnění, dokonce i menší náznaky snahy o odstranění některých křiklavých a krutých opatření, např. vůči biskupům a vězňeným kněžím. Komunisté si uvědomovali, že státu plně podřízená a ochromená církev nemůže ohrozit mocenskopolitické poměry. Zároveň však si uvědomili, že většinu duchovních a hluboce věřících nezískali na svou stranu. Změny se odrazili přímo i v politické a státně-administrativní oblasti. Od září 1953 SÚC neměl postavení na úrovni ministerstva a v jeho čele nestál člen vlády¹⁸¹, církevní záležitosti se stále méně objevovaly na programu schůzí politických orgánů. Bylo to dáno i tím, že v těchto letech československá společnost prožívala krizi, postihující všechny hlavní oblasti společenské činnosti. Krize měla mezinárodní rámec. V obdobné situaci se ocitly všechny státy sovětského bloku.¹⁸²

Hlavní změna nastala v zaměření oficiální církevní politiky. Můžeme ji charakterizovat jako „...přechod k boji proti náboženství a tedy proti církvi jako nositelce a šířitelce náboženské víry, jiného světového názoru a idejí. V letech 1953 – 1956 se tak zápas komunistické moci s církví přenesl na ideové pole. Jeho výrazem byla rozsáhlá ateistická propaganda.“¹⁸³

Nastal boj o věřící, ve kterém se pozornost nejdříve zaměřila na funkcionáře a členy KSČ, pracovníky státního a hospodářského aparátu. Funkcionáři KSČ věnovali mimořádnou pozornost mládeži, což se odrazilo na školní výuce náboženství. Toto úsilí mělo dva hlavní úkoly: snížit počet věřících, jejich účast na náboženských obřadech a prosazení ideologie marxismu-leninismu, která

¹⁸⁰ Příloha č. XX.A. Opavský zemský archiv, fond ONV Šternberk karton č. 623, zpráva o vyučování za škol. rok 1958/59

¹⁸¹ Ve vedení SÚC vystřídal Fierlinger Jaroslav Havelka (srov. KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu 1948-1953*, s. 164)

¹⁸² Srov. KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu 1948-1953*, s. 166

¹⁸³ Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951, s. 12

byla prohlášena za jedinou státní ideologii, a která se musí prolínat výukou na školách, výchovou v armádě, osvětovou činností.¹⁸⁴

V roce 1956 se stala příslušnost k církvi vážnou překážkou nejen v zastávání funkcí, ale i v některých zaměstnáních, jako byli např. učitelé. Ti také byli následně vystaveni asi největšímu nátlaku režimu, který vycházel z toho, že cesta k omezení vlivu náboženské víry u mladých lidí začíná u učitelů. Nejen učitelé se tak ocitli před volbou – vystoupit z církve, nebo opustit zaměstnání. Jen někteří se rozhodli pro druhé řešení. Snaha režimu o omezení náboženské víry občanů se soustřeďovala na střední a mladou generaci. Začaly se pořádat akce zajímavé pro mládež v době konání bohoslužeb. Např. sportovní utkání mladých, přizpůsobení programu v rozhlase a televizi pro děti. Tvůrci církevní politiky a režimní ideologové si představovali, že ateistická propaganda bude jedním z účinných motivů rozchodu občanů s náboženskou vírou, a pak i s církví. Tato představa se nepotvrdila.¹⁸⁵

¹⁸⁴ Srov. KAPLAN, K. *Stát a církev v Československu 1948-1953*, s. 172

¹⁸⁵ Srov. KAPLAN, K. *Kronika komunistického Československa*, s. 630

11 Moravská Huzová

Od konce 14. století podléhala obec Moravská Huzová, společně s dalšími dvěma vesničkami - Benátky, Stádlo, stejné feudální vrchnosti a od roku 1974 patří tyto obce k rozsáhlému správnímu celku obce Štěpánov. Okolí Moravské Huzové bylo hojně osídleno již v pravěku, což dokazují nálezy z let 1913 a významnější z let 1924-1925, kdy bylo nalezeno rozsáhlé popelnicové¹⁸⁶ pohřebiště. Mezi těmito ostatky později archeolog Josef Skutil identifikoval středně velký pazourkový, bíle patinovaný, masivní úštip, který pochází z mladšího období starší doby kamenné, vymezované přibližně 40 000-8 000 let před n.l.. První písemná zmínka o vsi Huzová se nachází v listině z roku 1141, kde je vyjmenován majetek olomouckého kostela sv. Václava. Patronem obce byli zpočátku majitelé šternberského panství a od roku 1512 klášter augustiniánů ve Šternberku a po jeho zrušení v roce 1784 panovník.¹⁸⁷

11.1 Vývoj jména Moravská Huzová

V nejstarším písemném prameni, zmiňující se o dnešní Moravské Huzové, datovaného k roku 1141, se místní jméno vsi objevuje v podobě *Guzoue*. Další písemná zmínka z roku 1235 je o vsi *Guzsow* a v roce 1239 je jméno obce zapsáno poprvé ve variantě bližší současnému názvu – *Huzow*. V zemských deskách olomoucké cúdy najdeme zápis, týkající se pozemků *in villa Husova* (ve vsi Huzové) O několik let později je jméno obce uvedeno v současné podobě, i když je ještě ovlivněné dobovým pravopisem *Huzowa*. V některých pramenech ze 16. století se ojediněle vyskytuje název *Uzová* a v řeči hanáckého lidu se pozvolna ujímá pojmenování *Hozová*. Přívlastek Moravská se objevuje v roce 1588 a od té doby se stává stabilní částí místního jména. Důvodem byla snaha odlišit *Moravskou Huzovou* od nedaleko vzdálené, v horách severně do Šternberka se nacházející *Německé Huzové* (dnes Huzová). V roce 1924 se stal oficiální podobou místního jména tvar *Moravská Húzová*, který byl roku 1952 vystřídán současnou úřední verzí – *Moravská Huzová*.¹⁸⁸

¹⁸⁶ popelnice jsou nádoby se zpopelněními lidskými ostatky

¹⁸⁷ Srov. KOUDELA, M. *Paměti obcí Moravská Húzová, Benátky a Stádlo. Štěpánov*: Danal 1999, s.5,13,16,74

¹⁸⁸ Srov. KOUDELA, M. *Paměti obcí Moravská Húzová, Benátky a Stádlo. s.10,11*

11.2 Rozvoj Moravské Huzové

V roce 1740 povolilo olomoucké biskupství postavit v Moravské Huzové kapli sv. Floriána. Proti původnímu záměru a biskupskému svolení ji huzovští farníci rozšířili, tak že se v ní mohly konat bohoslužby. A i když se hodnostáři biskupství hněvali, povolili ji dne 28. listopadu 1746 vysvětit. Na počátku 19.st. si obyvatelé Huzové postavili řádnou školu. Už v roce 1846 ale byla postavena škola nová, na tomtéž místě, na náklady obce. V roce 1936 podnikal obec nákladnou přestavbu školy, která tak byla modernizována. Učebny dostaly parketovou podlahu, v objektu byl zřízen vodovod, byla vybudována koupelna. Počátkem šedesátých let působila jako základní devítiletá škola s 1. – 5. postupným ročníkem a od školního roku 1965/66 jen s 1.-4. ročníkem. V současnosti je v Moravské Huzové umístěna jen mateřská školka, která působila ve vsi přechodně již v letech 1945-1952.¹⁸⁹

Stavitel J. Hönigschmid postavil roku 1886 v těsném sousedství školy farní budovu. Opět na náklady obce. V té době byl také rozšířen obecní hřbitov, který byl založen roku 1789. Olomoucký arcibiskup povolil v roce 1890 zřízení nové farnosti při kostele sv. Floriána v Moravské Huzové, jejíž obvod tvořila jen Húzová s osadou Benátky a v době svého založení měla asi 700 duší. Významnějším zásahem do podoby kostela byla stavba kaple Božího hrobu, provedená roku 1936. Venkovní omítka byla obnovena v roce 1956.¹⁹⁰

V souvislosti s obnovou omítky, vzpomínají také místní lidé na pana biskupa Tomáška.

Paní Stejskalová vyprávěla: „Když se opravoval kostel, tak on se účastnil také, a děcka kolem něho. Ty vždycky chodily a na pana biskupa: „Prosím, nemáme benzín“ a on šel a dal jim bonbon a děcka pracovaly dál.“¹⁹¹

Paní Kráčmarová také vzpomíná, že když se opravoval kostel tak: „... všeci chodili pomáhat...“¹⁹²

V souvislosti s rozvojem obce byla v roce 1899 postavena vodárna města Šternberk, roku 1900 získala i poštovní spojení. Z roku 1913 pochází zmínka o obecním „polecajtovi“. Roku 1916 byla obec elektrifikována a současně s tím bylo instalováno ve vsi první veřejné osvětlení. A roku 1933 byla

¹⁸⁹ Srov. KOUDELA, M. *Paměti obcí Moravská Húzová, Benátky a Stádlo*. s. 72,73,74

¹⁹⁰ Srov. KOUDELA, M. *Paměti obcí Moravská Húzová, Benátky a Stádlo*. s. 71,74,75

¹⁹¹ Příloha č. VI. Marie Vašíčková, Růžena Stejskalová

¹⁹² Příloha č. IX. Marie Kráčmarová

konečně realizována dlouho odkládaná stavba silnice. O tři roky později se zahájil provoz autobusové linky spojující Moravskou Huzovou s Olomoucí a Uničovem. Také pošta zkvalitnila své služby zřízením veřejné telefonní hovorny.¹⁹³

11.3 *Poúnorová proměna vesnice*

Při volbách v červnu 1946 vyhrála a dominantní postavení si udržela Národně socialistická strana. Získala 9 mandátů, další zastoupení v místním národním výboře měla Lidová strana s 5 mandáty a jeden člen reprezentoval sociální demokracii. O slabosti místních komunistů vypovídá skutečnost, že KSČ ani nesestavila kandidátní listinu do MNV a od poloviny r. 1946 tudíž nebyl v tomto orgánu zastoupena. To se ovšem roku 1948 změnilo. Moci se prostřednictvím akčního výboru Národní fronty chopili komunisté.¹⁹⁴

Brzy po Únoru se začaly uskutečňovat socialistické přeměny venkova. Pozornost se nejprve soustředila na zámožné vlastníky půdy. V rámci pozemkové reformy dle zákona č.46/1948 Sb. byly v letech 1948-1951 „vykoupeny“ desítky hektarů půdy. Formálním zdůvodněním vyvlastnění půdy byla skutečnost, že majitelé na této půdě sami nepracovali pronajímali ji místním zemědělcům.¹⁹⁵

Od původních slibů, že vykoupená půda se rozdělí mezi drobné přídělce, byla naprostá většina pozemků přidělena místnímu národnímu výboru a měla se stát základem půdního fondu jednotného zemědělského družstva. Zároveň stát začal nuceně vykupovat od soukromých rolníků zemědělské stroje s odůvodněním, že nejsou dostatečně využívány. Paradoxem je, že ještě v roce 1948 byly místním rolníkům ve velkém množství prodávány mechanizační prostředky z Fondu národní obnovy např. mlátičky, elektrické motory, hrabačky, pluhy, secí a žací stroje, kultivátory, samovazače a další.¹⁹⁶

První jednání o založení jednotného zemědělského družstva probíhala již v roce 1950, ale narazilo na jednoznačný odpor většiny místních zemědělců. Kolektivizaci vesnice odolávala pět let. V červnu 1955 se podařilo ustavit

¹⁹³ Srov. KOUDELA, M. *Paměti obcí Moravská Húzová, Benátky a Stádlo*. s.36,37,51

¹⁹⁴ Srov. tamtéž, s.59,62

¹⁹⁵ Srov. KOUDELA, M. *Paměti obcí Moravská Húzová, Benátky a Stádlo*. s.61

¹⁹⁶ Srov. tamtéž, s.62

přípravný výbor JZD, jehož členy byly především majitelé větších selských usedlostí. Rozhodujícím pro úspěšnou kolektivizaci bylo, že se podařilo přesvědčit právě řadu velkých sedláků. Řady družstevníků se rychle rozrůstaly.

Přesto ONV ve Šternberku v roce 1958 zhodnotil dosavadní výsledky socializace v Moravské Huzové za poměrně slabé. Vlivem sílícího agitačního tlaku bylo toho roku přijato do družstva dalších 70 členu, mezi nimi také Josef Lýsek a předúnorový předseda MNV Karel Kráčmar, i když obecní kronika praví: „...za ztížených podmínek. Oba byli označení za kulaky.“ Na přelomu padesátých a šedesátých let byl v Moravské Huzové proces kolektivizace dovršen.¹⁹⁷

V té době už v Moravské Huzové působil biskup Tomášek, podle vyprávění paní Anny Janíčkové jsem se dozvěděla, že při zakládání družstva vznikaly ve vsi problémy mezi lidmi. A podle jejích slov pan biskup: „... byl takový, že ty lidi spojoval.“¹⁹⁸

V rámci socializace vesnice byla zrušená naprostá většina soukromých živností na území obce např. prodejna tabáku, holičství kadeřnictví, krejčovství, obchody smíšeným zbožím, řeznictví. Likvidace relativně široké sítě soukromých živností byla pocíťována negativně. Místnímu národnímu výboru nelze upřít, snahu o zlepšení životních podmínek v obci. Vesnici chyběla řádná kanalizace, vodovod, sportovní hřiště, bezprašné komunikace a celková úprava návsi. Bezprašná vozovka byla položena v roce 1962, výstavba obecní kanalizace se začala budovat až v roce 1956, a její rozšiřování probíhalo nepřetržitě v dalších letech. V letech 1963 -1965 se huzovští dočkali také kryté autobusové čekárny a nového sportovního hřiště.¹⁹⁹

V roce 1960 byl v rámci územně správní reformy zrušen okres Šternberk a Olomoucký kraj. Moravská Huzová se stala obcí nově vytvořeného okresu Olomouc v rámci Severomoravského kraje. V roce 1974 byla obec Moravská Huzová s osadami Sádlo a Benátky sloučena se sousedním Štěpánovem. Tak setrvaly vesnice až do dneška.²⁰⁰

¹⁹⁷Srov. KOUDELA, M. *Paměti obcí Moravská Huzová, Benátky a Stádlo*. s.63

¹⁹⁸ PŘÍLOHA č. VIII. Anna Janíčková

¹⁹⁹ Srov. KOUDELA, M. *Paměti obcí Moravská Huzová, Benátky a Stádlo*. s.65

²⁰⁰ Srov. KOUDELA, M. *Paměti obcí Moravská Huzová, Benátky a Stádlo*. s.66,67

12 František Tomášek v Moravské Huzové

12.1 Příchod biskupa Tomáška do Moravské Huzové

Protože i politici plánovali do budoucna, bylo nutné získat vhodný argument proti „nepřátelské západní propagandě“, tvořenou statečnými občany, která stále, hlasitěji upozorňovala na fakt, že u nás není náboženská svoboda. Pro svou mírnost a dobrotu se komunistům zdál být František Tomášek dostatečně vhodným objektem nejen pro umlčení, ale i pro manipulaci Církve státem, a tak byl 28. května 1954 propuštěn a bylo mu umožněno vrátit se do duchovní správy, do farnosti Moravská Húzová u Olomouce.²⁰¹

Na příchod Františka Tomáška vzpomíná paní Marie Kráčmarová, tehdy ještě chodila do školy, jako na velikou událost.²⁰²

Paní Svobodová, roku 1959 biskupem Tomáškem oddána, si zase vybavuje, že když pan „biskop“ přišel do Huzové, neměl nic. Lidé pro něho udělali sbírku a tím byl Tomášek velice překvapený, jak se pro něho lidi obětovali.²⁰³

Od paní Jeníčkové Anny, která v době příchodu pana biskupa, byla už maminkou čtyř dětí, jsem se dozvěděla, že po návratu z Želivy si Tomášek přivezl oboustrannou kýlu, kterou si jel vyléčit ke svému bratrovi do „Starého města“.²⁰⁴

Rolník Karel Kráčmar, vzpomínal na rok 1954, kdy dr. Tomášek přišel.

„Za celou vesnici ho tenkrát vítal předseda místního národního výboru-komunista. Pan biskup se těšil od samotného začátku všeobecně velké vážnosti. Byl ode všech ctěn. V době jeho působení chodilo hodně lidí do kostela, pan biskup „táhl“, zvláště svým příkladným životem. Měl kolem sebe vždycky hodně mladých, protože jako bývalý katecheta to s mládeží uměl.“²⁰⁵

12.2 Počátky pastorační činnosti

Počátky pastorační činnosti jsou spojené se vzpomínkou Aloise Křenka, kterého jako prvního František Tomášek sezdaával. Bylo to 13. listopadu 1954,

²⁰¹ Srov. HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*.s.21

²⁰² Příloha č. IX. Marie Kráčmarová

²⁰³ Příloha č. VII. Marie Svobodová

²⁰⁴ Příloha č. VIII. Anna Janíčková

²⁰⁵ HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*.s.22

a v kostele chyběl koberec. Tak pan biskup jel do Šternberka, a osobně ho přivezl.²⁰⁶

O čtyři roky později oddával také paní Marii Svobodovou. I ta vzpomínala na svatbu pana Křenka, protože pan Křenek byl povoláním kominík, a na mysl přijde myšlenka, že to možná bylo znamení štěstí, jak pro kominíka, tak pro pana biskupa. Také jsem se dozvěděla, že pan Tomášek na hostiny nechodil, i když byl zván. Paní Marie k tomu pověděla: „ *To už bylo takový, tam se řekne to, tam to, tak aby se něco nechytlo.* “²⁰⁷

Další vzpomínka týkající se svátosti manželství, je od paní Kráčmarová, která chodila k panu biskupovi s budoucím manželem na přípravu. Vdávala se však na Svatém kopečku, nedaleko Moravské Huzové.

„ *Pamatuji si, když jsme s mým nastávajícím manželem chodili k němu (k panu Tomáškoví) na přípravu, jak jeho maminka, vždycky říkala: „ Jak může někomu něco takhle vykládat, když nemá žádné zkušenosti?“ ... to byla velice dobrá ženská, taková co uměla všechno zorganizovat a co na srdci - to na jazyku.* “²⁰⁸

V kapitole o internaci biskupa Františka Tomáška je také uvedeno, že mu sice byla povolena správa malé farnosti, ale pod ostrým dohledem. Když jsem se pokoušela najít archivní dokumenty, týkající se posouzení Tomáškoví činnosti církevním tajemníkem, neuspěla jsem. V opavském zemském archivu sice existují složky s posudky jednotlivých duchovních, ale o panu biskupovi Tomáškoví jsem našla pouze zprávy týkající se výuky náboženství, různých žádostí o povolení poutí, jejich případné zamítnutí, zprávy z konaných besed duchovních nebo z okresních konferencí duchovních.²⁰⁹

Poptávala jsem se tedy pamětníků pana biskupa, zda věděli o nějaké kontrole jeho pastorační činnosti. Paní Kráčmarová sdělila, že byl pan Tomášek „strašně“ sledovaný, ale biskup byl velice opatrný, což se zřejmě projevilo právě na tom, že nechodil na výše zmiňované svatební hostiny.²¹⁰

²⁰⁶ Srov. HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek* s.21

²⁰⁷ Příloha č. VII. Marie Svobodová

²⁰⁸ Příloha č. IX. Marie Kráčmarová

²⁰⁹ Srov. Přílohy č. XII., č. XVI.B., č. XVI.D., č. XV.A. Fond ONV Šternberk k. 622, k. 623, k. 628

²¹⁰ Příloha č. IX. Marie Kráčmarová

Paní Vašíčková Marie mi vyprávěla, že její tatínek hrával v kostele na varhany. Až později dětem vyprávěl, že velice často vedle něho sedával cizí člověk a velice pozorně poslouchal, co pan biskup vykládá.²¹¹

Opichalová Jana mi na moji otázku ohledně tohoto tématu odpověděla: „ *Na tajný si nepamatuji, tady to byl zapadákov, ale kdyby ho chtěli zavřít, tak to by museli taky všechny lidi, on byl jimi obklopený, to byl plný kostel lidí.* “²¹²

12.3 *Jaký byl Tomášek jako kněz?*

Po příchodu biskupa Tomáška se stále více zaplňoval kostel lidmi. Uměl krásně a srozumitelně vykládat, byl vstřícný a lidský. Pamětníci vzpomínají na svého biskupa Tomáška jako na hodně dobrého a hodného člověka, který s každým uměl mluvit tak, že nikoho neurazil, navštěvoval staré lidi, o mladé se zajímal, jak šel hned se k němu hnali, s každým se zastavil a promluvil, byl skromný, pilný, šetrný a milý, u všech byl oblíbený. Nejlépe za všechny to asi vystihují slova pani Marie Kráčmarová: „*...opravdu všechno to nejlepší, co se o člověku dá říct, to byly všechno jeho vlastnosti.*“²¹³

Nebo vzpomínka bývalého žáka pana biskupa, pana Pavla Rottera: „ *Měli jsem ho jako kněze tolik rádi, že jsme nemohli projít kolem kostela do školy, aniž by jsme se nezastavili jako ministranti v 7 hodin ráno na mši. Potom jsme pokračovali na 8 hodinu do školy.* “²¹⁴

Anna Jeníčková vyprávěla: „ *Mše míval dvě, ráno a navečer, ráno sám zvoníval a když viděl, že lidé ještě docházejí, tak počkal, pak teprve začal mši.* “²¹⁵

Z archivních dokumentů je patrné, že o život ve farnosti se biskup Tomášek opravdu staral. Okresnímu církevnímu tajemníkovi předkládal oznámení o církevním průvodu a svěcení ratolestí z roku 1956²¹⁶, které sice následně odpadá, zároveň však žádá o povolení průvodu při vynášení kříže²¹⁷, který ale

²¹¹ Příloha č. VI. Marie Vašíčková

²¹² Příloha č. II. Jana Opichalová

²¹³ Přílohy č. IX. Marie Kráčmarová

²¹⁴ Příloha č. III. Pavel Rotter

²¹⁵ Příloha č. VIII. Anna Janíčková

²¹⁶ Příloha č. XVI.A. Oznámení c. průvodu. Fond ONV Šternberk k. 628

²¹⁷ Příloha č. XVI.B. Žádost o c. průvod. Fond ONV Šternberk k. 628

ONV nepovoluje.²¹⁸ V následujícím roce opět předkládá žádost o povolení církevního průvodu k svátku Božího Těla.. Na dokumentu je jakási poznámka od pana Bindera, který zřejmě rozhodoval nebo se vyjadřoval k těmto záležitostem, tedy vykonával funkci církevního tajemníka, nepodařilo se mi však tuto skutečnost potvrdit. Poznámka uvádí: „*Jako léta minulá.*“ Další část poznámky se mi nepodařilo rozluštit.²¹⁹ Na další žádosti o povolení průvodu Božího těla z roku 1958, se opět nalézají poznámka p.Bindera: „*Povolit, jako léta minulá.*“²²⁰ Další dokument se zabývá žádostí svěcení misijního kříže. Samotné svěcení je schváleno, ale církevní tajemník žádá o upozornění, že se povoluje pouze tento akt.²²¹ Podle církevního zákona schvalovaly konání misí, poutí nebo shromáždění konaná pod širým nebem národní výbory. Podle výše uvedených pramenů je vidět, že pan Tomášek si na průvody zjednával odpovědný dozor, načež byly průvody schváleny.

Nejvíce lidé vzpomínají na tzv. májové pobožnosti. Kostel byl vyzdobený květinami, zpívaly se krásné písničky kostel byl plný lidí. Paní Eva Čiklová na tyto mše velice ráda vzpomíná: „*My děti, jsme se vždycky na májové moc těšily. Každý vzal kytičku a letěly jsem do kostela. Pan biskup nám složil písničku – Večer tichounce se sklání, kterou nám natiskl na papír a tu jsme při té májové, my děti zpívaly.*“²²² Text písně si sice paní Eva nepamatovala, ale další z bývalých žáků biskupa Tomáška pan Josef Škoda byl tak laskav a píseň mi sehnal od své sestřenice z Bohuňovic.

²¹⁸ Příloha č. XVI.D. Žádost o vynášení kříže. Fond ONV Šternberk, k. 628

²¹⁹ Příloha č. XVII. Žádost o povolení průvodu. Fond ONV Šternberk, k. 628

²²⁰ Příloha č. XXI. Žádost o Božítělový průvod. Fond ONV Šternberk, k.628

²²¹ Příloha č. XXII.A. Žádost o svěcení misijního kříže; XXII.B. Vyjádření CT k svěcení kříže. Fond ONV Šternberk, k.628

²²² Příloha č. IV. Eva Čiklová

Večer tichounce se sklání

*Večer tichounce se sklání,
denní skončena činnost,
chcem pozdravit Tě, Ježíši,
dáti Tobě dobrou noc.*

*Věčná lampa před oltářem
věstí Tvoji přítomnost,
andělé Ti libě pějí,
Spasiteli, dobrou noc.*

*Zarmoutili jsme dnes Tebe,
nečinili Ti radost,
zítra víc chcem milovat Tě,
Spasiteli, dobrou noc.*

*Nemocným a opuštěným
přispěj, Pane, na pomoc,
zmírní bídu všem ubohým,
Spasiteli, dobrou noc.*

*Dej nám svoje požehnání,
ochraňuj nás tuto noc,
nás a všechny naše milé,
rač popřát nám dobrou noc.*

*Dušičky pak ve očistci
vezmi, Pane, na milost,
vysvobod' je z ohně moci,
dej jim věčnou blaženost.²²³*

²²³ Text písně i s notami je v příloze č. I.G. Večer tichounce se sklání

12.3.1 Maminka Františka Tomáška

Nemohu opomenout ženu, která provázela svého syna po celý svůj život. Paní Zdenka Tomášková, rozená Vavrečková, se narodila 6. ledna 1874. Se svým mužem Františkem žila ve Studénce na Moravě, kde se jim narodilo všech šest dětí: Bohumil v r. 1898, František v r. 1899, Anna v r. 1900, Zdenka v r. 1902, Josef v r. 1903 a Jaroslav v r. 1905. Osud ovšem zasáhl krutě rodinu Tomáškových, neboť 9. února 1906 zemřel tatínek.. Tak se stala z mladé ženy v dvaatřiceti letech vdova. Zdenka Tomášková vychovala kněze, profesora, dva lékaře, učitelku a úřednici.²²⁴

Pan kardinál o své mamince později napsal: „*Dodnes nemůžeme pochopit, jak maminka mola zcela sama v tak těžkých podmínkách zdolat nadlidské úkoly, které jí přinášel každodenní život. A k těmto starostem přistupovaly starosti zcela mimořádné. V roce 1914 vypukla první světová válka. Početné rodiny žijící ve městech svíral nedostatek a pak příšera hladu. O podrobnostech těchto zvláště strašných let se nám maminka zmínila až v našem pozdějším věku. Mimo jiné nám řekla: „ Tehdy jsem si uvědomila jedno: děti rostou a nesmějí proto hladovět, jinak by mi umřely. Já už to musím nějak vydržet.“ A tak maminka sama hladověl a pro nás se snažila něco sehnat.“ Přesto ovšem přišly i dny, kdy zbyly jen poslední kůrky v prázdné polévce. Pak již byla tak slabá, že se sotva držela na nohou. Až později jsem se dověděli, co o ní tehdy říkali: „ Ta už se svými dětmi dlouho nebude.“²²⁵*

Ale paní Zdenka s dětmi byla ještě dlouho a zakoušela osudem ještě více ran, když pochoval své dvě děti Aničku a Jaroslava.²²⁶

Maminka Zdenka doprovázela svého syna Františka také v Moravské Huzové. A jak na ni lidé vzpomínají?

Svobodová Marie vyprávěla, když se na velikonoce nebo na vánoce chodilo do kostela a děti tam zpívali, rozdával jim pan biskup cukroví. A maminka říkala: „ *Ale Františku, když to jdeš kupovat řeknou si: „ Páter a kupuje tolik sladkostí“.* “ Načež jí odpověděl: „ *Já si dám šálu a nikdo neví, že jsem pater.*“ Paní Marie vnímala maminku pana Tomáška jako veselého člověka, ženu, která si uměla zjednat pořádek..²²⁷

²²⁴ Srov. HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek* .s.10; Od pani Marie Svobodové jsem se dozvěděla, že se všech dětí Tomáškových, měl potomka pouze pan profesor a sice jednoho syna

²²⁵ TOMÁŠEK, F. *Naše maminka. Vzpomínka na paní Zdenku Tomáškovou a na všechny obětavé matky.* Soukromý tisk, 1973, s. 6,7

²²⁶ tamtéž, s.7

²²⁷ Příloha č. VII. Marie Svobodová

V knize od historiků Hartmanna, Svobody a Václava Vaška - Kardinál Tomášek čteme o rozhodování Františka Tomáška o svém povolání, váhal zda se stát lékařem či knězem. V knize se uvádí: „*V době, kdy jsem vyrůstal, naléhaly některé matky na syny, aby šli na kněze. Moje maminka o tom nikdy neřekla ani slovo. A když jsem ji jednoho dne řekl: „Maminko, zítra odcházím do semináře,“ vyhrkla jenom: „Proč si mi o tom neřekl dřív, vždyť já nemám nic připraveno.“ V semináři jsem nikdy nepochyboval, zda jsem se rozhodl správně. Chtěl jsem se věnovat kněžství, abych sloužil lidem v životě pozemském i k zabezpečení života věčného.*“²²⁸

Paní Anna Janíčková mi vyprávěla, ovšem už z vyprávění maminky Zdenky, že když se František rozhodoval o svém povolání, neustále se ho ptala, kam že tedy půjde. Ale stále se nijak nevyjadřoval. Pak jednou přišel domů, otevřel dveře, na krku měl kolárek, a mamince povídá: „*Tak já už jsem se maminko rozhodl.*“ A jak byla maminka taková rázná řekla mu: „*No, hlavně aby sis dobře vedl nebo jestli mě odejdeš nebo uděláš ostudu, tak si mě nepřej.*“²²⁹

Která z obou verzí je nebo není, méně či více pravdivá, ponechám na vlastním uvážení každého čtenáře. Myslím, že u obou verzí jasně vidíme jeden z rysů budoucího kardinála. Nevěděl hned pro co se rozhodnout, věděl jen, že chce sloužit lidem. Uvažoval a rozmyšlel, a když se rozhodl, tak o svém rozhodnutí nepochyboval.

Pro lidi z Moravské Huzové představovala paní Zdenka Tomášková pokoru, skromnost a dobrotu, a i přes životem uštědřené rány, se uměla se srdce smát.

Dne 24.července roku 1971, v sídle pražských arcibiskupů, ve svých 97 letech maminka Zdenka zemřela.²³⁰

12.4 Udělení státního souhlasu k výuce náboženství

Po příchodu do Moravské Huzové začíná Tomášek, po udělení státního souhlasu okresním národním výborem ve Šternberku na školní rok 1954/55, vyučovat náboženství. Celkem vyučoval 8 hodin týdně a to v Moravské Huzové na národní

²²⁸ HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. s.11

²²⁹ Příloha č. VIII. Anna Janíčková

²³⁰ Srov. HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*.s.10; TOMÁŠEK, F. *Naše maminka*. s.6

škole 2 hodiny, na I. nár. škole ve Šternberku 4 hodiny, a na II. nár. škole ,také ve Šternberku, 2 hodiny.²³¹

Státní souhlas k VN se uděloval každý rok. V opavském archivu se mi ovšem podařilo najít a nafotit pouze souhlasy pro školní roky 1954/55, 1960/61, 1962/63, 1963/64 a rok posledního působení v Moravské Huzové 1964/65. Státní souhlas za rok 1961/62 jsem sice nenašla, ale podle výkazu o počtu přihlášených žáků je zřejmé, že i tento rok Tomášek vyučoval.²³²

Každý rok musely být vypracovávány výkazy počtu žáků, kteří se na VN přihlásili.²³³ Ředitelé všech škol museli na vyžádání informovat okresní národní výbor ve Šternberku IV.referát pro školství,osvětu a tělesnou výchovu o výuce náboženství. Ve zprávě se uvádělo:

1. počet odhlášených žáků
2. zda se někdo přihlásil, jaký je nebo není zájem o přihlašování
3. docházka učitele
4. docházka dětí
5. kázeň a chování dětí
6. poměr učitele ke škole, učitelům.²³⁴

Dále byly vypracovávány zprávy o statistickém přehledu o vyučování náboženství podle sociálního původu žáků. Kategorie byly rozděleny na děti dělníků, členů JZD, samostatných rolníků, důchodců a ostatních. Dále se uvedlo jakého jsou děti náboženství. Příklad výkazu z Moravské Huzové je také uveden v příloze.²³⁵

Bývalí žáci pana biskupa Tomáška, vzpomínají na svého katechetu velice rádi. Podle jejich slov to byl člověk laskavý i přísný, kamarádský, dobrosrdečný.²³⁶

²³¹ Příloha č. XII. Udělení st. Souhlasu k VN, č. XIII.A. Sdělení o VN, č. XIII.B. Rozpis VN, Fond ONV Šternberk, k.623

²³² Příloha č. XXIV.A.; č. XXIV.B.; č. XXIV.C.; č.XXIV.D. udělení st. souhlasu, Fond ONV Olomouc k.1453

²³³ Příloha č. X. Výkaz o počtu přihlášených na VN. Fond ONV Šternberk, k.622

²³⁴ Příloha č. XI. Zpráva o VN, Fond ONV Šternberk, k.622

²³⁵ Přílohy č. XIV. Statistický přehled žáků podle sociálního původu; č. XIX.A.; č. XIX.B. Výkaz o počtu přihlášených na VN. Fond ONV Šternberk, k.623

²³⁶ Přílohy č. I. Josef Škoda, II. Jana Opichalová, III. Pavel Rotter, IV. Eva Čiklová, V. Olga Škodová, IV. Marie Vašíčková, Rudolf Janíček

13 Tomáškovo pojetí katecheze v teorii a praxi

Náboženskou výchovu považuje František Tomášek za činnosti mimořádně důležitou. Přímou ji chápe jako nejdůležitější pole kněžského apoštolátu. K tomuto významnému hodnocení ho vede věrnost vůči Církvi a tedy důsledné uskutečňování jejích předpisů, a také vlastní zkušenost. Profesor katechetiky je přesvědčen, že obnovení metod náboženské výuky a výchovy, znamená především zabývat se obnovou vychovatele, protože základní předpoklad úspěšné výchovné práce tkví v osobnosti vychovatele. Pro Tomáška existují dva prototypy vychovatele: kněz a rodiče.²³⁷

13.1 První vychovatelé víry jsou rodiče

Rodiče zaujímají mimořádně důležitou roli ve výchově víry svých dětí. Náboženská výchova v rodině spočívá ve výchovném příkladu rodičů, kteří mají na děti největší vliv, a mají tedy co nejvíce usilovat o své vlastní zdokonalení. Rodiče by měli být pro své děti názorným příkladem praktického života z víry.²³⁸

„Příklad působí daleko více než všechno ostatní, protože nejpřesvědčivější není to co, co se slyší, nýbrž to, co se vidí, co je pozorováno u jiných. V tomto ohledu působí osobní vztah rodičů k Bohu a k lidem na dítě daleko silněji než cokoli jiného.“²³⁹

Výchovný příklad nabývá na účinnosti při společném prožívání liturgických úkonů, především na společné modlitbě ráno, večer, před jídlem i po něm, společné prožívání nedělí, svátků a společnou účastí na mši svaté. Pro náboženský život dítěte je nutné i přiměřené poučování zejména při rozlišování náboženské pravdy od pohádek a legend. Náboženské poučení výchovného charakteru je povinností a právem rodičů, které zdůrazňuje především výchovu svátostnou, výchovu k modlitbě a výchovu mravní, kde je důležitá kázeň v pudové oblasti, výchova vůle a sebe záporu.²⁴⁰

13.2 Kněz v roli duchovního vůdce a katechety

Kněz – katecheta nesmí být pouhým učitelem, ale především duchovním vůdcem dětí. Děti v něm mají vidět zástupce Ježíše Krista kdekoli: v kostele, v životě

²³⁷ Srov. DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. S.37

²³⁸ Srov. DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. S.38

²³⁹ DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. S.39

²⁴⁰ Srov. tamtéž. S. 40-42

soukromém, během katecheze, i na veřejnosti. Kněz má vynikat ve ctnostech, znalostech v hloubce duchovního života, jež je podmínkou jakékoliv formy apoštolátu, zvláště apoštolátu mezi dětmi a mládeží.²⁴¹

„ *Osobnost učitele je nejvládnějším činitelem ve vyučování i výchově. V žádné učební látce, byť byla metodicky sebedokonaleji připravena, neprobudí se výchovně přetvořující síla, když osobnost učitele není cele naplněna tím, co podává dětem.*“²⁴²

Tomášek rozčlenil požadavky na osobnost vychovatele do těchto kategorií: láska, pedagogický talent, vědomosti, mravní základ, zdravotní stav, věk a zralá osobnost. Úspěch výchovného působení je podle Tomáška především v lásce, která podporuje trpělivost, optimismus, idealismu a pochopení pro chyby dětí, přívětivost a laskavost. Kázeň a autoritu podporuje oboustranná otevřenost, která zjednodušuje výchovnou práci. Předpokladem úspěchu je bezesporu *pedagogický talent*, jež Tomášek charakterizuje jako dar, nutný stále rozvíjet a pěstovat. *Pedagogické vědomosti*, opírající se o tento talent, předpokládají neustále sebevzdělávání se. Impulsem k pozitivnímu rozvoji svěřenců a hybnou silou veškerého úsilí pedagoga je *mravní základ*. Vychovatel si má vždy zachovat vznešenou představu o svém poslání, nesmí se vyčerpat jeho trpělivost a optimismus.²⁴³

Určujícím činitelem výchovného působení je také *zdravotní stav* pedagoga. Tomášek důrazně upozorňuje na to, že neklid a nevyrovnanost působí na žáky jako psychická infekce. Učitelovou povinností je důsledná péče o své zdraví a dodržování hygienických zásad. Střední *věk* vychovatele je dle Tomáška nejvhodnější, protože pedagog je vyrovnaný, zkušený a zdravý. Mladší učitel má dostatek energie a motivace, ale méně zkušeností. Starší učitel je již ovlivněn tělesnými neduhy, také nedostatkem pochopení mladé generace, zato však mají profesní i životní zkušenosti. Posledním požadavkem na osobnost vychovatele je tzv. *zralá osobnost*, která se vyznačuje povahovou rovnováhou, stabilitou, aktivitou, a citovou vřelostí. Tomášek také ukazuje na negativní vlastnosti, či neprofesní chování jako je např. nedostatečné znalosti, vnitřní nejistota, nerozhodnost, přesvědčení o vlastní neomylnosti, upřednostňování některých žáků, prosazování vlastních názorů, sarkasmu.²⁴⁴

²⁴¹ Srov. DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže s.43

²⁴² DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. s. 44

²⁴³ Srov. DŘÍMAL, L. Pracovní plán vyučovací hodiny náboženství podle Františka Tomáška. In *Zdroje a prostředky pedagogiky prof. ThDr. Františka Tomáška. Sborník příspěvků ze semináře k 100. výročí narození Františka Tomáška*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. s.38,39

²⁴⁴ Srov. Tamtéž s.40,41

13.3 Vyučovací hodina podle Františka Tomáška

„Nejvyšším úkolem a korunou celé výchovy je podle Tomáška probuzení rozvinutí mravní síly dítěte, aby bylo schopno spontánního konání dobra. K tomu je nutné probudit v jeho duši lásku k dobru, osobní přesvědčení o hodnotě dobra, což nutně předpokládá živý zájem o dobro.“²⁴⁵

Zájem dítěte chápe Tomášek jako vědomé a trvalé zaujetí celé jeho bytosti pro určitou hodnotu. Takže za základní požadavek a východisko veškeré výuky i výchovy je Tomáškem považován zájem dětí. Když se děti učí se zájmem, načerpané poznatky se stanou živou součástí celé bytosti a jsou impulsem radostného jednání. Mnohé z toho, co se při náboženství děti naučí, pravděpodobně zapomenou, ale v žákovi musí zůstat zájem o náboženství, který je dále povede k náboženskému vzdělání a prohlubování svého duchovního života.²⁴⁶

13.3.1 Začátek vyučovací hodiny

Prvním úkolem katechety je snaha zjistit skutečné zájmy třídy jako celku, je-li to možné, tak i zájem každého žáka zvlášť. Jako příklady toho zjišťování uvádí Tomášek důvěrné rozhovory ve třídních schůzkách, pozorování žáků při hrách a na vycházkách, různými dotazníky, které se týkají jejich oblíbených činností, rozhovorem s rodiči. Jestliže nelze zájem žáků spolehlivě zjistit, je nutné jej probudit. Například při oznamování tématu hodiny, dbá katecheta, aby téma sdělil poutavým způsobem tak, aby probudilo zájem.²⁴⁷

13.3.2 Jádro vyučování

Vyprávění, výklad a rozhovor tvoří stat' katecheze. Vyprávění má být přiměřené, zajímavé nejen obsahem a formou, nýbrž i přednesem. Mělo by být kratší, ne příliš popisné, vyznačující se dynamikou. Posluchače má zaujmout a emotivně ovlivnit. Svými slovy má katecheta malovat v duši dítěte obraz, aby děj nejen poslouchaly, ale také zároveň prožívaly. Pomůckou jsou příběhy, příklady podobenství, čerpaná

²⁴⁵ DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. s.58

²⁴⁶ Srov. tamtéž, s.59

²⁴⁷ DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. s.63

z Písma sv., z pramenů tradice, z dějin církve, z denního života. Pomocí otázek podněcuje katecheta rozhovor sloužící k ověření, nakolik je výklad správně chápán. Zájem dětí upoutáme nejen tím co mohou slyšet, ale mnohem více, tím co mohou vidět, na co si mohou sáhnout nebo samy udělat. I sama Církev učí své členy prostřednictvím působivých vizuálních vjemů: liturgické slavení svátků různými obřady, užitím liturgických předmětů a oděvů. Znázorněné události ze života Ježíše Krista: jesličky, obrazy křížové cesty, sochy, Boží hrob. To vše promlouvá i beze slov. Tomášek je přesvědčen o nutnosti využití této metody Církve. Doporučuje ukazovat dětem předměty, o kterých se vykládá, provádět úkon, o němž je řeč, vzít děti přímo na místo, jež se popisuje. Používání obrazů, modelů a map je pro Tomáška samozřejmost. Nejlépe vlastnoručně zhotovené např. soubory nalepených pohlednic, vystřižených obrázků atd.²⁴⁸

13.3.3 Závěr vyučování, opakování a zkoušení

Prostřednictvím rozhovoru jsou děti stimulovány ke spolupráci. Mají se však samy podle možnosti pokusit o aplikaci poznanych pravd víry na praktický život. Tomášek tvrdí, že v oboru náboženské a mravní výchovy je zvlášť nutné učit praktickým konáním. Účinnou prevencí zapomínání je opakování probrané látky, pečlivě a systematicky připravenými otázkami. Pokud jde o zkoušení, preferuje Tomášek účinnější ústní zkoušku celé skupiny, než jednotlivce. Katecheta nebo dovedný žák stojí v popředí a klade otázky celé třídě. Kdo umí odpovídat, ostatní mohou doplňovat.²⁴⁹

Zkoušení písemné Tomášek nezavrhuje, ale: „*je toho názoru, že jednostranné a časté používání testů by mohlo ohrozit nervovou soustavu, charakter i výchovu dítěte*“.²⁵⁰

²⁴⁸ Srov. DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. s.63

²⁴⁹ Srov. tamtéž s. 64

²⁵⁰ DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. s.64

14 Svědectví bývalých žáků Františka Tomáška

Je na čtenáři, aby sám posoudil, na základě svědectví několika lidí, kteří chodili k panu Tomáškovu na výuku náboženství, do jaké míry se jemu samému podařilo aplikovat do praxe svou teorii.

14.1 Svědectví pana Josef Škody

Pan Josef na výuku náboženství vzpomíná velice rád, protože pan biskup Tomášek byl: „...*katecheta tělem i duší*“.

„Hodiny náboženství nebyly o žádném biflování, ale vyprávění ze života světců, příklady vlastních zkušeností nebo zkušeností jiných lidí. Tomášek při každé hodině používal různé publikace a obrazy. My děti jsme ho vnímaly jako svého duchovního Otce, on nás jako své děti, tak to od nás vyžadoval. Plně jsem mu důvěřovaly. V žádném případě nás fyzicky netrestal, pouze někdy zvýšil tón hlasu. Svým příkladným životem a učením nás vedl ke skromnosti a k víře, ale hlavně k lásce jednoho ke druhému.

Podněcoval nás různými soutěžemi a hrami, při kterých jsme dostávaly odměny např. křížky, světélkující sošky Panny Marie. Zvláště když začal jezdit na koncil, vozil nám krásné dárky, které byly v tehdejší socialismickém Československu nedostupné. Například propisovačky byly ohromou vzácností. Dostávali jsem je za odměnu, k nelibosti učitelů, kteří chtěli abychom psali plnicími pery.

Na biskupa Tomáška jistě nevzpomínají v dobrém jen děti z katolických rodin, ale také dva naši kamarádi, chlapci z rodin komunistických funkcionářů, kteří na hodiny náboženství chodit nemohli. Tomášek mezi námi dětmi nedělal žádné rozdíly. Když se jednou vrátil z dalšího zasedání koncilu, přivezl nám krásné dárky mezi nimiž byly i nožičky s motivem indiánů, které daroval právě těmto dvěma chlapcům, stojícím smutně opodál. Otec Tomášek se k nim otočil se slovy: „Pojďte chlapci, i Vy jste ovečky Boží.“

Biskup Tomášek Boží učení nepřednášel, on jím žil. To bylo to nejkrásnější, co mohlo být a to máme v srdci zakotvené do dneška.²⁵¹

²⁵¹ Příloha č. I. Josef Škoda

14.2 Svědectví paní Jany Opichalové

Paní Jana zavzpomínala na hodiny náboženství s biskupem Tomáškem s radostí.

„Dodnes si vzpomínám jak jsme ho jako děti měly rádi, kdykoli někde šel hned jsme se k němu hnaly. Zkrátka to s námi dobře uměl. Učitel byl výborný. Dovedl nás nadchnout všemožnými soutěžemi, které pro nás vždycky uspořádal. Dával nám odměny jako třeba růžence, obrázky svatých, upomínky, krásná tiskátka. Do sešitů jsem dostávaly jako pochvalu razítka. Při hodinách nemusel nikoho napomínat ani trestat, protože dovedl vykládat tak poutavě a záživně, že i ti největší darebáci byli potichu. Dovedl si zachovat autoritu.“²⁵²

14.3 Svědectví pana Pavla Rottera

Pan Pavel začal navštěvovat hodiny náboženství v Moravské Huzové v roce 1962, tedy v době, kdy už pan biskup jezdíval na jednání II. Vatikánského koncilu.

„Na hodiny náboženství mám jen samé dobré vzpomínky. Otec Tomášek pro nás dělal soutěže, které nás moc bavily, zvláště proto, že jsem při nich dostávaly různé ceny. Pan biskup nás vedl k dobrotě a laskavosti, a když viděl, že někdo udělal dobrý skutek, odměnil ho dárkem.“

Při hodinách náboženství nám vykládal nejen věrouku, ale i své zkušenosti a zážitky z přípravy koncilu. Když nám přednášel z Písma sv., byl jeho výklad naprosto srozumitelný a uměl vyprávět tak dojmavě pro naše dětské duše, že nám často ukápla i slza. Katecheta byl přísný, ale velmi dobrosrdečný.“²⁵³

14.4 Svědectví paní Olgy Škodové

Také paní Olga si s radostí v srdci zavzpomínala na báječná léta svého dětství spojené s biskupem Tomáškem.

„Hodiny náboženství mi zůstaly v paměti hlavně proto, že pan biskup Tomášek byl spravedlivý, laskavý i přísný. S námi dětmi to moc uměl. Vše, o čem nám vyprávěl, pěkně vysvětlil a dokázal nás zaujmout například když po třídě rozvěsil obrázky a k nim nám vykládal příběhy. Mnoho věcí nám sám předváděl a formou divadla nás uměl zapojit do příběhu. Když chlapci zlobili, stačilo jen zvednout hlas.“

²⁵² příloha č. II. Jana Opichalová

²⁵³ příloha č. III. Pavel Rotter

Všichni jsme ho měly moc rádi a bylo nám líto, když odjížděl do Vatikánu a zastupoval ho jiný kněz. Z Vatikánu nám ale vozil různé dárečky. Měl také velký smysl pro humor. Totiž jednou jsem od pana biskupa dostala krabičku cigaretových žvýkaček s tím, že je mám dát tatínkovi.

V Čechách tehdy taková sladkost nebyla, nikdo jí neznal, a tak jsem doma balíček odevzdala tatínkovi. To bylo překvapení a smíchu, když ji otevřel a vytáhl si „cigaretu“. „Vždyť je to cukroví!“ divil se tenkrát tatínek. Já jsem měla tehdy obrovskou radost. Na takového člověka jako byl pan biskup Tomášek se zapomenout nedá.“²⁵⁴

15 Vatikánský koncil a odchod Františka Tomáška

V roce 1958 zemřel Pius XII. a na jeho místo nastoupil staříčkový Jan XXIII., který byl zvolen na dobu přechodnou, než se najde někdo mladší. Ale právě tento papež znamenal historický mezník v církvi. Už ve své nástupní řeči oznámil úmysl svolat ekumenický koncil. V roce 1959 obdržel biskup Tomášek list oznamující předběžnou přípravnou komisi pro ekumenický koncil.

„Excellence,

je mě velmi milé oznámiti Tvé excelenci, že nejvyšší pontifex Jan XXIII. šťastně vlády dne 17. května 1959 o svátku svatodušním ustanovil předběžnou komisi pro budoucí ekumenický koncil, jíž v čele má níže podepsaný čest státi.

V první řadě si přeje vznešený pontifex poznati názory, nebo mínění a sebrati rady a přání důstojných biskupů a prelátů, kteří jsou podle práva voláni na ekumenický koncil /kanon 223/, neboť jeho svátost uznává nejvyšší důležitost mínění, rad a přání těch, kteří se zúčastní koncilu jako otcové, ty pak budou nejvýše užitečné pro přípravu bodů koncilu.“²⁵⁵

Druhý Vatikánský koncil byl zahájen 11. října 1962. Pozváni byli biskupové z celého světa i z komunistických zemí. Jenže u nás z šesti českých a moravských biskupství nebylo obsazeno ani jedno. Žádný biskup nedostal souhlas k tomu, aby se svého úřadu ujal. Po určitém váhání státní správy obdrželi souhlas k odjezdu nakonec

²⁵⁴ Příloha č. V. Olga Škovová

²⁵⁵ Příloha č. XXIII.A.; č.XXIII.B.; č.XXIII.C. Příprava na koncil. Fond ONV Šternberk, k.628

tří slovenští biskupové a z českých jediný František Tomášek. Samozřejmě jeli v doprovodu „mírových“ kněží, kteří měli za úkol biskupi hlídat a sbírat informace.²⁵⁶

Biskup Tomášek jako jediný z českých biskupů se zúčastnil všech čtyřech zasedání koncilu v letech 1962-1965.²⁵⁷ Pronesl celkem pět příspěvků a přestože musel brát ohled na možnou domácí reakci, volil tedy opatrně slova, byla jeho vystoupení významná. Mimořádnou pozornost vzbudil jeho projev o ekumenismu pronesený 2.prosince 1963. Navrhl svolání zvláštního koncilu, jež by se zabýval pouze problematikou sblížení západní církve s východní pravoslavnou církví.²⁵⁸

Tímto vystoupení zvláště silně zapůsobil na vedoucího ruské delegace pravoslavné církve arcikněze Vasilije Borovoje, který mu odevzdal medaili hlavy své církve patriarchy Alexeje s odůvodněním:

„ Když jsem před odjezdem do Říma navštívil našeho patriarchu Alexeje, odevzdal mi pamětní medaili a řekl: „Tuto medaili dejte tomu z koncilních otců, který se tam nejvíc zaslouží o ekumenismus.“ Za svého pobytu na koncilu jsem však měl nejednou tísnivý pocit, že se asi vrátím domů i s medailí. Když jsem však uslyšel váš příspěvek s tak milým překvapením pro nás, řekl jsem si – medaili dostane biskup Tomášek.“²⁵⁹

II.vatikánský koncil skončil dne 8. prosince 1965. František Tomášek se vrátil již ne jako farář z Moravské Huzové, ale jako apoštolský administrátor pražský, kterým byl od března toho roku.

Papež Pavel VI. dne 10. ledna 1965 jmenoval nové kardinály, mezi nimi také pražského arcibiskupa ThDr. Josefa Berana. Aby si mohl arcibiskup Beran osobně převzít kardinálský klobouk v Římě, stále internovaný v Radvanově, začala urychlená a složitá diplomatická jednání mezi Vatikánem a naším státem. Vznikla dohoda jejíž obětí se stal sám arcibiskup. Mohl sice 19. února 1965 odletět do Říma, ale nesměl se již vrátit do své vlasti. Bylo to nezákonné vyhoštění, neboť v československém zákonodárství k tomu chyběl jakýkoliv podklad. Druhá část dohody byla možnost obsadit pražský arcibiskupský stolec, do kterého Svatý otec jmenoval Františka Tomáška.²⁶⁰

²⁵⁶ Srov. HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek. s. 24*

²⁵⁷ závěru koncilových jednání byl přítomen z vlastní vyhoštění arcibiskup Beran

²⁵⁸ Srov. HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek. s.23*

²⁵⁹ HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek.s.24*

²⁶⁰ Srov. tamtéž.s.27

Při odchodu Františka Tomáška z Moravské Huzové se s ním přišli rozloučit všichni jeho farníci. A nejen ti.

„Loučení s biskupem Tomáškem bylo velice důstojné a i komunisti se sním loučili.“, tak vzpomíná na rozloučení pani Jana Opichalová.²⁶¹

Kontakt, ale s lidmi s Huzové neustal. Nejen že si vzájemně dopisovali, ale lidé z Moravské Huzové pana biskupa v Praze navštěvovali. Dveře měli vždycky otevřené.

Z vyprávění paní Olgy Škodové: *„Jednou jsme také jeli do Prahy a rozhodli jsme se navštívit pana Tomáška, ale bylo nám oznámeno, že pak biskup toho má opravdu hodně, a že moc nemáme počítat s tím, že na nás dnes vyjde řada. Bylo tam před námi ještě několik lidí. Tak jsem napsala lísteček, kde jsem pana Tomáška pozdravila. Lístek mu předali a během patnácti minut jsme stáli před biskupem. Moc rád nás viděl.“*²⁶²

Také pan Pavel Rotter biskupa Tomáška navštěvoval: *„Navštěvovali jsem ho většinou jedenkrát ročně. Když jsme přijeli za ním do Prahy, nejdříve pouštěl hlasitě rádio, aby zabránil případnému odposlouchávání. Ptal se na dění v obcích Moravská Huzová, Stádlo a Benátky. Velmi živě se zajímal o své bývalé farníky, vždy je dával pozdravovat, říkal nám: „Pozdravujte všechny a každého zvlášť.“*²⁶³

Tuto větu přejal pna biskup od papeže Jana Pavla II., která je vepsaná na jejich společné fotografii.²⁶⁴

²⁶¹ Příloha č. II. Jana Opichalová

²⁶² Příloha č. V. Olga Škodová

²⁶³ Příloha č. III. Pavel Rotter

²⁶⁴ Příloha č. I.D. Fotografie Jana Pavla II. s Františkem Tomáškem, archiv autora

16 Literární díla Františka Tomáška

V oblasti katecheze pedagogiky náboženské výchovy začíná publikovat Tomášek již jako mladý kněz. Jeho první příspěvky vycházejí v časopisu Vychovatelské listy. Roku 1936 se stává redaktorem rubriky *Katechetická hlídka*, kde se snaží čtenáře seznamovat s novými katechetickými idejemi a směry v Evropě, dokonce i ve Spojených státech amerických.²⁶⁵

Tomášek je přesvědčen, že náboženství je nejdůležitějším a nejhlubším základem štěstí člověka, tedy i nejdůležitějším základem výchovy. Zdůrazňuje, že centrem náboženského života je rodina. To je také klíčovou ideou těchto příruček:

Výchova dítěte. Olomouc: Velehrad, 1942; 2. vyd.1948

U tohoto dílka vědeckého a výzkumného charakteru na titulní straně čteme: „*Vám, drazí rodiče, je věnováno toto pojednání. Chce vám pomáhat k tomu, abyste dětem dali opravdu to nejlepší věno – dobré vychování. K vám volá sv. Jan Zlatoústý: „Nepřestávám vás napomínat, prosit zapřísahat: na prvním místě dejte dětem dobrou výchovu!“*“²⁶⁶ Útlý svazek vznikl za 2.světové války a je rozděleno do čtyř hlavních kapitol: *Výchova dítěte v dnešní době*; *Vychovatelé*; *Dítě*; *Hlavní prostředky vychovávací*.

První základ výchovy: Náboženská výchova dítěte ve věku předškolním. Olomouc:MCM, 1947

Obsahem tohoto dílka jsou různé formy a výrazy výchovy k náboženskému životu těch nejmladších členů rodiny. Jedná se o výchovu dítěte k modlitbě, o výchovu ke křesťanskému prožívání nejen neděle, ale celého liturgického roku, k pravidelné účasti na nedělní mši svaté a přijímání svátosti smíření a Eucharistie.²⁶⁷

Za komunistického režimu nebylo Tomáškovi dovoleno vydávat žádné dílo s výjimkou katechismu. Publikoval tedy pod pseudonymem F.Malý a T. Malý. Jeho příručky vycházely v Římě pod titulem ***Pro vás, rodiče*** z roku 1964 a ***Výchova v rodině*** z roku 1973. Tematikou se podobá jako u výše zmíněných děl, navíc zde však nacházíme některé návrhy a rady pro domácí katechezi dětí např. návrh katecheze o Bohu, o andělech, o prvních lidech, o Ježíši Kristu a jeho díle vykoupení, o Panně Marii a svatém Josefovi.²⁶⁸

²⁶⁵ Srov. DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. s.74

²⁶⁶ DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. s.75

²⁶⁷ Srov. tamtéž. S.75

²⁶⁸ Srov. DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. s.77

Katechismus katolického náboženství je z příruček zabývajících se katechezí dětí školního věku nejznámějším Tomáškovým dílem. Ve 30. letech 20 století byl v Čechách a na Moravě užíván katechismus jezuita Václava Kubíčka. Katechetická praxe ještě před 2. sv. válkou však ukázala, že je potřeba tento katechismus předělat. Nástupcem dr. Kubíčka na teologické fakultě byl právě František Tomášek, který obdržel roku 1942 pověření k přepracování. Ihned se pouští do práce a za nedlouho předkládá ordinariátu olomouckému a kapitulní konsistoři brněnské hlavní směrnice, spolu s ukázkami projektované úpravy, které jsou schváleny pod názvem *Ukázka nové úpravy katolického katechismu*.²⁶⁹

Po převzetí moci komunisty se Tomášek odborného posouzení svého návrhu katechismu už nedočkal. Ale své dílo nenechal nedokončené. Po návratu z Želiva se pouští opět do práce a v roce 1955 je mu dovoleno svůj katechismus publikovat. Je zvláštní, že během dlouhých let vlády komunistů je Tomáškově dovoleno tento katechismus vydávat. Roku 1968 vychází již v sedmém vydání, poněkud přepracovaný a s titulem *Katolický katechismus*. Poslední vydání z roku 1984 v důkladně přepracované formě ve spolupráci s P. Oldřichem Medem SDB nese název *Život z víry*.²⁷⁰

Tomášek se zabývá také katechezí adolescentů a příručky vydané k tomuto tématu představují nejrozsáhlejší část jeho díla v návaznosti na praxi katechety. Jsou to např. *Mladá dívka se dívá do života* (1945), *Mladý muž se dívá do života* (1946), *K šťastnému životu* (1948), *K tvému štěstí* (1948) a další. Mladý člověk není s to si uchovat svou křesťanskou nevinu a mravní čistotu, která je základní podmínkou štěstí v kterémkoli životní stavu. Tomášek chce pomáhat jednak v rovině přirozené, kdy doprovází radami, týkající se rozvázných volby životního stavu a povolání. Vede mladé lidi ke správnému rozvoji vztahu mezi mužem a ženou. V rovině duchovní doporučuje pravidelnou modlitbu, účast na mši svaté a pravidelné přistupování ke svátosti smíření a přijímání Eucharistie.²⁷¹

Pedagogika: Úvod do pedagogické praxe. Olomouc: MCM, 1947; Řím: Křesťanská akademie, 1985; Brno: Nibowaka, 1992

Tento spis je hlavním pedagogickým dílem Františka Tomáška. Obsahem se snaží stručně postihnout široké pole náboženské výchovy, která vychází z výchovy obecně.

²⁶⁹ Srov. DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. s.78

²⁷⁰ Srov. tamtéž s. 78,79,80

²⁷¹ Srov. DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. s.81

Tomášek zde čerpá z odborných poznatků rozličných pomocných věd pedagogiky a ty mu slouží jako východisko pro závěry a doporučení pro vychovatelskou praxi. Uvádí zde cenné zásady (např. vychovávej přirozeně, tj. dle tělesného a duševního vývoje svěřence, vychovávej s láskou výchovnou, tj. s láskou k duši svěřence, a proto bez ohledu na to, zda-li je svým zevnějškem sympatický či nikoli), které se týkají výchovy náboženské stejně jako výchovy víry v úzkém slova smyslu.²⁷²

Biskup a později i kardinál se věnuje psaní pastýřských listů, k příležitostem významných svátků nebo liturgického roku a vždy obsahují zásady křesťanské morálky, a také zásad pro výchovu z víry.²⁷³

17 Život Františka Tomáška po roce 1965

Hlavním úkolem, který si Tomášek jako pražský metropolita stanovil na začátku svého nového úřadu, bylo seznámení se s diecézí. Cesty po farnostech hlavně znamenaly rychlejší zavádění liturgických reforem z 2. vatikánského koncilu. Především se angažoval v uskutečňování jedné z převratných myšlenek koncilu – konkrétní spolupráce kléru s laiky. Od jeho příchodu do Prahy se stal arcibiskupský palác místem setkávání nejen kléru, ale i obyčejných lidí. V jedné části budovy je dokonce zřízena pokoncilní knihovna.²⁷⁴

Je třeba říci, že v podstatě už od roku 1968 nebylo možno očekávat od biskupa Tomáška nějakou aktivitu na poli katecheze dětí a mládeže. Jeho bedra tížily v té době mnohem složitější a rozsáhlejší úkoly.²⁷⁵

17.1 Kardinál František Tomášek

Stejně jako jmenování Josefa Berana kardinálem, tak i jmenování Františka Tomáška bylo pro komunistickou vládu nepříjemné překvapení. Ovšem tentokrát už světové veřejné mínění nebylo možné opomíjet a v naději, že snad brzy 78-letý biskup zemře, vláda jmenování tolerovala. Samozřejmě, že se s tím nesmířila. Slavnostní intronizace ve svatovítské katedrále dne

²⁷² Srov. DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. s. 84,85

²⁷³ Srov. tamtéž. s. 86

²⁷⁴ Srov. DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. s. 15-17; HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. s. 27-33

²⁷⁵ Srov. DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. s. 19

26. března 1978 se konala bez účasti významných hostí. Jasně tím Husákova vláda dala najevo, jak nežádoucí je pro ně sám arcibiskup. Pro kardinála Tomáška tím začíná nová, náročná, ale celou církví a českým národem nejvíce ceněná etapa života. Vzpomínka biskupa Škarvady: „*Celý náš římský exil byl přesvědčen, že kardinálem, jehož jméno Svatý otec nemohl prozatím zveřejnit, byl biskup Tomášek. Domnívala se o tom i většina novinářů, a tak jméno Tomášek oběhlo celý svět. Jeho popularita pak vzrostla ještě víc na konci roku 1977, kdy byl konečně jmenován pražským arcibiskupem*“.²⁷⁶

Potom ho už světový tisk nepustil z očí a všechny jeho zákroky, prohlášení a povzbuzení se stávaly stále častěji předmětem komentářů sdělovacích prostředků všech směrů.²⁷⁷

Nejčestnější úkol kardinálské služby je volba papeže. Kardinál Tomášek měl tuto možnost hned dvakrát. Poprvé při volbě Jana Pavla I., který bohužel předčasně zemřel, po tíhou odpovědnosti a úkolů, které mu papežský úřad ukládal. A podruhé při volbě krakovského kardinála Karola Wojtyly, který přijal jméno Jan Pavel II., první neitalský, v historii vůbec poprvé, slovanský papež.²⁷⁸

Právě zvolením tohoto slovanského papeže, bylo jasné, že bude mít na paměti situaci v zemích zmítaných komunistickou mocí, tedy situaci, ve které vyrůstala a kterou dobře znal. Jan Pavel II. nebojoval pouze za své rodné Polsko, ale na srdci mu velmi ležela také situace v tehdejší Československu. Když došlo k tradičnímu zdravení kardinálů s nově zvoleným papežem v Sixtinské kapli, Jan Pavel II. objal kardinála Tomáška a řekl: „*Jsme si velmi blízcí a budeme si ještě bližší, protože nyní mám za Tebe zodpovědnost.*“²⁷⁹

Později ještě mnohokrát vyjádřil papež svou blízkost ke kardinálu Tomáškovi a Československu vůbec – ať už ve vánočním pozdravu z roku 1978 a nebo v březnu roku 1979 u příležitosti 250. výročí svatořečení Jana Nepomuckého, významného českého mučedníka a národního patrona.²⁸⁰

²⁷⁶ HARTMAN, J.-SVOBODA, B.-VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. s.78. František Tomášek byl jmenován in pectore, což znamená bez zveřejnění jména - v srdci papežově.

²⁷⁷ Hartmann, J. aj., c.d., s. 75-78

²⁷⁸ tamtéž. 77

²⁷⁹ Weigl, George Witness To Hope. The Biography Of Pope John Paul II (1920-2005). NY: Harper Perrenial 2005. s.299

²⁸⁰ tamtéž. s.299

17.2 *Obhájce lidských práv*

Asi od poloviny 80. let se stal kardinál Tomášek neústupným obráncem všech lidí, i bez náboženského přesvědčení, vůči kterým byla neustále porušována občanská práva. Neúnavně intervenuje ve prospěch těch, kteří se kvůli své náboženské činnosti nebo aktivitě ocitli před soudem, ale to nebylo veřejně známo. Mezi osoby, které byly soudně stíhané, patřil např. RNDr. Vladimír Fučík, CSc. ke kterému patřili ještě další: Květoslav Kuželová, Adolf Rázek, Václav Dvořák, Michal Holeček. Všichni tito jmenovaní se angažovali ve vydávání samizdatové náboženské literatury.²⁸¹

Holeček vzpomínal: „*Pan kardinál zhruba od roku 1983 dával všem aktivitám, které byly zaměřeny v souladu s občanskými právy, tj. pro člověka, svou podporu. Bylo to velmi povzbuzující slyšet číst jeho dopis v soudní síni, kde sedělo v auditoriu asi padesát lidí, redaktor z Hlasu Ameriky, známí.*“²⁸²

17.3 *Rok 1989*

Dne 21. listopadu 1989, v době kdy je na Václavském náměstí čteno poselství kardinála Tomáška, ve kterém se staví na stranu národa, uvažují komunističtí vůdcové o potlačení povstání za každou cenu. Na druhý den je autenticita tohoto poselství ve stále komunistických sdělovacích prostředcích popřena. Dva dny na to pan kardinál reaguje a na závěr mše sv., v přeplněné katedrále prohlašuje: „*Napsal jsem vám poselství a stojím za každým jeho slovem. V této závažné hodině zápasu za pravdu a spravedlnost v naší zemi já i celá katolická církev jdeme po boku celého národa!*“²⁸³

Po sametové revoluci všichni doufali, že se církev obnoví, ale optimistické předpovědi se nenaplnily. Lidi si stále více začali zvykat na materiální svobodu a mysleli si, že si blahobyť vybudou na vlastní pěst, bez církve.²⁸⁴

²⁸¹ Srov. Martina Hošková: Kardinál František Tomášek a jeho zásahy ve prospěch pronásledovaných komunistickým režimem, který je upravenou kapitolou z diplomové práce stejného názvu obhájené v roce 2000 na TF UK. In *IN OMNIBUS CARITAS*. Sborník Katolické TF UK, svazek IV., Praha: Karolinum, 2002, s. 233-257;

²⁸² tamtéž, s. 257

²⁸³ DŘÍMAL, L. František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže. s. 20

²⁸⁴ Srov. Miloslav Vlk: Gesellschaftlicher Umbruch und das Phänomen des Atheismus. In: *CONCILIUM* (Internationale Zeitschrift für Theologie), 3, 2000, s. 294-301.

Kardinál Tomášek nabízel svou abdikaci již třikrát, a teď když už viděl, že jeho životní úkol je splněn, přijal dne 26. března 1991 rozhodnutí od papeže s velkou úlevou. Na místo pražského arcibiskupa Jan Pavel II. jmenuje dosavadního českobudějovického biskupa PhDr. Miloslava Vlka.²⁸⁵

17.4 **Odchod**

Na začátku roku 1992 se zdravotní stav kardinála Tomáška velmi zhoršil a lékaři doporučují hospitalizaci, která se panu kardinálovi vůbec nezamlouvá. Ve svědectví sestry Petronie čteme: „*Když se pak páni biskupové vrátili z Říma, odjeli arcibiskup Vlk, a biskupové Škarvada a Radkovský z letiště přímo do nemocnice k lůžku pana kardinála. Zeptali se ho: „Jak se vám daří, otče kardinále? Odpověděl: „Jako ve vězení.“ To rozhodlo, že se lékaři nechali přemluvit a dali souhlas k jeho převezení domů.*“²⁸⁶

Na začátku srpna 1992 dostává František kardinál Tomášek zápal plic. V úterý 4. srpna 1992 odpoledne v 16.15 hodin končí svou pozemskou pouť ve věku 93 let. Navečer to oznámila čs. televize a rozhlas. V lékařské zprávě je jako příčina smrti uvedeno selhání srdeční činnosti komplikované zánětem plic.

Přestože se smrt Františka Tomáška už dávno očekávala, vyvolala ve světě velkou pozornost. Od představitelů církví, státníků, prostých lidí, nejen věřících, z celého světa chodily kondolence na pražské arcibiskupství.

Krátce před desátou hodinou se ve středu 12. srpna 1992 rozezněly zvony svatovítské katedrály a daly tak vědět o posledním rozloučení s Františkem Tomáškem. Pohřbu se zúčastnilo na tisíce lidí a statisíce jich byly svědky u svých rozhlasových a televizních přijímačů.²⁸⁷

²⁸⁵ Srov. Hartmann, J. aj., c.d., s.147; též Dřímál, L. c.d., s.20-21

²⁸⁶ Hartmann, J. aj., c.d., s. 159.

²⁸⁷ Srov. Dřímál, L. c.d., s. 21; Hartmann, J. aj., c.d., s.167-170

Závěr

V této práci jsem chtěla přiblížit dějiny 50. a 60. let 20. století v naší zemi, ale především život jednoho z nejvýznamnějších mužů naší církevní historie z dob totalitního režimu, kardinála Františka Tomáška.

Komunistický režim převzetím moci v roce 1948 nastolil dlouhé čtyřicetileté období, které se vyznačovalo hlavně potlačováním svobody lidí a lidských práv vůbec.

Právě první období komunistického režimu je nejvíce poznamenáno krví nevinných lidí, popravených na základě zkonstruovaných politických procesů. Strana si nevybírala kdo bude, nebo nebude první na řadě. Svými novými zákony, nařízeními, administrativními opatřeními si dovedla zajistit moc, majetek a strach lidí. Perzekuce 50. let se nedotkla jen „vesnických boháčů“, ale také věřících lidí.

V této době přišel do vesnice nedaleko Olomouce, tajně vysvěcený biskup František Tomášek, který svou hlubokou vírou a láskou k lidem, dokázal probudit život v malé obci Moravská Huzová.

Abych mohla odpovědět na otázky, které jsem si stanovila za svůj cíl, vypravila jsem se celkem na dvě cesty na Moravu. Při první návštěvě Olomouce, jsem věnovala veškerý čas bádání v pobočce opavského zemského archivu. I tato zkušenost pro mě byla nová a velice zajímavá. Další cesta vedla za pamětníky Františka Tomáška. Setkání s nimi bylo fantastické. Nadšení a jejich laskavost mi navždy zůstane v paměti a znovu potvrzuje, jak měli svého „biskopa“ rádi a jak na něho stále vzpomínají.

Studování archivních pramenů a literatury potřebné k této práci, mě nesmírně obohatilo. Zároveň však ještě o něco více prohloubilo moji zaujatost proti komunistickému režimu.

Cílem mé práce tedy bylo zachycení pastorační činnosti a pedagogické praxe biskupa Tomáška v Moravské Huzové. Věřím, že na základě použité literatury, archivních dokumentů a svědectví pamětníků Františka Tomáška, se mi podařilo splnit stanovený cíl a o něco více přiblížit jeho život v tomto období.

Seznam literatury:

Boheňski, J. M. *Marxismus-leninismus, Věda nebo víra*. Olomouc: Velehrad, 1994. 159 s. ISBN 80-901614-5-6.

Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951. Edice dokumentů. I. Církevní komise ÚV KSČ („Církevní šestka“) duben 1949-březen 1950. Bulínová, M. – Janišová, M. – Kaplan, K. (ed.). Brno: Doplněk, 1994. 505 s. ISBN 1081-045-1994. s.6-12.

Dřimal, L. *František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. 164 s. ISBN 80-7266-107-8

Dřimal, L. Pracovní plán vyučovací hodiny náboženství podle Františka Tomáška. In. Zdroje a prostředky pedagogiky prof. ThDr. Františka kardinála Tomáška. Sborník příspěvků ze semináře k 100. výročí narození Františka kardinála Tomáška. Musil, J. V. a kol. Olomouc: Křesťanská akademie, 1999.

Grajewski, A. *Jidášův komplex: zraněná církev: Křesťanství ve střední a východní Evropě mezi odporem a kolaborací*. Praha: Prostor, 2002. 305 s. ISBN 80-7260-079-6

Hartmann, J. - Svoboda, B.-Vaško, V. *Kardinál Tomášek*. Praha: Zvon, 1994. 209 s. ISBN 80-7113-093-1.

Hanuš, J. – Stříbrný, J. *Stát a církev v roce 1950: sborník příspěvků z konference pořádané Českou křesťanskou akademií, Ústavem pro soudobé dějiny, Centrem pro studium demokracie a kultury ve spolupráci s Arcibiskupstvím pražským dne 21. června 2000 v Emauzském klášteře v Praze*. Praha: SPN, 1992. 143 s. ISBN 80-85959-71-2.

Kadlec, J. *Přehled českých církevních dějin*. Sv.2., Praha: Zvon, 1991. 281 s. ISBN 80-7113-003-6.

Kalvoda, J. *Z bojů o zítřek. III.díl, Historické eseje*. Kladno: Dílo, 1998. s.271. ISBN 80-902530-0-8.

Kaplan, K. *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Brno: Doplněk 1993, ISBN 80-85270-22-6 (Ústav pro soudobé dějiny) ISBN 80-85765-27-6 (Doplněk)

Kaplan, K. *Komunisté a církev – konflikt v polovině 1949*. STUDIE. Řím: Křesťanská akademie, 1979. č. 62. s. 89-102

Kalvoda, J. *Role Československa v sovětské strategii, svazek 2*. Kladno: Dílo, 1999. 426 s. ISBN 80-902530 1-6.

Kaplan a Paleček *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister a Principal, 2001. 253 s. ISBN 80-85947-75-7.

Kaplan Karel *Kronika komunistického Československa, Doba tání 1953-1956*. Brno: Barrister a Principal, 2005. 768 s. ISBN 80-86598-98-5.

KOUDELA, M. Paměti obcí Moravská Huzová, Benátky a Stádlo. Olomouc: Danal, 1999. 113 s. ISBN 80-85973-73-1.

KRATOCHVÍL, A. *Žaluji III. Cesta k Sionu*. Praha: Dolmen, 1990. 267 s. ISBN 80-900123-2-9.

Medek, V. *Cesta České a Moravské církve staletími*. Praha: Česká katolická charita 1982, ISBN neuvedeno

Miloslav Vlk: Gesellschaftlicher Umbruch und das Phänomen des Atheismus. In: CONCILIUM (Internationale Zeitschrift für Theologie), 3, 2000, s. 294-301.

Pachman, Luděk. *Boha nelze vyhnat: od marxismu zpět ke křesťanství*. Praha: Vyšehrad, 1990. 82 s. ISBN 80-7021-050-8.

Pavlík, J. Budou vás vydávat soudům. Praha: Societa, 1995. 225 s. ISBN neuvedeno

Pokorný, J. *České země 1918-1994*, Praha: Práh, 1994. 47 s. ISBN 80-85809-13-3.

Pekař, J. *Dějiny Československé*. 2. vyd. Praha: Agentura Tip Š, 1991. 247 s. ISBN 80-900354-2-6.

Reiniš, S. *Největší omyl dějin*. Praha: Bystrov a synové, 2001. 101 s. ISBN 80-85980-21-5.

Rokosová, Š. Administrativní opatření – jedna z forem perzekuce sedláků komunistickým režimem. In *SECURITAS IMPERII 10. Sborník k problematice vztahů čs. Komunistického režimu k „vnitřnímu nepříteli“*. Tábořský, J. (ed.), Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2003 (TF). 351 s. ISBN 80-86621-01-4.

Martina Hošková: Kardinál František Tomášek a jeho zásahy ve prospěch pronásledovaných komunistickým režimem. In K počtě devadesátých narozenin profesora ThDr. Jaroslava Kadlece. IN OMNIBUS CARITAS. Sborník Katolické Teologické Fakulty Univerzity Karlovy, svazek IV. Mikulcová, M.- Kubín, P. (ed.), Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0344-6. s. 233-259

Mádr, O. Kardinál Tomášek zblízka. *Význam Kardinála Tomáška v období normalizace a přechodu k demokracii*. Sborník textů ze symposia ke 100. výročí narození kardinála Tomáška. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2000. 95 s. ISBN neuvedeno

Weis, M. Osudy katolické církve na jihu Čech – náboženská výuka. In *STUDIA THEOLOGICA 9*. Teologický časopis Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého a Teologické fakulty Jihočeské univerzity ve spolupráci Teologické fakulty Trnavské univerzity. Podzim 2002. ročník IV. Číslo 3

Weis, M. Osudy katolické církve na jihu Čech- diecéze v období 2 vatikánského koncilu. In *STUDIA THEOLOGICA* 12. Teologický časopis Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého a Teologické fakulty Jihočeské univerzity ve spolupráci Teologické fakulty Trnavské univerzity. Léto 2003. ročník V. Číslo 2.

Tasovský, B.V. *Člověk musí hořeti: rozhovor Aleše Palána a Jana Paulase s opatem želivského kláštera*. Praha: Torst, 2001. 608 s. ISBN 80-7215-126-6.

Tomášek, F. *Naše maminka. Vzpomínka na paní Zdenku Tomáškovou a na všechny obětavé matky*. Soukromý tisk, 1973. 12 s. ISBN neuvedeno.

Vaško, V. Církevněpolitický vývoj Československa (1938-1989). In *Pražské arcibiskupství 1344-1994. Sborník statí o jeho působení a významu české zemi*. Hladíková, Z.-Polc, J.V. (ed.), Praha: Zvon, 1994. s.277-293.

Vaško, V. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. Sv.1. Praha: Zvon, 1990. 267 s. ISBN 80-7113-000-1.

Vaško, V. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. 2 sv. Praha: Zvon, 1990, 266 s. ISBN 80-7113-035-4.

VAŠKO, V. *Dům na skále 2.: Církev bojující. 1950-květen 1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 466 s. ISBN 978-80-7192-892-8.

Weigl, G. *Witness To Hope. The Biography Of Pope John Paul II (1920-2005)*. New York: Harper Perrenial, 2005. 1016 s. ISBN 0-06-073203-2.

Archivní dokumenty:

Zemský archiv Opava:

Fond ONV Šternberk k. 622, k. 623, k. 628

Fond ONV Olomouc k. 1435, k. 1453, k. 1454

Seznam zkratek

DR – Divini redemptoris, encyklika Pia XI.

ČSR – Československá republika

JZD – Jednotné zemědělské družstvo

KSČ – Komunistická strana Československa

StB – Státní bezpečnost

SÚC – Státní úřad pro věci církevní

CT – církevní tajemník

ÚV KSČ – Ústavní výbor komunistické strany

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

VN – výuka náboženství

MNV – Místní národní výbor

KA – Katolická akce

MHKD – Mírové hnutí katolického duchovenstva

ONV – Okresní národní výbor

KNV – Krajský národní výbor

Seznam příloh:

- Příloha č. I. Josef Škoda
- Příloha č. II. Jana Opichalová
- Příloha č. III. Pavel Rotter
- Příloha č. IV. Eva Čiklová
- Příloha č. V. Olga Škodová
- Příloha č. VI. Rudolf Janíček a Marie Vašíčková
- Příloha č. VII. Marie Svobodová
- Příloha č. VIII. Anna Janíčková
- Příloha č. IX. Marie Kráčmarová
-
- Příloha č. I.A. osobní korespondence Josefa Škody
- Příloha č. I.B. osobní korespondence Josefa Škody
- Příloha č. I.C. osobní korespondence Josefa Škody
- Příloha č. I.D. fotografie Jana Pavla II. s kardinálem Tomáškem
- Příloha č. I.E. setkání s Františkem Tomáškem
- Příloha č. I.F. pozdrav k 90. narozeninám Františka Tomáška
- Příloha č. I.G. Večer tichounce se sklání, text písně s notami
- Příloha č. I. H. Fotografie pořízená Františkem Tomáškem
-
- Příloha č. V.A. fotografie z prvního sv. přijímání Olgy Škodové
- Příloha č. V. B. osobní korespondence Olgy Škodové
- Příloha č. V.C. pozdravy z Říma od Františka Tomáška
- Příloha č. V. D. pozdravy z Říma od Františka Tomáška
-
- Příloha č. IX.A. osobní korespondence Marie Kráčmarové
- Příloha č. IX.B. fotografie dáreků od Františka Tomáška
- Příloha č. IX.C. pozdravy od Františka Tomáška
- Příloha č. IX.D. pozdravy od Františka Tomáška
-

- Příloha č. X. Výkaz o počtu přihlášených na VN z roku 1952
- Příloha č. XI. Zpráva o náboženské výchově z roku 1953
- Příloha č. XII. Udělení státního souhlasu k VN F. Tomáškoví – 1954
-
- Příloha č. XIII.A. Sdělení F. Tomáška o VN
- Příloha č. XIII.B. Rozpis VN v Moravské Huzové
-
- Příloha č. XIV. Statistický přehled o žácích podle sociálního původu
-
- Příloha č. XV.A Zpráva z okresní konference duchovních
- Příloha č. XV.B Zpráva z okresní konference duchovních
- Příloha č. XV.C. Zpráva z okresní konference duchovních
- Příloha č. XV.D. Zpráva z okresní konference duchovních
-
- Příloha č. XVI.A. Oznámení církevního průvodu v Moravské Huzové
- Příloha č. XVI.B. Žádost o průvod k vynášení kříže v Moravské Huzové
- Příloha č. XVI.C. Žádost o povolení velikonoční mše sv.
- Příloha č. XVI.D. Zamítnutí žádosti
-
- Příloha č. XVII. Žádost o povolení církevního průvodu
-
- Příloha č. XVIII.A. Zpráva o průběhu přihlašování dětí do VN r.1958/59
- Příloha č. XVIII.B. Zpráva o průběhu přihlašování dětí do VN r.1958/59
-
- Příloha č. XIX.A. Výkaz o počtu přihlášených na VN z roku 1958
- Příloha č. XIX.B. Výkaz o počtu přihlášených na VN z roku 1958
- Příloha č. XIX.C. Zaměstnanci ONV- přihlášení dětí na VN
-
- Příloha č. XX.A. Zpráva o VN na školách r.1959
- Příloha č. XX.B. Zpráva o VN na školách r.1959
-
- Příloha č. XXI. Žádost o Božítělový průvod
-
- Příloha č. XXII.A. Žádost o svěcení misijního kříže

Příloha č. XXII.B. Vyjádření CT k svěcení misijního kříže

Příloha č. XXIII.A. Příprava na ekumenický koncil – překlad

Příloha č. XXIII.B. Příprava na ekumenický koncil – originál

Příloha č. XXIII.C. Příprava na ekumenický koncil – originál

Příloha č. XXIV. A. Udělení souhlasu k VN pro rok 1960/61

Příloha č. XXIV. B. Udělení souhlasu k VN pro rok 1962/63

Příloha č. XXIV. C. Udělení souhlasu k VN pro rok 1963/64

Příloha č. XXIV. D. Udělení souhlasu k VN pro rok 1964/65

Příloha č. XXV.A. Budova fary

Příloha č. XXV.B. Kostel sv. Floriána

Příloha č.I.

Svědectví pana Josefa Škody

Děti chodily také do kostela na mše sv. a pan biskup si je pěkně posadil do prvních dvou lavic, chlapce nalevo - děvčata napravo, aby měl na nimi pod dozorem. Když jel pan biskup sloužit mši sv. do Stádlu, se svou „Aerovkou“, naskákaly děti do kufru a jelo se.

Při prvním svatém přijímání si děti osobně vyfotil. Měl fotoaparát i se stojanem, nastavil spoušť a rychle doběhl a společně s nimi se vyfotografoval. Když některé s dětí bylo nemocné, poptával se rodičů nebo je osobně navštívil.

Na výuku náboženství vzpomíná pan Josef velice rád, protože pan biskup Tomášek byl: „...*katecheta tělem i duší*“.

„Hodiny náboženství nebyly o žádném biflování, ale vyprávění ze života světců, příklady vlastních zkušeností nebo zkušeností jiných lidí. Tomášek při každé hodině používal různé publikace a obrazy. My děti jsme ho vnímaly jako svého duchovního Otce, on nás jako své děti, tak to od nás vyžadoval. Plně jsem mu důvěřovaly. V žádném případě nás fyzicky netrestal, pouze někdy zvýšil tón hlasu.

Svým příkladným životem a učením nás vedl ke skromnosti a k víře, ale hlavně k lásce jednoho ke druhému. Podněcoval nás různými soutěžemi a hrami, při kterých jsme dostávali odměny např. křížky, světélkující sošky Panny Marie.

Zvláště když začal jezdit na koncil, vozil nám krásné dárky, které byly v tehdejší socialistickém Československu nedostupné. Například propisovačky byly ohromou vzácností. Dostávali jsem je za odměnu, k nelibosti učitelů, kteří chtěli abychom psali plnicími pery.

Na biskupa Tomáška jistě nevzpomínají v dobrém jen děti z katolických rodin, ale také dva naši kamarádi, chlapci z rodin komunistických funkcionářů, kteří na hodiny náboženství chodit nemohli. Tomášek mezi námi dětmi nedělal žádné rozdíly.

Když se jednou vrátil z dalšího zasedání koncilu, přivezl nám krásné dárky mezi nimiž byly i nožíky s motivem indiánů, které daroval právě těmto

dvěma chlapcům, stojícím smutně opodál. Otec Tomášek se k nim otočil se slovy: „Pojďte chlapci, i Vy jste ovečky Boží.“

Biskup Tomášek Boží učení nepřednášel, on jím žil. To bylo to nejkrásnější, co mohlo být a to máme v srdci zakotvené do dneška.“²⁸⁸

²⁸⁸ Archiv autora

Příloha č. II.

Svědectví paní Jany Opichalové

Do kostela paní Jana jako malé děvče chodila s radostí asi jako všechny děti od nich ze vsi a okolí. Pan biskup byl pro ně úžasný člověk, který se s každým zastavil a promluvil. Jak někde šel hned měl kolem sebe lidi, starý i mladý. Paní Jany jsem se také zeptala zda si pamatuje, že by mě biskup Tomášek nějaké problémy s režimem v době, kdy žil v Moravské Huzové. Odpověděla mi:

„Na tajný si nepamatuji, tady to byl zapadákov, ale kdyby ho chtěli zavřít, tak to by museli taky všechny lidi, on byl jimi obklopený, to byl plný kostel lidí.“

Na hodiny náboženství začala malá Jana chodit hned od první třídy a navštěvovala je až do páté.

„Dodnes si vzpomínám jak jsme ho jako děti měly rádi, kdykoli někde šel hned jsme se k němu hnaly. Zkrátka to s námi dobře uměl. Učitel byl výborný. Dovedl nás nadchnout všemožnými soutěžemi, které pro nás vždycky uspořádal. Dával nám odměny jako třeba růžence, obrázky svatých, upomínky, krásná tiskátka. Do sešitů jsem dostávaly jako pochvalu razítka. Při hodinách nemusel nikoho napomínat ani trestat, protože dovedl vykládat tak poutavě a záživně, že i ti největší darebáci byli potichu. Dovedl si zachovat autoritu.“

Když pan biskup z Moravské Huzové odcházel, přišli se s ním rozloučit všichni. Také komunisté. Rozloučení bylo velice důstojné a dojemné. Ale kontakt neustal. Pan Tomášek stále posílal pohledy, vánoční a velikonoční přání. Odpovídal také na dopisy.

„Na pana kardinála Tomáška mám jen hezké vzpomínky.“²⁸⁹

²⁸⁹ Archiv autora

Příloha č. III.

Svědectví pana Pavla Rottera

Pan biskup František Tomášek si chlapce dokázal natolik získat svým vlídným a spravedlivým chováním, že nebylo možné jít do školy kolem kostela a nezastavit se na ranní mši sv.

„Měli jsem ho jako kněze tolik rádi, že jsme nemohli projít kolem kostela do školy, aniž by jsme se nezastavili jako ministranti v 7 hodin ráno na mši. Potom jsme pokračovali na 8 hodinu do školy.“

Pan Pavel začal navštěvovat hodiny náboženství v Moravské Huzové v roce 1962, tedy v době, kdy už pan biskup jezdil na jednání II. Vatikánského koncilu.

„Na hodiny náboženství mám jen samé dobré vzpomínky. Otec Tomášek pro nás dělal soutěže, které nás moc bavili, zvláště proto, že jsem při nich dostávali různé ceny. Pan biskup nás vedl k dobrotě a laskavosti, a když viděl, že někdo udělal dobrý skutek, odměnil ho dárkem.“

Při hodinách náboženství nám vykládal nejen věrouku, ale i své zkušenosti a zážitky z přípravy koncilu. Když nám přednášel z Písma sv., byl jeho výklad naprosto srozumitelný a uměl vyprávět tak dojímavě pro naše dětské duše, že nám často ukápla i slza. Katecheta byl přísný, ale velmi dobrosrdečný.“

Pan Pavel žil tehdy ve vesnici Stádlo a často se stávalo, že ze školy v Huzové se místo pěšky, svezl i s kamarády domů právě s laskavým panem biskupem, který do sousedního Šternberka jezdil vlastním vozem vyučovat náboženství. Základní školou však Pavlova vzpomínka na tehdejšího biskupa nekončí. V kontaktu zůstali i nadále a později za panem Tomáškem jezdil každoročně do Prahy.

„Navštěvovali jsem ho většinou jedenkrát ročně. Když jsme přijeli za ním do Prahy, nejdříve pouštěl hlasitě rádio, aby zabránil případnému odposlouchávání. Ptal se na dění v obcích Moravská Huzová, Stádlo a Benátky. Velmi živě se zajímal o své bývalé farníky, vždy je dával pozdravovat, říkal nám: „Pozdravujte všechny a každého zvlášť.“²⁹⁰

²⁹⁰ Archiv autora

Příloha č.IV.

Svědectví paní Evy Číkolové

Paní Eva je další z řady pamětníků pana biskupa Tomáška z doby jeho působení v Moravské Huzové. Pohled na místní kostel je dodnes vzpomínkou na jeho tehdejší opravu, na které se podíleli všichni i s panem biskupem. Maminka paní Evy, Růžena Stejskalová, přidala vzpomínku na to, jak děti pomáhaly.

„Když se opravoval kostel, tak on se účastnil také, a děcka kolem něho. Ty vždycky chodily a na pana biskupa: „Prosím, nemáme benzín“ a on šel, dal jim bonbon a děcka pracovaly dál.“

Z hodiny náboženství, na které paní Eva chodila od roku 1955, s otcem biskupem má uloženo v paměti, že byl velmi kamarádský, uměl dobře vykládat, zvláště různé zážitky ze života. Do kostela chodívala celá rodina. Mše míval pan Tomášek nádherné a kostel býval plný lidí. Byl u všech velmi oblíben. Maminku biskupa Tomáška měla také ráda. Když bylo první svaté přijímání uspořádala jim na faře malé pohoštění. Také s rodinou paní Číkolové udržoval Tomášek písemný kontakt po odchodu z Moravské Huzové. Vždy, když byl někde v zahraničí posílal jim krásné pohledy.

Nejraději vzpomíná na zážitky spojené s tzv. májovou mší.

„My děti, jsme se vždycky na májové moc těšily. Každý vzal kytičku a letěly jsem do kostela. Pan biskup nám složil písničku – Večer tichounce se sklání, kterou nám natiskl na papír a tu jsme při té májové, my děti zpívaly.“²⁹¹

²⁹¹ archiv autora

Příloha č.V.

Svědectví paní Olgy Škodové

Kázání bývalo ohromné a kostel byl vždy plný. Malá Olga ráda a často zacházela na faru za otcem biskupem, který měl akvárium s překrásnými rybičkami, jaké nikdo neměl. Také Olga má fotografii pořízenou z prvního svatého přijímání jejímž autorem je biskup Tomášek. Na výukou náboženství s biskupem Tomáškem si zavzpomínala s radostí v srdci.

„Hodiny náboženství mi zůstaly v paměti hlavně proto, že pan biskup Tomášek byl spravedlivý, laskavý i přísný. S námi dětmi to moc uměl. Vše, o čem nám vyprávěl, pěkně vysvětlil a dokázal nás zaujmout například když po třídě rozvěsil obrázky a k nim nám vykládal příběhy. Mnoho věcí nám sám předváděl a formou divadla nás uměl zapojit do příběhu. Když chlapci zlobili, stačilo jen zvednout hlas. Všichni jsme ho měli moc rádi a bylo nám líto, když odjížděl do Vatikánu a zastupoval ho jiný kněz.

Z Vatikánu nám ale vozil různé dárečky. Měl také velký smysl pro humor. Totiž jednou jsem od pana biskupa dostala krabičku cigaretových žvýkaček s tím, že je mám dát tatínkovi. V Čechách tehdy taková sladkost nebyla, nikdo jí neznal, a tak jsem doma balíček odevzdala.

To bylo překvapení a smíchu, když ji otevřel a vytáhl si „cigaretu“. „Vždyť je to cukroví!“ divil se tenkrát tatínek. Já jsem měla tehdy obrovskou radost. Na takového člověka jako byl pan biskup Tomášek se zapomenout nedá.“

Potom co pan biskup odešel do Prahy byli v písemné i osobním kontaktu. „Jednou jsme také jeli do Prahy a rozhodli jsme se navštívit pana Tomáška, ale bylo nám oznámeno, že pak biskup toho má opravdu hodně, a že moc nemáme počítat s tím, že na nás dnes vyjde řada. Bylo tam před námi ještě několik lidí. Tak jsem napsala lísteček, kde jsem pana Tomáška pozdravila. Lístek mu předali a během patnácti minut jsme stáli před biskupem. Moc rád nás viděl.“

Další z návštěv pana kardinála má Olga dodnes živě v paměti, a to z října roku 1989: „Olgo, čekají nás velké změny, musíme být silní a mít víru.“

Paní Olga si dodnes nesmírně cení, že k ní byl pan Tomášek stejně laskavý, když jí bylo pět let a chodila za ním na faru. A po třiceti letech, když ho navštěvovala v Praze, už se svými dětmi.

„Byl to člověk, který zůstává lidem v srdci.“²⁹²

²⁹² archiv autora

Příloha č. VI.

Svědectví pana Rudolfa Janíčka

Vzpomínky pana Rudolfa jsou sice stručnější, ale protože byl tak laskav a našel si čas na jejich sepsání, považuji za důležité je neopomíjet.

Výuku náboženství u pana biskupa Tomáška začal navštěvovat roku 1961 a chodil až do roku 1964. Z hodin náboženství utkvěly v paměti panu Rudolfovi především zážitky z cest pana biskupa, které tehdy podnikal na II. Vatikánský koncil. Jako katecheta byl moc hodný a výkladu všichni rozuměli.

Pan biskup chodil za tatínkem na statek, aby se s ním mohl o leckterých věcech poradit, nebo se přišel na ledacos pozeptat.

Po odchodu do Prahy pan Rudolf s celou svojí rodinou pana kardinála nejméně dvakrát navštívil.

*„Věnoval se i dětem, které byly z rodin, které nechodily do kostela. Bral je všechny stejně.“*²⁹³

Svědectví paní Marie Vašíčkové

Její dětskou duši si přísný, ale spravedlivý pan katecheta brzy získal. Jeho krásné hodiny měla malá Marie snad nejraději. Vše, o čem jim pan otec biskup povídal, pěkně vysvětlil. Dokázal vyprávět tak poutavě, že děti seděly jako pěna, aby jim ani slůvko z vyprávění neuteklo. A když někdy byli kluci neposední, netrestal je, stačilo jen pozvednout hlas.

Později, když už děti byly velké, jim tatínek vyprávěl, jak skoro pokaždé, když hrál v kostele při mších na varhany, někdo cizí vedle něho posedával a pozorně poslouchal co pan biskup povídá. Bylo mu jasné, že pana Tomáška hlídají.

Na báječná léta svého dětství spojené s biskupem Františkem Tomáškem paní Marie nikdy nezapomene.²⁹⁴

²⁹³ archiv autora

²⁹⁴ archiv autora

Příloha č. VII.

Svědectví paní Marie Svobodové

Paní Svobodová, která byla roku 1959 biskupem Tomáškem oddána, si vybavuje, že když pan „biskop“ přišel do Huzové, neměl nic. Lidé pro něho udělali sbírku a tím byl Tomášek velice překvapený, jak se pro něho lidi obětovali.

Vzpomínala také na svatbu pana Křenka, protože pan Křenek byl povoláním kominík, a na mysl přijde myšlenka, že to možná bylo znamení štěstí, jak pro kominíka, tak pro pana biskupa. Také jsem se dozvěděla, že pan Tomášek na hostiny nechodil, i když byl zván.

„ To už bylo takový, tam se řekne to, tam to, tak aby se něco nechytlo.“

Když se na velikonoce nebo na vánoce chodilo do kostela a děti tam zpívali, rozdával jim pan biskup cukroví. A maminka říkala: *„ Ale Františku, když to jdeš kupovat řeknou si: „Páter a kupuje tolik sladkostí“.* Načež jí odpověděl: *„ Já si dám šálu a nikdo neví, že jsem pater.“* Paní Marie vnímala maminku pana Tomáška jako veselého člověka, ženu, která si uměla zjednat pořádek..

Pan biskup byl člověk hodný a velice laskavý, chodil i ke starým lidem promluvit s nimi a s dětmi to uměl opravdu dobře. Byl oblíbený v celém okolí. A taky na mše začalo chodit víc lidí. Uměl kázat, uměl to lidem správně podat. Nejraději se chodilo na tzv. májovou. To byl kostel krásně vyzdobený květinami a lidí z širokého okolí. Pokud jde o komunisty, tak i s těm se uměl domluvit a vyšel s každým podobrým.

„Kdykoli odjel do Říma posílal nám krásné pohledy. I když pak odešel do Prahy, stále psal, nezapomněl na nás.“²⁹⁵

²⁹⁵ archiv autora

Příloha č. VIII.

Svědectví paní Anny Janíčkové

V době příchodu pana biskupa, byla už paní Anna maminkou čtyř dětí, a než se zabydlel musel jet ke svému bratrovi do „Starého města“, protože po návratu z Želivy si Tomášek přivezl oboustrannou kýlu.

Jako kněz a člověk byl naprosto ohromný, třeba když se zakládalo v Moravské Huzové družstvo a vznikaly ve vsi problémy mezi lidmi pan biskup „... *byl takový, že ty lidi spojoval.*“

Paní Anna vyprávěla, ovšem už z vyprávění maminky Zdenky, že když se František rozhodl o svém povolání, neustále se ho ptala, kam že tedy půjde. Ale stále se nijak nevyjadřoval. Pak jednou přišel domů, otevřel dveře, na krku měl kolárek, a mamince povídá: „*Tak já už jsem se maminko rozhodl.*“ A jak byla maminka taková rázná řekla mu: „*No, hlavně aby sis dobře vedl nebo jestli mě odejdeš nebo uděláš ostudu, tak si mě nepřej.*“

Do kostela začalo po jeho příchodu chodit mnohem víc lidí. Uměl krásně kázat, že i mladí lidé se ukazovali pravidelně na mších.

„*Mše míval dvě, ráno a navečer, ráno sám zvoníval a když viděl, že lidé ještě docházejí, tak počkal, pak teprve začal mši.*“

Děti, které chodily na jeho hodiny náboženství se vždycky těšily, co pro ně nového přichystal, jakou hru nebo divadlo si zahrají.

Když už odešel do Prahy, stále byl v kontaktu se spoustou lidí z obce. Posílal pohledy, dopisy, děkování, když mu někdo popřál k narozeninám, svátku. A ani on nezapomínal. Vždy nechal všechny, pozdravovat.

Než pan biskup Tomášek převzal svůj nový úřad a připravoval se na odchod, posteskl si paní Anně.

„*Jednu věc, kterou si pan biskup posteskl byla, že prý nedokázal muže, kteří chodili do kostela, přivést víc ke svátostem. To muži chodili velice málo. Toho mrzelo.*“²⁹⁶

²⁹⁶ archiv autora

Příloha č. IX.

Svědectví paní Marie Kráčmarové

Na příchod Františka Tomáška vzpomíná paní Marie Kráčmarová, tehdy ještě chodila do školy, jako na velikou událost.

Panna Marie chodila k panu biskupovi s budoucím manželem na přípravu. Vdávala se však na Svatém kopečku, nedaleko Moravské Huzové.

„ Pamatuji si, když jsme s mým nastávajícím manželem chodili k němu (k panu Tomáškovi) na přípravu, jak jeho maminka, vždycky říkala: „ Jak může někomu něco takhle vykládat, když nemá žádné zkušenosti?“

... to byla velice dobrá ženská, taková co uměla všechno zorganizovat a co na srdci - to na jazyku.“

Pana Marie má biskupa v srdci uchovaného jako člověka velice skromného, milého, šetrného a pilného. Když se opravoval kostel a „všeci“ chodili pomáhat, ani on nelekval a přidal ruku k dílu.

Chodíval učit náboženství do Šternberka a občas se stalo, že někdo jel autem, tu panu biskupovi zastavili, že ho svezou. Na to jim odpovídal: *„ Ne, ne děkuji, já spěchám.“*

Podle slova paní Marie byl pan biskup Tomášek „strašně“ sledovaný, ale byl velice opatrný. (Což se zřejmě projevilo právě na tom, že nechodil na výše zmiňované svatební hostiny. pozn. autora)

„Když mi v šedesátém roce umíral dědeček,tak jsem šla hned za panem biskupem a on sloužil mši v kostele. Šla jsem mu říct o dědečkovi, že umírá a on skutečně jak skončila mše, šel se mnou a dědečka zaopatřil.“

Po tom co odjel do Prahy, posílal nejen pohledy a dopisy, ale vozil také krásné dárky,jako např. růžence.

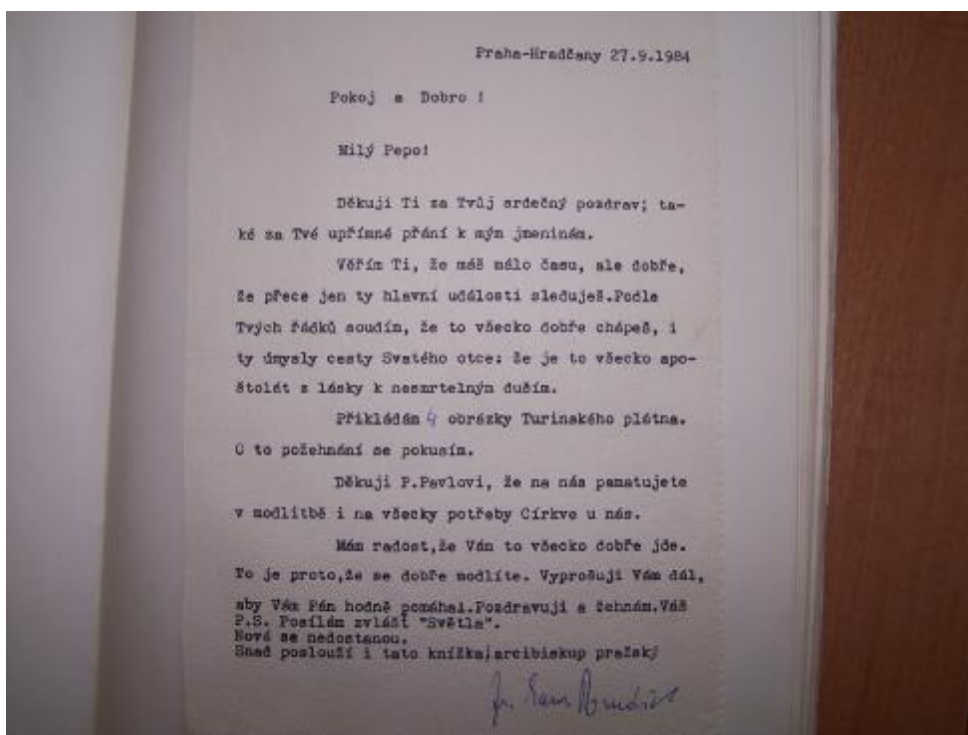
„...byl skutečně velice hodný člověk, opravdu všechno to nejlepší, co se o člověku dá říct, to byly všechno jeho vlastnosti“²⁹⁷

²⁹⁷ archiv autora

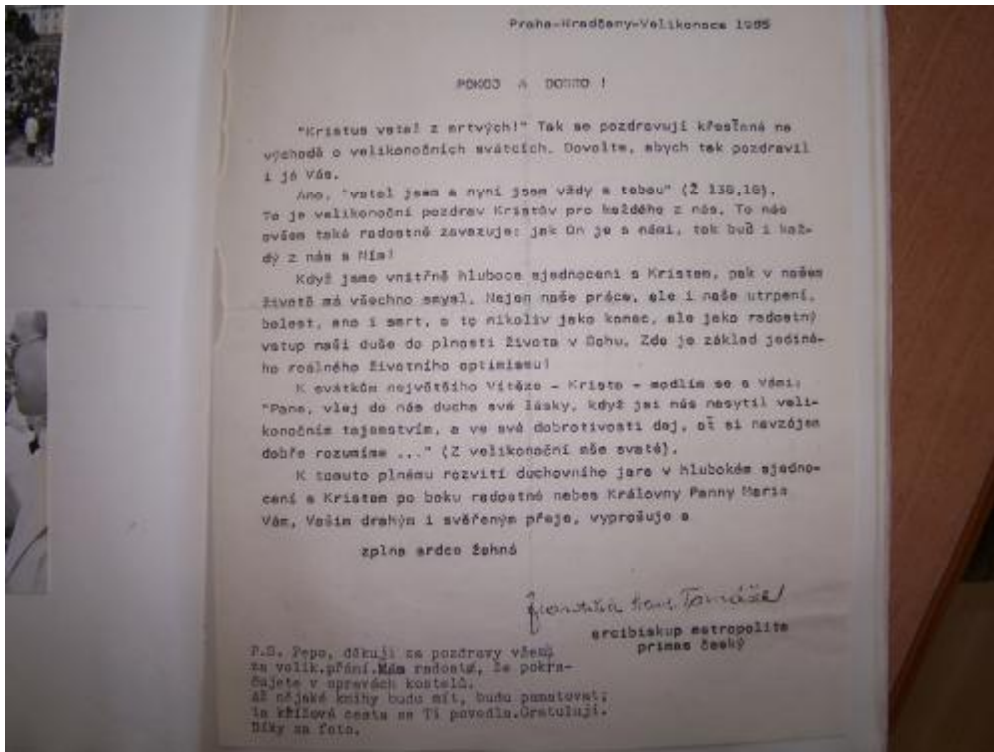
Příloha č. I.A. osobní korespondence Josefa Škody

Příloha č. I.B. osobní korespondence Josefa Škody

Příloha č. I.C. osobní korespondence Josefa Škody

Příloha č. I.D. fotografie Jana Pavla II. s kardinálem Tomáškem

Příloha č. I.E. setkání s Františkem Tomáškem

Příloha č. I.F. pozdrav k 90. narozeninám Františka Tomáška

Příloha č. I.G. Večer tichounce se sklání, text písně s notami

30. Večer tichounce se sklání

1. Ve - čer ti - choun - ce se
sklá - ní, den - ní skon - če - na čin -
nost, chcem po - zdra - vít Tě, Je -
ží - ši, dá - ti To - bě do - brou
noc. Chcem po - noc.

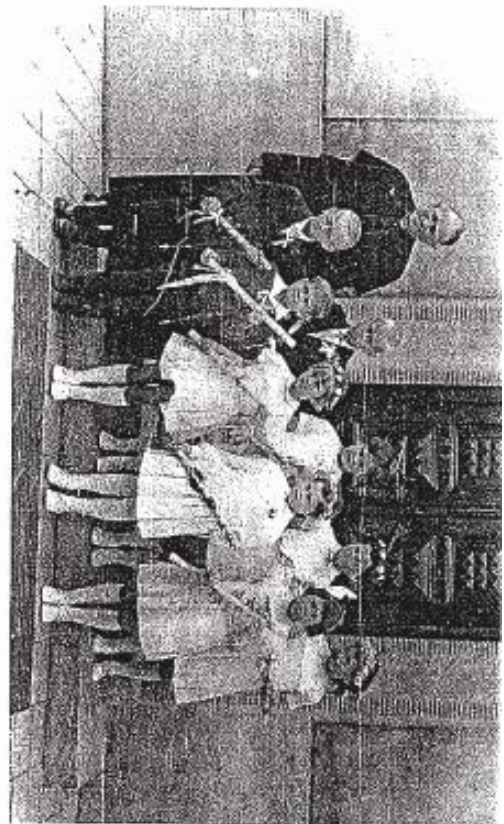
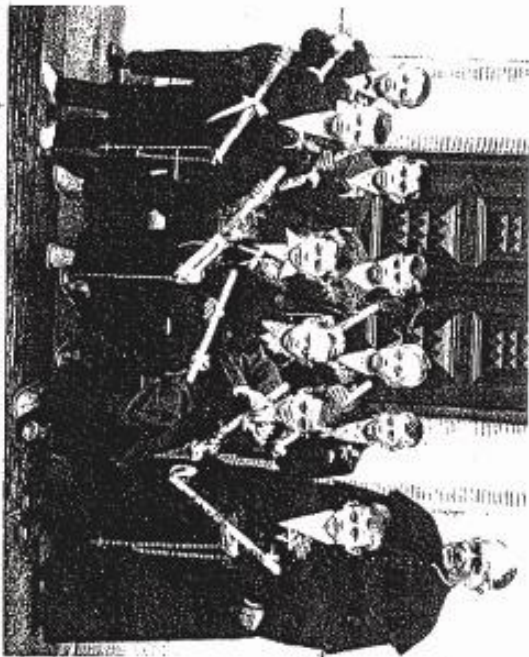
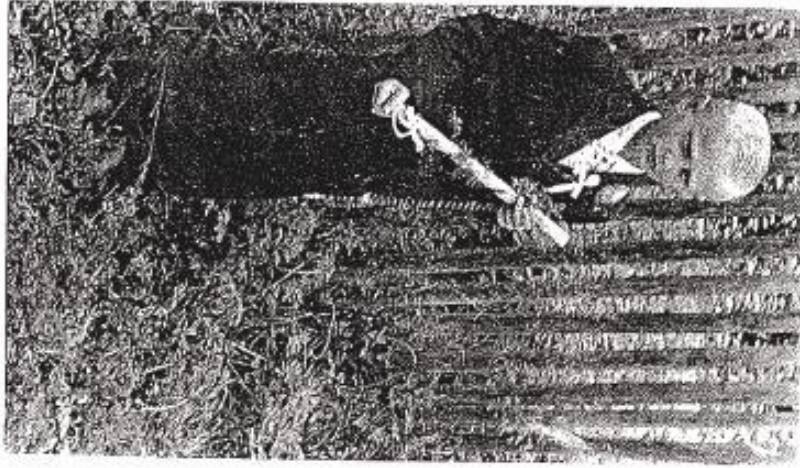
1. 2.

<p>2. Věčná lampa před oltářem věští Tvoji přítomnost, andělé Ti libě pějí, Spasiteli, dobrou noc.</p> <p>3. Zarmoutili jsme dnes Tebe, nečinili Ti radost, zítra víc chcem milovat Tě, Spasiteli, dobrou noc.</p>	<p>4. Nemocným a opuštěným přispěj, Pane, na pomoc, zmírní bídu všem ubohým, Spasiteli, dobrou noc.</p> <p>5. Dej nám svoje požehnání, ochraňuj nás tuto noc, nás a všechny naše milé, rač popfát nám dobrou noc.</p>
--	---

6. Dušičky pak ve očistci
vezmi, Pane, na milost,
vysvobod je z ohně mocí,
dej jim věčnou blaženost.

Zpívá se po ukončení májových a jiných večerních pobožností.

Příloha č. I. H. Fotografie pořízená Františkem Tomáškem

Příloha č.V.A. fotografie z prvního sv. přijímání Olgy Škodové

V Praze 4. dubna 1978.

Olgo !

Velmi jsi mne potěšila milými řádky, které jsi napsala za mé nepřítomnosti. Měl bych však ještě větší radost, kdybych byl doma a mohl s Tebou po tolika letech zase mluvit a poznat nejen Tvého manžela, ale také děti. Až budeš zase někdy psát, tak sděl, jak se jmenují a kolik mají roků.

Třebas se už dlouho nevidíme, já Vás všechny vidím v duchu denně, když jsem u oltáře a prosím P. Ježíše, aby Vás všechny měl ve své přízni. Jenom s ním zde najdete pravé uspokojení rozumu i srdce a jednou, až On zavolá, plnost života v NĚm.

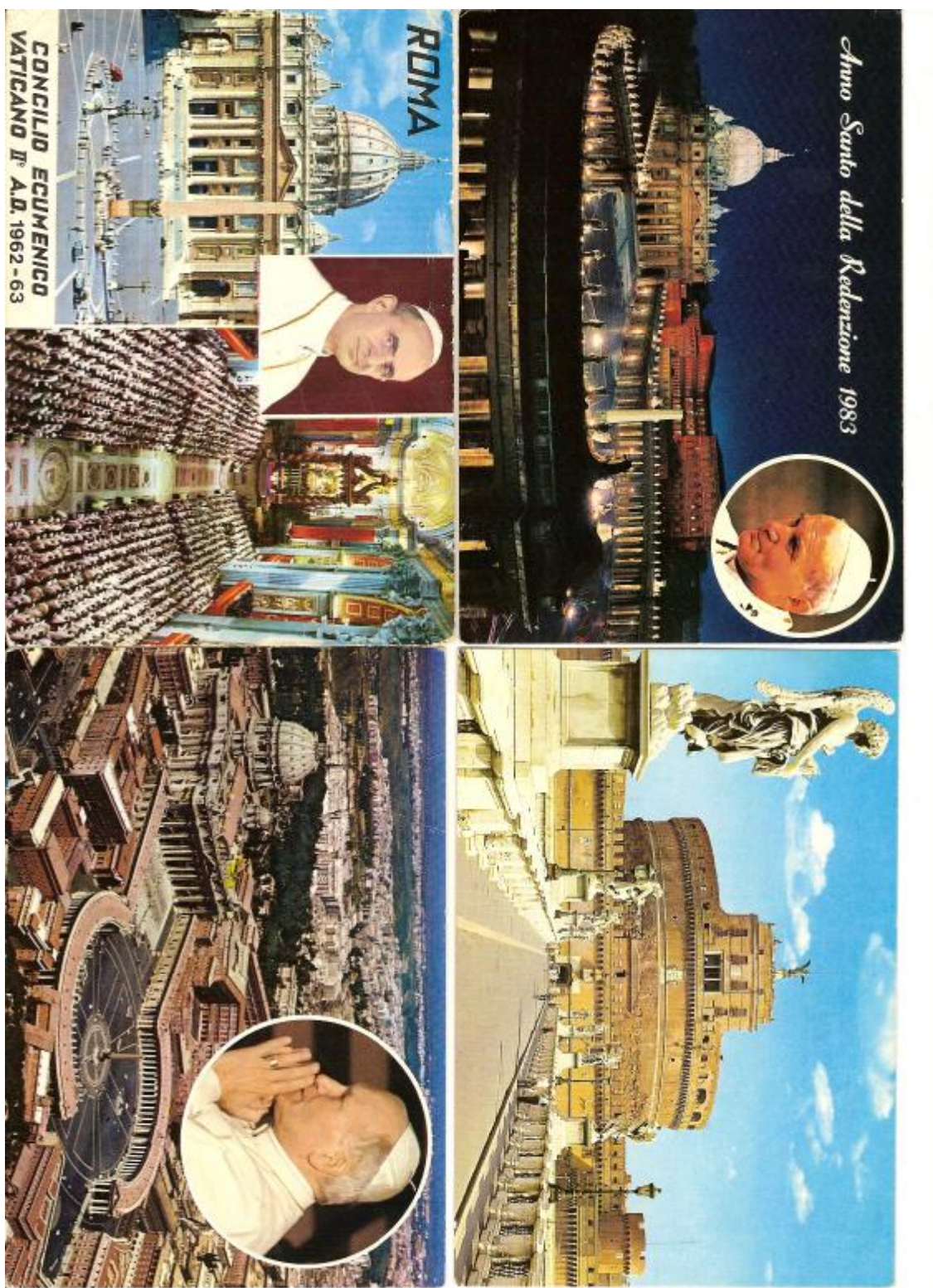
V tom duchu jsem s Tebou
i s Tvými drahými
a s plna srdce Vám všem žehnám

Frant. Jan Brůžek
.....
arcibiskup a primas český.

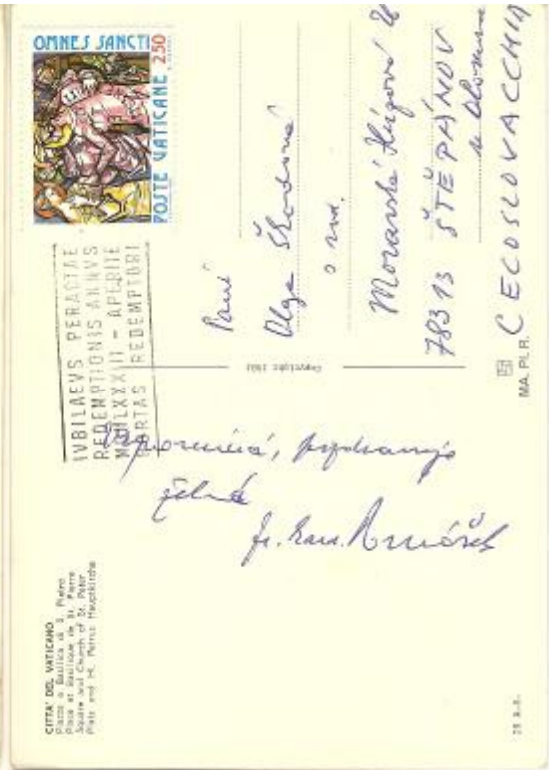
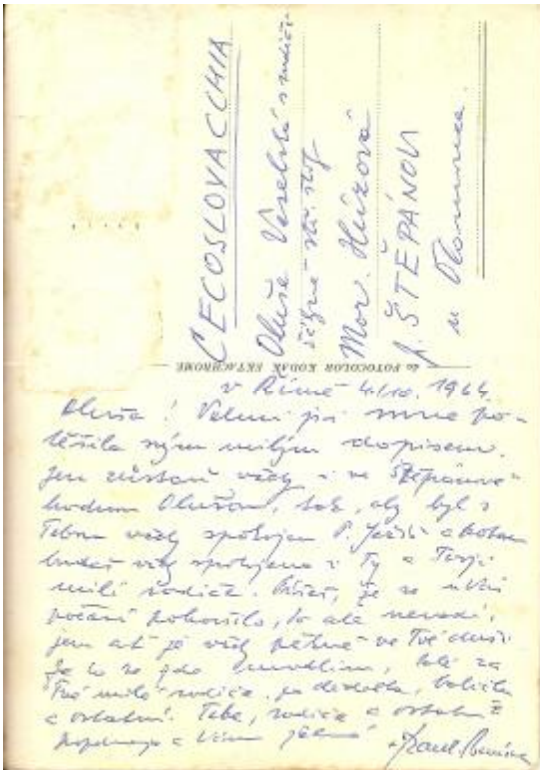
Příloha č.V. B. osobní korespondence Olgy Škodové

Příloha č. V.C. pozdravy z Říma od Františka Tomáška

Příloha č. V. D. pozdravy z Říma od Františka Tomáška

Příloha č. IX.A. osobní korespondence Marie Kráčmarové

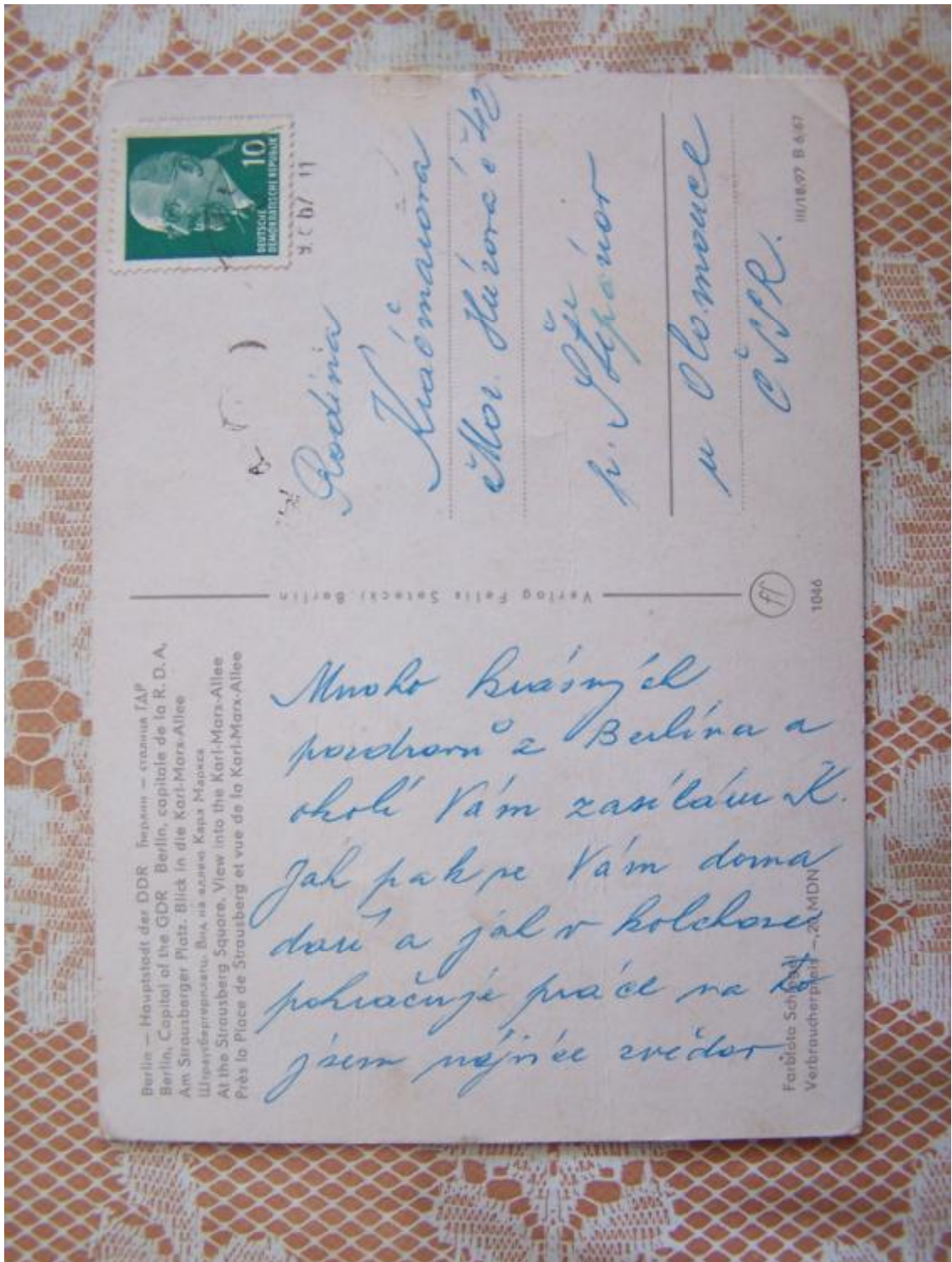
Příloha č. IX.B. fotografie dárků od Františka Tomáška

Příloha č. IX.C. pozdravy od Františka Tomáška

Příloha č. IX.D. pozdravy od Františka Tomáška

Příloha č. X. Výkaz o počtu přihlášených na VN z roku 1952

Ředitelství školy odevlá výkaz č. 60 Schvářeno MŠM pod č. j. Vč 433/104-2/7-52
z dně na rozhodnutí dně ze dne 16. srpna 1952.
2x svému ONV - IV. okresu.

ONV - IV, seř. přebírá výkaz výkaz
skrouplim odřevitím tajemníkovi

OCT odřevití okresní sumár č. 16 dně
odřevití pro řády I a II stupně
2x svému KCT a 1 svazkem výkaz
dně

KCT odřevití krajový sumár č. 16 dně
odřevití pro řády I a II stupně
1x SDÚ (na Slovensku šikovní) a 1
svazkem okresních sumárů,
1x krajový sumár STS (jen sumár).

VÝKAZ

o žácích přihlášených k vyučování
náboženství ke dni 30. IX. 1952.

Místní úřad pro věci náboženské
Praha XII, Máchova 7. Okres III/II.

Misto: _____
Uč: _____
Okres: _____
Kraj: _____

Číslo	Okres	Náboženský výkaz																
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1																		
2																		

Takto formulár se používá jak pro sestavení výkazu na škole, tak i pro sestavení okresního a krajového sumáru. Škola, OCT a KCT si porovnají vždy jeden opise výkazu (sumár) pro svoji šikovní polohu.

Ustaněno dně: _____
Razítko školy a podpis ředitele: _____
Razítko a podpis OCT (KCT): _____
Význam sestavil (šikovní podpis): _____
Telefon: _____

Příloha č. XI. Zpráva o náboženské výchově z roku 1953

Ředitelství národní školy v Hor.Ústí nad Lb. (H.Ústí nad Lb.)

V Hor.Ústí nad Lb. dne 17. prosince 1953.

Okresní národní výbor - IV. r.ř.
ve Šternberku.

Věc: Náboženská výchova.

Ředitelství školy zasílá zprávu o náboženské výchově:

1. Z přihlášených žáků do náboženského kroužku se odhlásil do 10./12.53 jeden žákyně.
2. Během měsíce listopadu měli 3 rodiče snahu přihlásit své děti do náboženského kroužku.
3. Farář z Hnojnic pravidelně dojíždí, stanovené hodiny dodržuje.
4. Přihlášení žáci náboženského kroužku pravidelně navštěvují, kazení i chování žáků je během náboženství celkem uspokojivé.
5. Učitelé mimo úřední styk se s učiteli náboženství nestykají, vzájemné chování je korektní.

Jan Hájman

Příloha č. XII. Udělení státního souhlasu k VN F. Tomáškoví – 1954

Okresní národní výbor ve Sternberku, církevní oddělení.

Sn. : Cirk - 292/3-1954/Ja. Sternberk, 23. září 1954.

Ferní úřad církve římskokatolické.

Mor. Huzová.

Vyvození obvodu pro vyučování náboženství ve školním roce 1954/55.

Podle nařízení SÚC v Praze ze dne 23. září 1954 ve smyslu § 9, odst. 4 vlad. nař. čis. 121/50 Sb. a nařízení MŠV ze dne 2.5.1953, č. 13080/53-I/4 o organizačních opatřeních pro školní rok 1954/55, stanoví se vyučování náboženství na školách jak níže uvedeno.

K vyučování se uděluje státní souhlas :

Dr. Tomášek Fratišek, administrátor v Mor. Huzové.

Okresnímu národnímu výboru - církevní oddělení ve Sternberku předložte po úpravě rozvrh hodin.

Mor. Huzová, nár. škola - poč. žáků	33	odd. 1	hod. 2	týdně
Sternberk, I. nár. škola - "	114	2	4	"
Sternberk, II. nár. škola - "	53	1	2	"
	Celkem		hodin	6 týdně

rozvrh

Sternberk: Hlává - úterý 14-15:30 - 2h - k. 7a, k. 8
 --- 15:35-16:20 - 1h - k. 5
 úterý 13:30-15 - 2h - k. 6a, b
 --- 15:05-15:50 - 1h - k. (3+4)

Huzová
 pátek -- od 13h do 14:40 = 2h ✓

Sternberk Hlává
 úterý od 14 do 15:30 = 2h ✓
 --- 15:35 do 16:20 = 1h ✓

úterý od 13:30 do 15 - = 2h ✓

úterý od 15:05 do 15:50 = 1h ✓

pátek od 13 - do 14:40 = 2 za Hlává

Církevní tajemník ONV :

Příloha č. XIII.A. Sdělení F. Tomáška o VN

Rim. Katol. farní úřad v Mor. Huzové
p. Štěpánov u Olomouce
č. 54 (K. zn. č. 242/5-1954/je).
Věc: Vyuč. máb. a 1/4 káhu
výbor o pušci.
Příl. Okresnímu národnému výboru -
cířl. volbor ve Sternberku.

7.
V Mor. Huzové 14. 10. 1954.

Uložte výřez
i. farním úřad.

K právě obdrženímu státní souhlasu k vyučování náborčenské
na mář. škole v Mor. Huzové a ve Sternberku na I. a II. mář.
škole dovoluji si sdělit, že z technických důvodů farní úřad
ve Sternberku mi přidělil vyučování náborčenské v ulici, kterou
propůjčí autobus od Mor. Huzové a vice na mář. škole ve
slovo volatelnost po 1 hod. týdně a na jednorázově ve
slovo volatelnost po 2 hod. týdně, celkem 6 hod. týdně (k tomu 2
hod. týdně v Mor. Huzové). Rozsah hodiny mi byl dvojčetně
se spěšavými škol a odětel jsem již Vám 27. 9. m. Proim
o lastav' souhlas.

Zároveň dovoluji si povít o lastav' příležitostně mář.
cení jednou vyhovet 1/4 káhu o pušci, neboť jsem Vám
to postal nepospatitelné dvojčetně.

Franti. Vornášel,
astm.

Příloha č. XIII.B. Rozpis VN v Moravské Huzové

Rim. Katol. farní úřad v Mor. Huzové
p. Štěpánov u Olomouce
č. 50. (K. zn. č. 243/3-1954/je, b.)
Věc: Vyuč. náborčenské.
Příl. Okresnímu národnému výboru
- cířl. volbor ve Sternberku.

V Mor. Huzové 17. 9. 1954.

Poděravany' vypravštel Vornášel, astm. v Mor.
Huzové má přiděleny tyto školy k vyučování
náborčenské: Národní škola 2 třídami v Mor.
Huzové, kde vyučují v 1 oddělení 2 hod. týdně
v pátek od 13h - 14. 9h. Ve Sternberku na
11 letce, kde vyučují: Vol 14h - 15:30 (7a, b, c + 6d),
vol 15:35 - 16:20 (5), ve čtvrtel od 13:30 - 15 (6a, b, c),
vol 15:05 - 15:50 (3+4).

Franti. Vornášel,
astm.

Příloha č. XIV. Statistický přehled o žácích podle sociálního původu

Neúspěšný národní školy
V BŘEVENCI, okres Mělník.

Za.: 130/54. V Břevenci 9. září 1954.

Okresní národní výbor,
k rukám okresního školního inspektora,

Š t a r a b a r k :

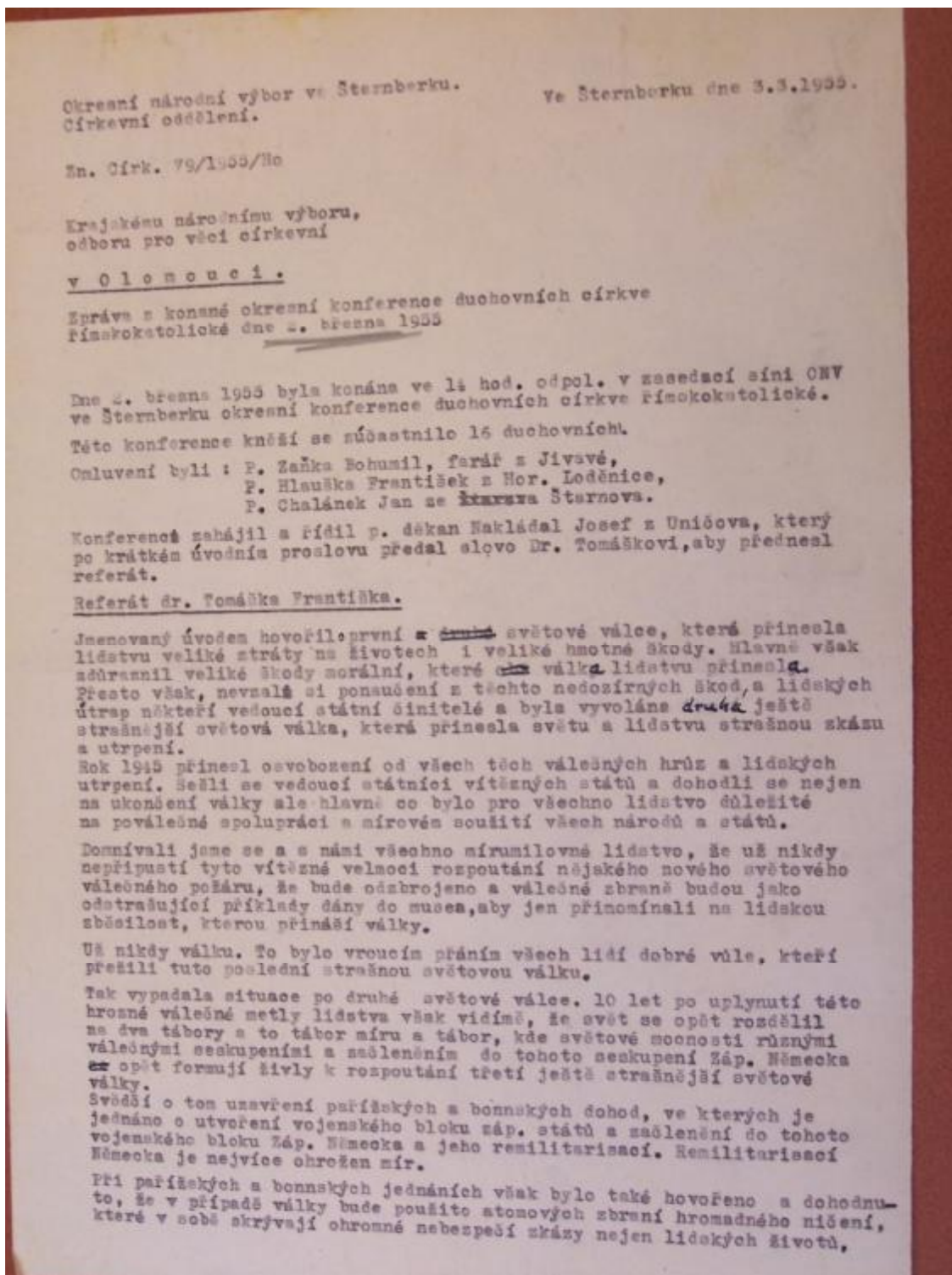
Zasílám Vám statistický přehled o vyučování náboženství
na zdejší škole podle sociálního původu žáků:

Post. roč.	dětí celkem		z toho dětí									
	zapam- ných	přihl. do náb.	dělníků		členů JZD		samost. rolníků		důchodců		ost.	
			C	P	C	P	C	P	C	P	C	P
2.	10	7	5	3	1	1	3	3	-	-	1	-
3.	6	4	3	2	-	-	1	-	1	1	1	1
4.	9	8	2	2	2	2	1	1	1	-	3	3
5.	6	5	2	2	-	-	2	2	2	1	-	-

! C = celkem žáků v post. ročníku,
/ P = z toho přihlášených do náboženství.
Všichni přihlášení jsou náboženství římskokatolického.

Jaroslav Blahý
ředitel školy.

Příloha č. XV.A Zpráva z okresní konference duchovních

Příloha č. XV.B Zpráva z okresní konference duchovních

ale též nesměrných lidských hodnot, všeho co bylo lidskou prací vybudováno.

Světová rada míru, která se sedala v lednu ve Vídni, jednala o tomto velkém nebezpečí vypuknutí třetí světové války, a o použití atomových zbraní, jak to vyplývá z pařížských a bonnských dohod a usnesla se vyzvat všechno mírumilovné lidstvo, aby rozsáhlou podpisovou kampaní protestovalo proti všem přípravám atomové války a žádalo snížení všech atomových zbraní hromadného ničení a zastavení jejich výroby.

Také my kněží jsme hovořili v nedělním kázání dne 17. února o této akci a vyzývali jsme všechny věřící, aby se zúčastňovali této podpisové akce a projevovali tím své rozhořčení a protest proti připravované atomové válce, která by byla katastrofou lidstva.

V dalším projevu vybízel dr. Tomášek kněze, aby vedli věřící k plnění všech povinností jako k Bohu, tak také ke státu, ke své vlasti. Zejména zdůraznil, aby pokud je toho třeba, aby duchovní pomáhali účinně dobře míněným slovem k občanům a vedli tyto své věřící k pracovitosti a svědomitému plnění všech úkolů uložených naším vládou, čímž budou nejlépe přispívat k stále většímu zvyšování životní úrovně nás všech a současně tak svou vzornou prací budou i bojovat za udržení světového míru.

Uvedl, že je třeba se modlit za mír. Je však také třeba pilně pracovat a každý svou prací přispívat za udržení míru.

Kněží musí stát jako první v řadách těch, kteří usilují o udržení míru. Musí se řídit křesťanským přikázáním „Miluj Boha a bližního bližního svého jako sebe samého“ To, že je základní přikázání křesťanské. Kdo, že nemiluje svého bližního, nemůže milovat ani Boha. To, že je mítí nutno na paměti a stále to zdůrazňovat věřícím a takto je vést k jednotě a k vzájemné lásce a pospolitost. Vésti je k tomu, aby udržovali mezi sebou mír, byli jednotní a tak posilovali mír ve světě.

V závěru vyzval dr. Tomášek duchovní, aby působili na věřící, aby se tito oprostili všelikého sobectví a pochopili ve vlastním zájmu, že jedině v kolektivní společné a svorné práci jest možno docílit mnohem snadněji lepších pracovních výsledků, lepší produktivity práce zejména v zemědělství a tak podstatně přispět ke zvýšení životní úrovně nás všech. Připomenul, že je nutno věřícím říci, že sárazováním zemědělců se docílí nejen větší svépomoci a bude možno snadněji svládnouti všechny práce, ale že bude současně možno též mnohem lépe využítí všech mechanizačních prostředků, které v dnešní technicky pokročilé době jsou k dispozici, ulehčí práci zbaví lidi zbytečné dřiny.

Nakonec připomenutím s zdůrazněním šíření křesťanského přikázání na které se často zapomíná a to „Miluj Boha a bližního svého jako sebe samého“ pomáhá lidem zbavovat se sobectví a vzájemně jeden druhému nutí pomáhat. Jedině budeme-li vést věřící k vzájemné lásce, soudržnosti, k pracovitosti a k plnění všech úkolů, které směřují k zvýšení úrovně životní nás všech, které přispívají k veřejnému blahobytu nejlépe pomůžeme v boji za mír.

Po skončeném referátu p. dr. Tomáška poděkoval děkan Makládal za tak hodnotný a povzbudivý projev. V připomínkách se dotknul pak osobnosti dr. Tomáška a uvedl, že je jim, všem kněžím známo, že jmenovaný je vlastně jmenovaným svěřícím biskupem a proto doporučuje, aby mu tato hodnota byla přiznána a aby byl jako biskup také respektován a navrhne, aby ho oslovovali ostatní p. duchovní titulem Jeho exelence. Pak udělil p. děkan slovo p. krajskému církevnímu tajemníku (věnu Černému, který doplnil referát p. dr. Tomáška některými připomínkami. Zejména se zmínil také o tom, že je nutno při různých příležitostech občanům vysvětlit někdy nesprávně šířený názor „že všichni Němci jsou stejní.“

Příloha č. XV.C. Zpráva z okresní konference duchovních

S. krajský církevní tajemník...
každé příležitosti tento falešný názor.

Je nutno, abychom měli rozhodově na mysli správnou podšku Klementa Gottwalda, že „Není Němec jako Němec“.

To, že tomu tak je vidíme nejlépe na milionech Němců, nejen zrušením demokratické Německé republiky, ale i se Záp. Německa, kde mohutnými stávkami a demonstracemi protestuje pracující lid Německa proti pařížským a bonnským dohodám a proti rozpoutání nové světové války. Německý pracující lid nespomněl ještě na poslední fašistys rozpoutanou mlživou světovou válku a proto bojuje se všemi ostatními mírumilovnými lidmi proti přípravám nové ještě hroznější válce. Tak hovořil s. Černý k duchovním, že je nutno se dívatí a rozlišovatí Němce. Na fašisty a revanšisty kteří by chtěli rozpoutatí novou válku a na mírumilovné pracující občany Německa, kteří se plně aktivně zapojují do mírového hnutí a bojují společně s námi za mír.

S. KCT Černý zodpověděl některé dotazy. Současně vyzval duchovní k spolupráci a požádal je, aby pomáhali dobrým slovem, tak jak to feklí správně ve svém referátu p. dr. Tomášek a vedli své věřící k pozitivnímu pracovnímu úsilí a plnění různých úkolů na všech hospodářských úsecích našeho života, zejména v zemědělství. Podotknul, že těm duchovním, kteří sůstávají k našemu lid, demokratickému spřisení satvrsejí a nechtějí v tom duchu jak s. Černý uvedl pracovatí a véstí naše věřící příp. by chtěli nějakými rušivými akcemi narušovatí náš mírový budovatelský vývoj bude přísně zakročeno.

Po skončeném projevu KCT s. Černého hovořil krátce v připomínkách o některých úkolech duchovních na které, je nutno, aby se v nejbližší době zaměřili. Zodpověděl některé dotazy.

Krátkým závěrečným doslovem byl tato okreační konference duchovních na Sternbersku skončena.

OCT hodnotí tuto okreační konferenci duchovních kladně. Zejména referát dr. Tomáška byl dobře zpracovaný a velmi hodnotný a se nájem byl vyslechnut.

Rovněž tak projev KCT s. Černého byl velmi pozorně vyslechnut a měl určitě velký vliv na přítomné duchovní.

Nedostatek vidí OCT v tom, že žádný z přítomných duchovních se nepřihlásil ani slovem do diskuse jak k referátu samotnému tak také ani na vyzvu OCT, aby se duchovní přihlásili se svými problémy, které event. mají ve svých farnostech, že by se na této konferenci mohly vyřešit. Je třeba aby na příště vyzval p. děkan duchovní, aby si připravili diskusní příspěvky a příp. pomohli ta přenášet dobré zkušeností s práce pro mír se svých farností.

P. děkan se omezil jen na krátké zahájení konference a nakonec doslovu po skončených referátech. Nevhodné bylo jeho vystoupení jak je s předu uvedeno pokud se týká osobních věcí t.j. jmenování p. dr. Tomáška biskupem a jeho oslovení „ Jeho exelence “, ~~xxxxxxx~~

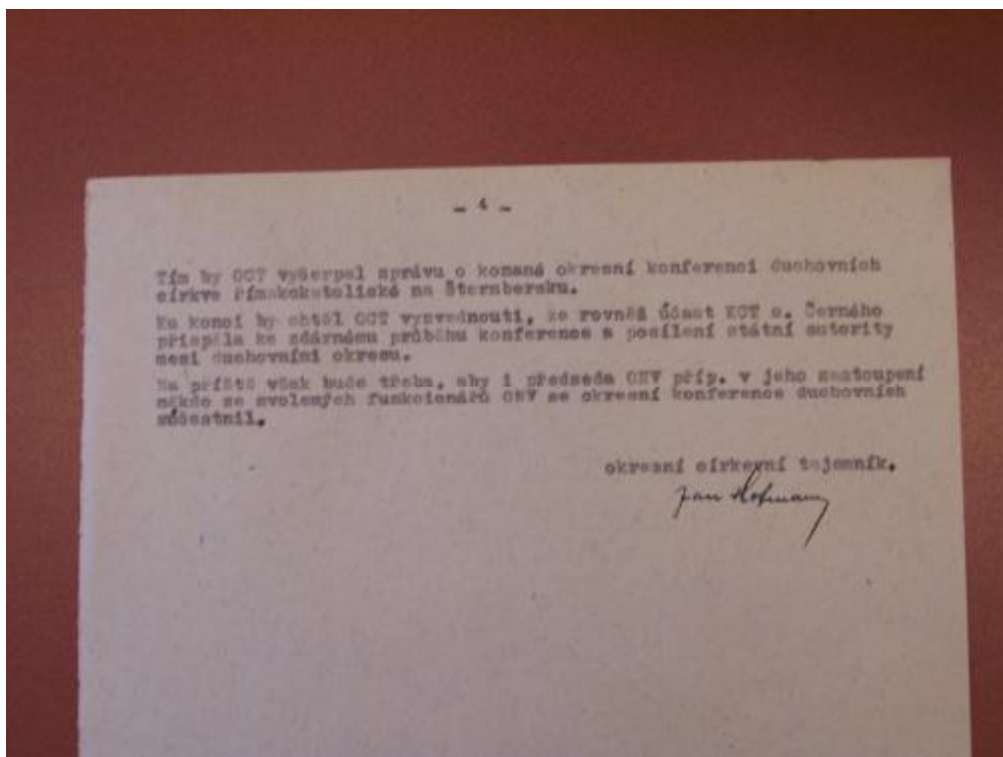
Př tom se vymlouval na OCT, že ho na to upozornil. Je třeba i k tomu podat krátké vysvětlení.

OCT při jednání s p. děkanem Nakládelem, doporučil p. děkanovi, že jistě by bylo ~~vhodné~~, kdyby pověřil p. dr. Tomáška úkolem přednástí na konferenci referát, ješto tento duchovní má důvěru a velkou autoritú všech duchovních v okrese. P. děkan se toho chytl a hned počal zdůrazňovatí, že je práce svřticím biskupem, což je mi jistě známo a proto on mu těžko může něco ukládatí. Mimo toho prý dr. Tomášek p. Nakládala ušil, Takže se cítí vůči němu spíše v poměru podřízeném. Požádal mne proto, abych ohledně přednesení referátu sám s p. dr. Tomáškem hovořil, což jsem mu přielíbil.

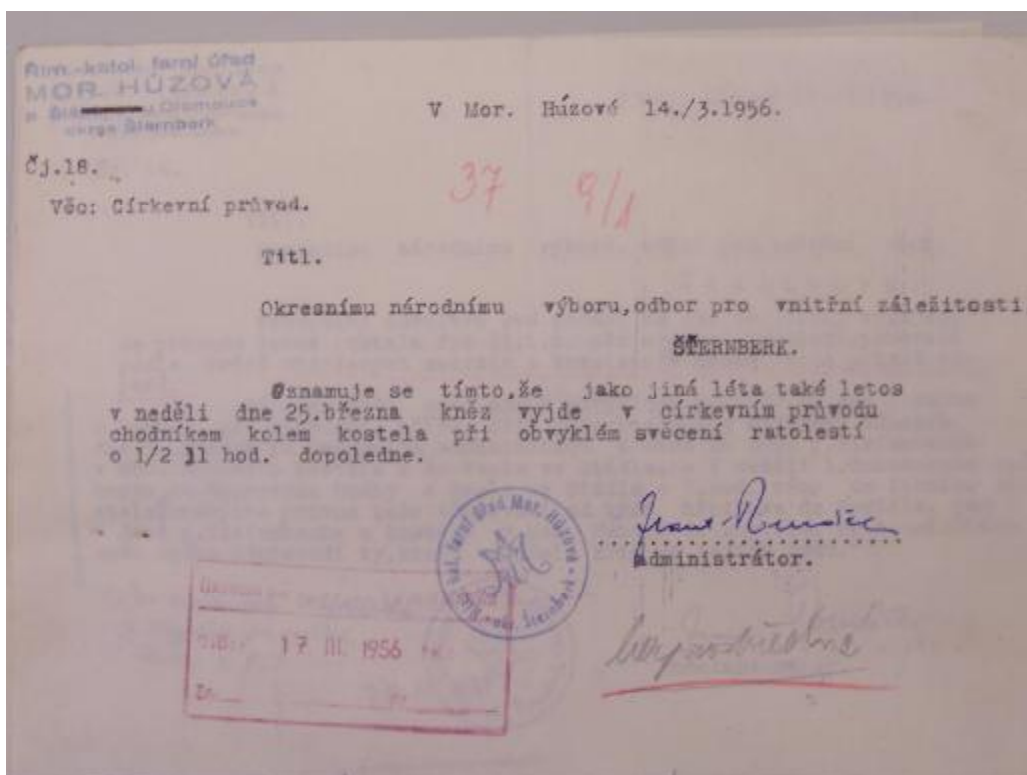
Jistě bylo nevhodné od p. děkana, že o této věci pak skresleně také na konferenci hovořil.

Hlavní klad konference vidí OCT v tom, že se přednesený referát dr. Tomáškem byl hodnotný, byl pozorně vyslechnut a jistě měl na přítomné duchovní velký vliv.

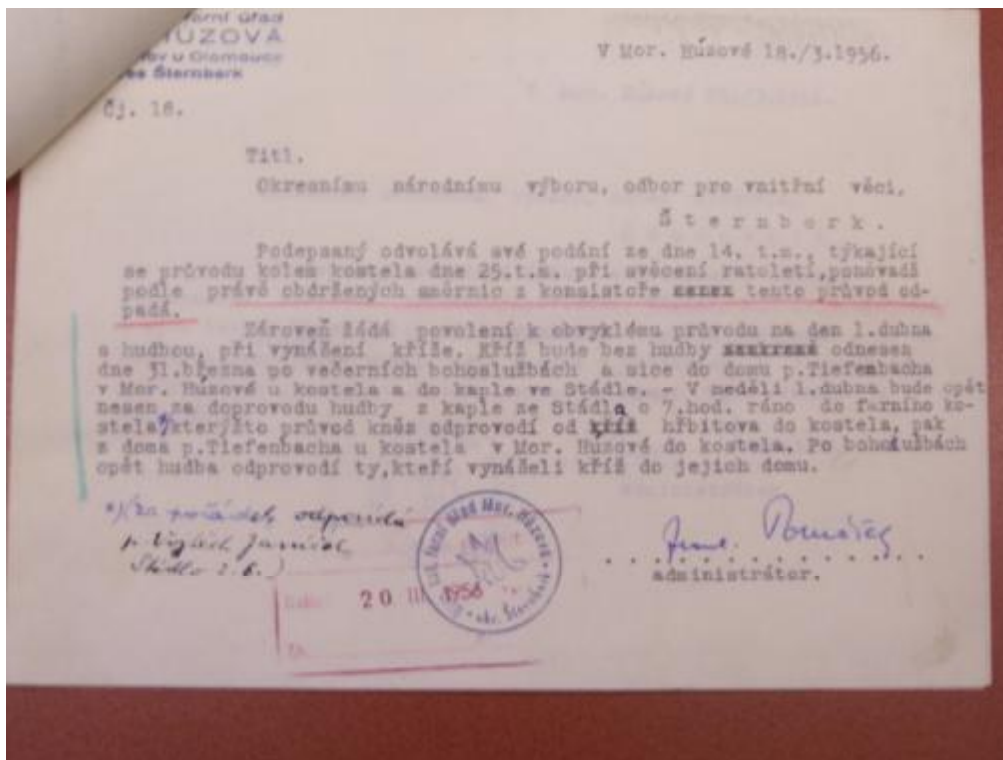
Příloha č. XV.D. Zpráva z okresní konference duchovních

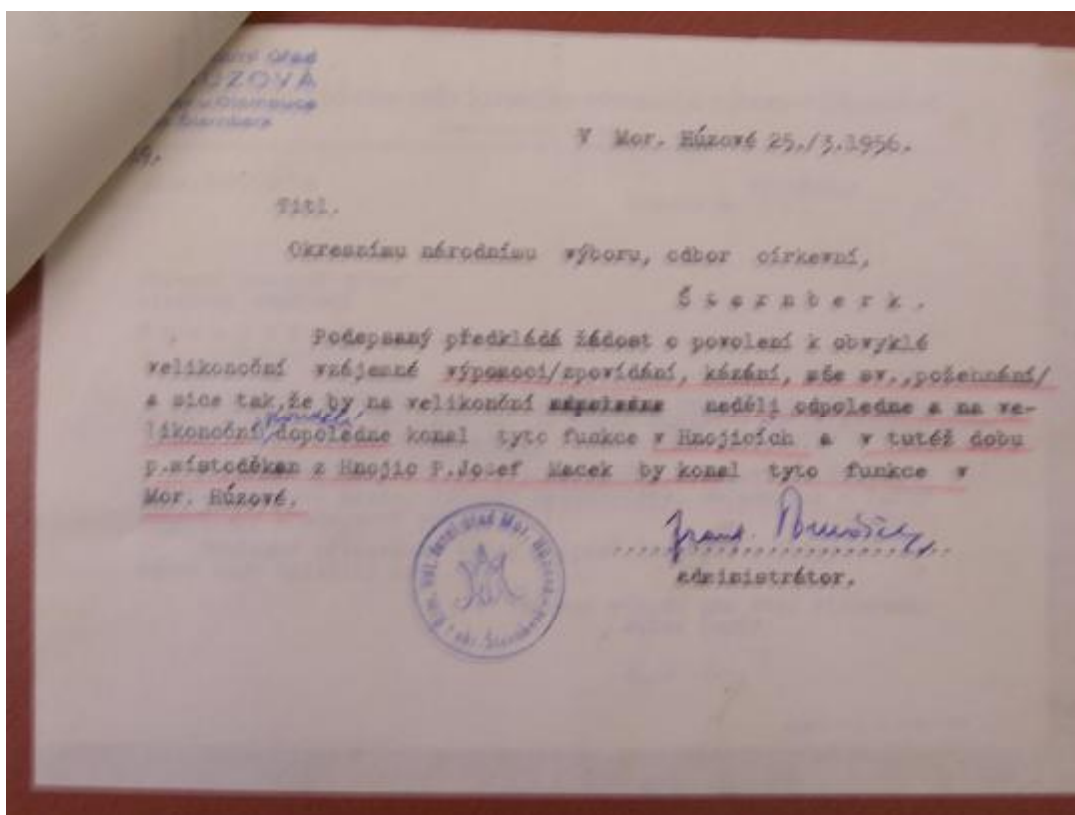
Příloha č. XVI.A. Oznámení církevního průvodu v Moravské Huzové

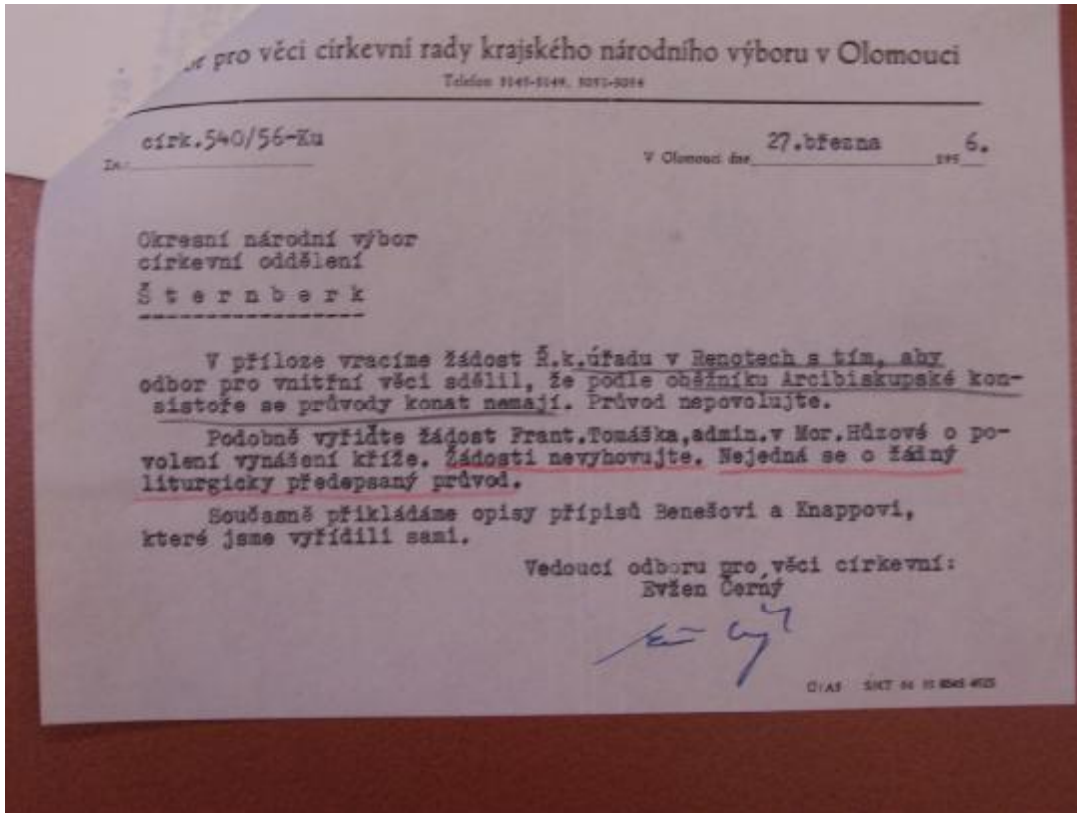
Příloha č. XVI.B. Žádost o průvod k vynášení kříže v Moravské Huzové

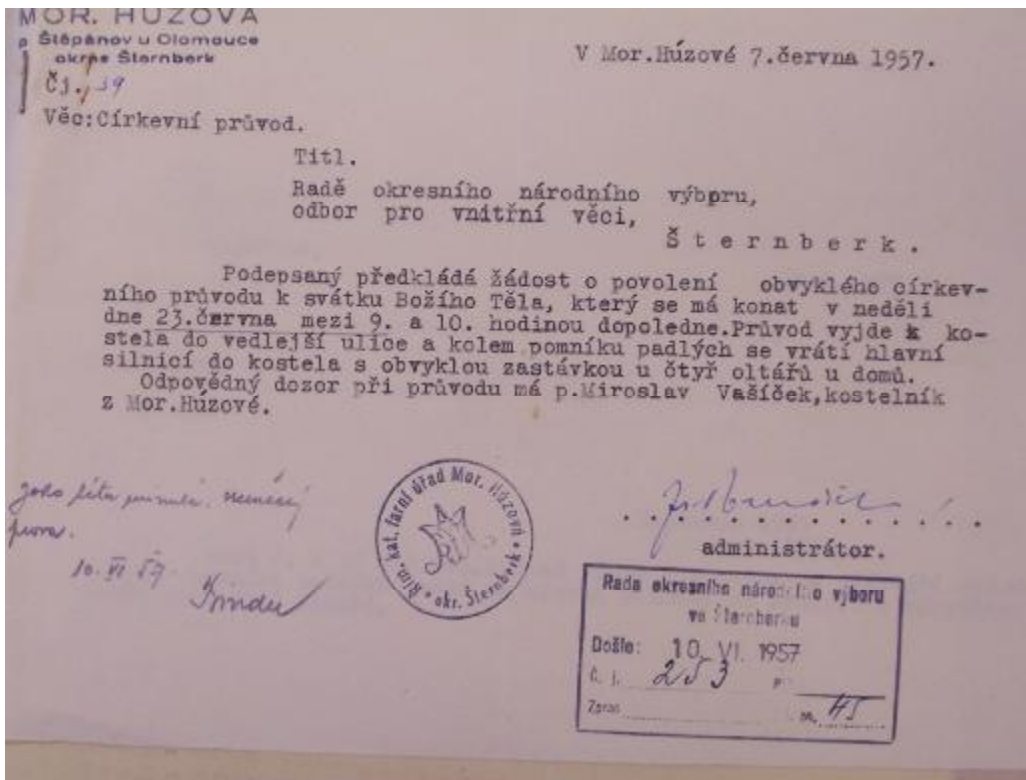
Příloha č. XVI.C. Žádost o povolení velikonoční mše sv.

Příloha č. XVI.D. Zamítnutí žádosti

Příloha č. XVII. Žádost o povolení církevního průvodu

Příloha č. XVIII.A. Zpráva o průběhu přihlašování dětí do VN r.1958/59

Číslo: 219-1/7-1958. Ve Sternberku, dne 25.9.1958.

Adres: Starobratři k souhlasu s přihláškou do VN na F.

Adres: Starobratři k souhlasu s přihláškou do VN na F.

Adres: Starobratři k souhlasu s přihláškou do VN na F.

v Olomouci.

Okres Sternberk - správa o průběhu akce přihlašování dětí do náboženství na rok 1958-1959.

Dnem 1.VII.1958 došlo ke změně církevního tajemníka u zdejšího ONV a proto snad nebylo možno v plném rozsahu uplatnit všeobecnou praktickou zkušenost při této akci s rokem minulého. Avšak pracovní porady na KNV, jednání s pracovníky odboru pro školství a kulturu rady ONV našeho okresu, jakož i soustavný průběh zdejšího OOT přinesly dostatek zkušeností a poznatků, které byly uplatněny v této akci.

Dne 2.VIII.1958 byla tato akce po stránce organizační projednána s ved. tajemníkem OV KSČ s. Chalánkem a bylo dohodnuto, že včas bude svolán aktiv představa organizací KSČ a to jak s obvodu Sternberka tak i s Uničova. Ke svolání tohoto aktivu však došlo teprve dne 5.9.1958, tudíž v době kdy akce se chýlí ke konci a nebylo možno, aby byla org. KSČ úspěšně v jejím průběhu ovlivněna. Jak ukázal průběh nabývaly se vesnické org. KSČ touto otázkou, ale s celkově vřelým vřelým akce nechtě se souditi, že by se jejich práce nějak zvlášť projevila.

Dne 25.8.1958 byla ve zdejších okrese konána okresní konference učitelů a ředitelů škol na které byla krátce také zmínka o úkolech učitelstva při této akci. Jak ukázal průběh brali přihlášky od dětí a rodičů jak ředitelé školy tak i třídní. Na některých školách jako na osmiletce v Uničově, M. Loučce brali přihlášky výhradně ředitelé škol, kteří také s rodiči konali pohovory. V celku těchto pohovorů nebylo mnoho a jejich výsledek je slabý. I zde se dá předpokládati, že k této otázce se staví učitelé dosti chladně, snad proto, že je to otázka ohledně a mnohdy staví při řešení plnění tohoto úkolu učitele s ohledem na místní poměry vesnic do špatného světla vůči nábožensky založeným občanům.

Jedině na osmiletce v Uničově s. ředitel po akci nadržel 36 přihlášek, kde bylo bezpečně jím zjištěno, že byly podepsány jedním rodičem tudíž, že oba podpisy udělala jedna osoba. Přihlášky nebyly ni zahrnuty do celkového stavu přihlášek této školy. Sdružení ředitel doporučeným dopisem dne 12.9.1958 oznámil všem rodičům, že jejich dítě nebylo pojato do seznamu dětí přihlášených do VN z toho důvodu, že přihláška podepsal pouze jeden z rodičů. Je zajímavé, že z celého počtu 36 pouze dvě matky učinily osobně dotaz na s. ředitele jak tato otázka vypadá a po vysvětlení netrvaly na přihlášce. Přihlášek podepsaných pouze jedním rodičem jak ukázal průběh již po provedení akce je asi 1/6 z celkového stavu přihlášených. Akce v Uničově ukázala, že by bylo možno touto cestou nejen snížit procento přihlášených do VN, ale že by to byl také způsob, jak dosáhnouti toho, aby rodiče šli k pohovoru k s. řediteli.

Příloha č. XVIII.B. Zpráva o průběhu přihlašování dětí do VN r.1958/59

Tento případ je veden v patrnosti a bude po důkladném zvážení sloužiti jako prostředek k možnosti snížení přihlášek do VN na r. příští.

V době akce jak zdejší OT tak i prac.odboru pro školství prováděli inspekce a průzkum při čemž se věnovala také pozornost přihláškám a případy se řešily hned na místě.

V našem okrese nebylo však vážnějšího případu, který by se musel řešiti na odboru. Jen dne 16.9. dostavila se k OCT paní Maswetrová z Laštan a žádala, aby její dítě bylo pojmuto do seznamu přihlášených do VN Pim.katol. Jako důvod udala, že její dcera Anna chdila do 1.tř. národní školy kde propadla a letos udelala opravnu skoušku do 2.tř. dále, že jsou rodina silně nábožensky založena, že jí za sebou zemřely dvě děti a že chce aspoň tento rok, aby dítě mohlo jíti ke sv.přijímání. Jelikož i přes pohovor trvala na svém byla její žádost kladně vyřisena její dítě pojmuto do celkového seznamu dětí přial.vyučovacieho obvodu.

Na den 18.8.1958 jsem předvolal duchovní o kterých je známo, že jsou silně agitivní a při pohovoru jim bylo zdůrazněno, aby se zdrželi propagace, které by směřovala k naboru do náboženství, dále byl s některými proveden pohovor na farách, jednáno s p. děkanem, aby v této věci na duchovní působil.

Přímá agitace duchovními se v našem okrese neprojevila. Duchovní však a to hlavně bigotně nábožensky založenj tuto propagaci prováděli prostřednictvím pobožných osob, což bylo pozorováti v obvodech/farních/i na stoupající tendenci přihlášek, resp. že jich bylo nárastově dáno v jeden den mnoho. Jsou to obvody duchovních v Újezdě, Šumvaldě, Renotech, Horní Leděnici. Duchovní Knapp ze Šumvaldu dne 5.9.1958 byl viděn na kole v Horní Leděnici jak navštívuje některé rodiny, ovšem nebylo možno mu nic prokázat a nikde nic neřekl. Příklad je v patrnosti. Rovněž tak i duchovní z Renot p. Kliment měl podnikáti akci pro přihlašování, ale i zde se nedalo nic dokázat i když se k tomu přisahl, ovšem vše obrátil do jiného světla.

Agitivní duchovní si budují ve svých obcích/i filiálních/silně náboženské rodinkaření-střediska. Tato jejich práce se silně odráží jak v této akci tak i ve veřejném životě místních funkcionářů a obce. Tento způsob byl a je dosud silně zakořeněn v Újezdě, Pasece, Šumvaldě a Břevenci. Naproti tomu tam, kde duchovní nemá valného zájmu o náboženskou otázku, dělá jen to co musí se naše práce daří. Je to v Dl. Loučce, Štarnově v několika jiných obcích i ve městech. Proto, aby se tento způsob posilování církevní otázky narušil byly letos udělány jiné obvody pro vyučování náboženství. Duchovní jak v Šumvaldě tak i v Újezdě ostře byli proti tomu a jsou ochotni v obcích, kde se jim práce dařila a kde udělali všechno proto, aby i letos měli hodně posluchačů vyučovati zadarmo, aby nezatěžovali státní pokladnu.

Měly byly také upraveny i pokud se týká početnosti mládeže při VN vyučovací hodiny. I když letos bylo přihlášeno jen o dva žáky více do VN byla s vyučovacích hodin v r.1957 t.j. 149 a 36 přespočetných ke snížení na 125 a pouze 15 hodin přespočetných.

Příloha č. XIX.A. Výkaz o počtu přihlášených na VN z roku 1958

Počet žáků přihlášených na náboženská vyučování														
		Himsko-katolické	československé	pravoslavné	československé evangelické	evangelické u. v. ve Slezsku	evangelické a. v. na Slovensku	křesťanské reformované na Slovensku	jednoty bratrské	jednoty československé	řídovské	jiné (uďtejte jaké)	celkem (sl. 1 až 11)	Počet žáků nepřihlášených na vyučování náboženská
a		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Celkem v II. VII. tř.		21	41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	41	1
Z toho žáci ve třídě	II.	22	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	-
	III.	23	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-
	IV.	24	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1
	V.	25	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
	VI.	26												
	VII.	27												

Příloha č. XIX.B. Výkaz o počtu přihlášených na VN z roku 1958

38

Číslo (MŠK) 1-01

Ministerstvo školství a kultury
 Škola narodní
 Kraj Olomoucký
 Okres Šternberk
 Místo Mor. Hrástka

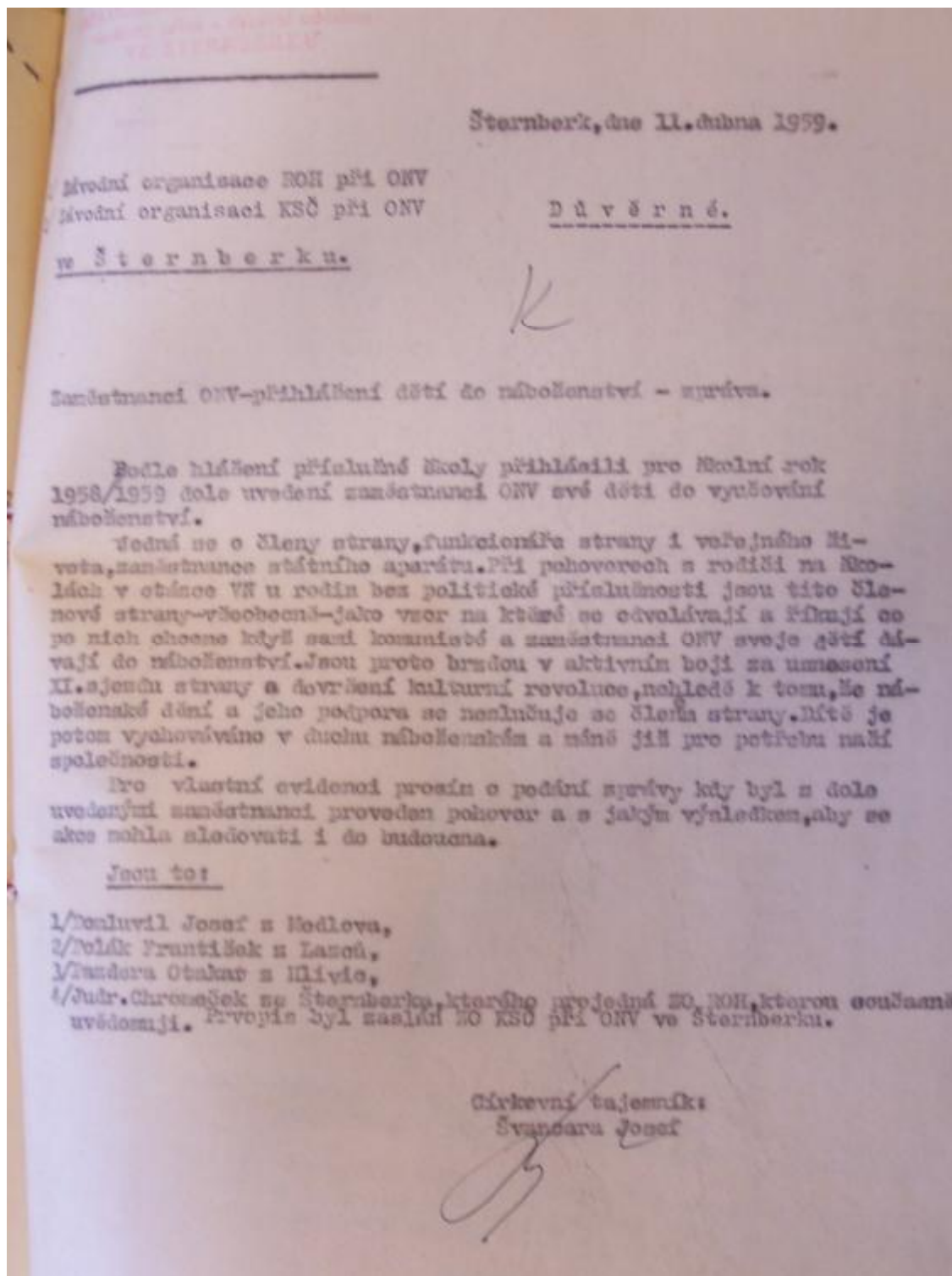
Výkaz
 o vyučování náboženská na školách národních, smíšených a jedenáctiletých středních
 Podle stavu k. září 1958

26
8
4
11
3

Město dne 9/9. 58 Razítka
 Podpis vedoucího vyučovací jednotky
František Zajmar, ři.
 Výkaz sestavil Fr. Zajmar
 Telefon Štěpánov 31
 Linka

MTZ 35 1385 58

Příloha č. XIX.C. Zaměstnanci ONV- přihlášení dětí na VN

Příloha č. XX.A. Zpráva o VN na školách r.1959

církevní oddělení
 rady okresního národního výboru ve Šternberku

Círč.: 125-3/7-1959.

Ve Šternberku, dne 18. VII. 1959.

Ošer pro věci církevní rady KNV

O l o u c .

Okres Šternberk - správa o vyučování náboženství za škol. rok 1958/59.

Na základě přihlášek dětí do VN z jednotlivých škol byl proveden OCT se spolupráce vedoucího odboru, předsedy ONV a OV KSČ rozdělovník pro jednotlivé duchovní okresy, předsedy ONV a OV KSČ rozdělovník které obce. Celý plán této výuky byl také projednán na KNV-OCT a po provedení úprav vydány duchovním ve druhé polovině měsíce září 1958 také sekrety pro VN.

Snahou mojí bylo, abych co nejdříve zjistil formy a taktiku vyučování náboženství jednotlivými duchovními a s těchto poznatků dělal závěry během školního roku a také při stanovení nových vyučovacích obvodů v roce 1959-1960.

V uplynulém školním roce jsem provedl celkem 25 hospitací u různých duchovních a také jsem během školního roku provedl v rámci sjednání nápravy při VN tato opatření:

- 1/ Byl proveden pohovor s duch. církevní Fín. katol. Beneš, Mackem, Klimentem Jedličkou, Pomáškem, a bylo jim zakázáno používat různých rasítek při VN bez souhlasu přísl. státního orgánu. Rasítka nebyla nadále používána. Duchovní Jedlička z Oskavy podal žádost na ministerstvo školství, aby mohl rasítek používat, která byla projednána na KNV v jeho přítomnosti dne 26. III. 1959 a poukázáno na škodlivost jeho jednání, jakož i na cestu, kterou by se měl jako duchovní ubírat. Jedlička přislíbil se zlepšiti a to hlavně pokud se jedná že nebude vstati na sebe v nežádoucí míře mládež.
- 2/ Jelikož se neustále vykytovaly u duch. Klimenta s Renot případy, kdy měl při VN děti nepřihlášené, měl organizované svědy s řad dětí, které mu sdělovaly přítomnost nadřizovaných org. ve škole a navedlo to ani po pohovorech k nápravě byl mu přípisem ONV ze dne 23. IV. 1959 omezen výměr o vyučování tak, že nevyučoval v Uničově, kde bylo VN zařizováno děkanem. Toto omezení trvalo do konce školního roku 1958/59.

Účast dětí při VN z kraje asi tak 4 měsíce byla možná řici 80-100 %. Po Vánocích však tato účast dosti kolísala, což bylo saviněno jednak školními akcemi a děti samotné neměly příslušného zájmu o vyučování. Před ukončením školního roku účast značně poklesla a to v ojedinelých případech na 20-30 % a nebo se vůbec již v květnu nevyučovalo.

Z duchovních církví nekatolických měl největší účast Baroš z církve evangelické, dále Spášil a Kalusek z Čsl. Fardě Kuba měl účast ze všech duchovních nekatolické církve nejmenší, jelikož sám o tento druh výuky nejvíe takový zájem jako ostatní.

./.

Příloha č. XX.B. Zpráva o VN na školách r.1959

Jedlička z Oskavy, Král z Hradečné, Knapp ze Šumvaldu, Oral z Bohunovic a Kliment z Renot.

45-60 % účasti měli duch. Pospíšil, Marjánek, Chalánek, Zaňka, Sperlík, Výstup.

Jen Olšovský z Bl. Loučky měl účast velmi slabou a to od 30-60 % a častokrát pro malou účast dětí vůbec vyučoval.

Z duchovních mimo katolické církve měl největší účast farář církve evangelické Boreš Zdeněk a to v Krahulčí, téměř vždy plný počet, ale velmi málo vyučoval ve Šternberku a Dol. Libině k čemuž se vyjádřil že toho nechal proto jelikož se strany ředitele a státní správy jsou činěny potíže a že na příští rok je rozhodnut říci rodičům, aby děti do VN nepřihlašovali. Tento způsob by vedl k pokoutním vyučováním náboženská tví a byl s ním proveden pohovor v tom smyslu, aby od toho upustil.

Dále je to Kalusek a Spáčil z církve čsl. kteří jsou silně nábožensky založeni - lnou kde mohou k církvi a snaží se také kde mohou k ní kati hlavně mládež pro tyto účely.

Slabou účast měl farář Kuba, který z duchovních církve čsl. je pro spolupráci nepřijatelnější.

Jako jeden z nejnebezpečnějších ve styku s dětmi nastává nadále vyučování Jedlička z Šternberka, který v Břevenci vozí na motocyklu vyřezávané dřevěná, posedí s nimi venku na lavičce, objímá je otcovsky z obou stran, jeho metody vyučovací jsou velmi láčavé pro děti. Ve svých mluvnici používal razítek i obrádků.

Dále je to duch. Král z Hradečné, Knapp ze Šumvaldu, kteří mají vysoce dovanou sít spravují s dětmi, které jim oznamují novinky a také se starají o co největší návštěvnost při VN. Do této skupiny se dá zařadit také Kliment z Renot, Tomáček a ostatní, kteří mají účast dosti vysokou. Tomáček vede děti k tomu, aby mu dávaly své přání a stílnosti tajně do ruky on jim nato zase osobně, ale se zamlčením jména odpoví. Byl s ním proveden pohovor v tom smyslu, aby zanechal této zpovědní výchovy, že nevede děti k úpřímnosti, kritice a že tato výchova je proti hlavním zásadám. Slíbil od toho upustit.

Duchovní Boreš z církve čsl. vyučoval ze začátku roku děti v soukromí, ale po zásahu ČT se přemístil do místní školy v Krahulčí.

Na konci roku 1958 si k návrhu biskupa Huška na besedě v Přerově objednali duchovní církve čsl. svazky liturgických obrádků s německými texty, které podle sdělení duchovního Spáčila jsou u dětí velmi oblíbeny, jelikož se nechají malováním malovat. Objednávka byly činěny u Blahoslava, kterážto firma pravděpodobně k zásahům státních orgánů žádala duchovní, aby zbytek vrátili. Tak bylo rozdáno Spáčilovi a Kalusek a z částí Kubou několik tisíc obrádků. Zbytek nebude vydán /u Kubu/ ostatní to již rozdali.

Kobyla zjištěno, že by se vyučovalo v jiných jeticích a nebo že VN využívalo pro jiné účely.

Nejdůležitější však bude na základě dosavadních ukazatelů stanovení nových vyučovacích obvodů pro školní rok 1959/1960. Zde bude přihlíženo k místním poměrům, religiozitě k duchovním. Bude snaha děti duchovní kteří svádějí lipi na diděti pro církve, aby dostali nejvyšší třídu a ostatní nižší. Vycházení z ukazatele, že slovesk patří nemá základ, dítě těžko sváděné a má v vyhlášení nezory.

Příloha č. XXI. Žádost o Božitélový průvod

Rim.-katol. farní úřad
MGR. HÚZOVÁ
 Štěpánov u Olomouce
 okres Šternberk

V Mor. Húzové 21./5.1958.

Č. 32.
 Věc: Božitélový průvod.

P.T.
 Radě okresního národního výbor,
 odbor pro vnitřní věci
 Š t e r n b e r k .

Podepsaný tímto podává žádost o povolení průvodu Božitélo-
 věho jak obvykle a sice na neděli 8.června.

Průvod se bude konat jak obvykle z kostela vedlejší ulicí
 k pomníku padlých a naspět hlavní silnicí do kostela s obvyklými za-
 stávkami u čtyřech oltářů venku u domu, v době mezi 9-10 hod. dopo-
 lední, bez hudby. Pořádkovatel má p.Miroslav Vašíček.

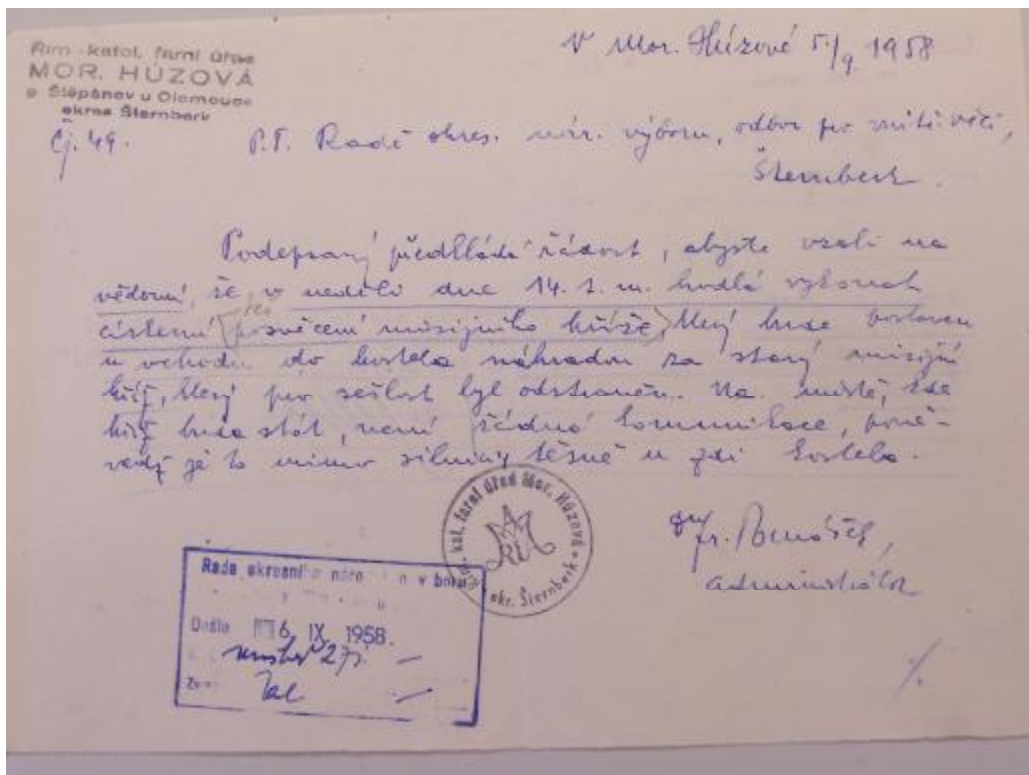
J. Bouček
 administrátor.

*Povolit jako letě minulá. Stáhní
 odpovědnost za klid a bezpečnost.
 27.5.58 Jindek*

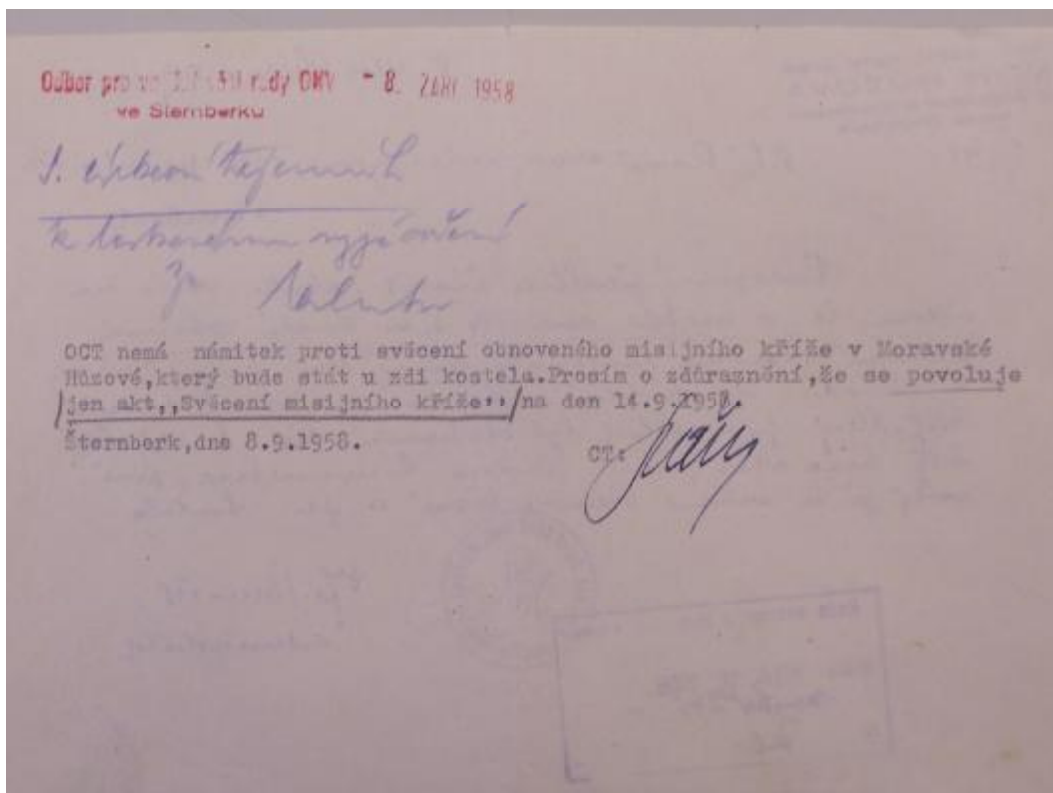
Řada nř: v hod.
 D-šlo 24.V. 1958
 164
 hod. m. H.S.

Kromě úřad Mor. Húzová
 okr. Šternberk

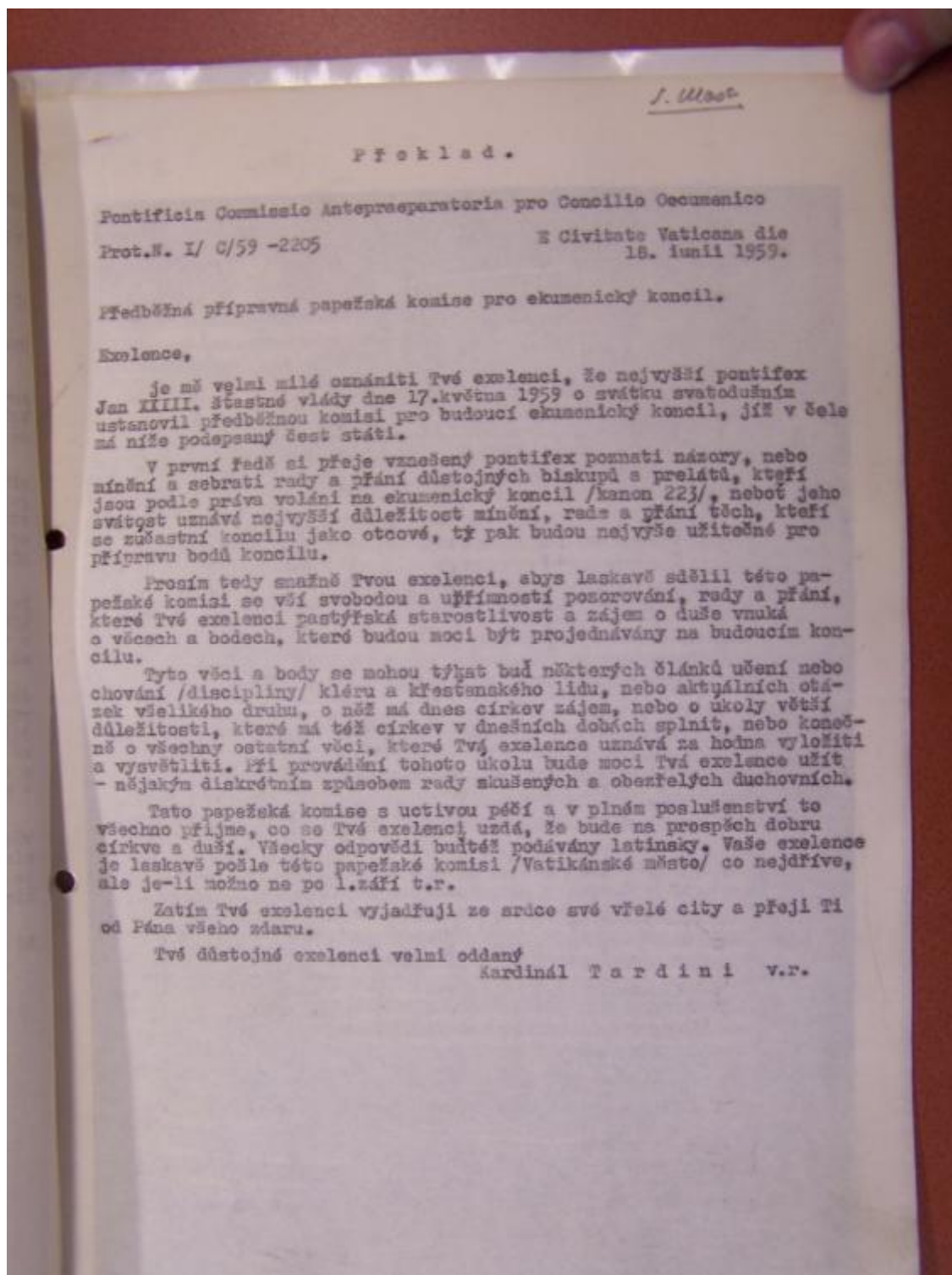
Příloha č. XXII.A. Žádost o svěcení misijního kříže

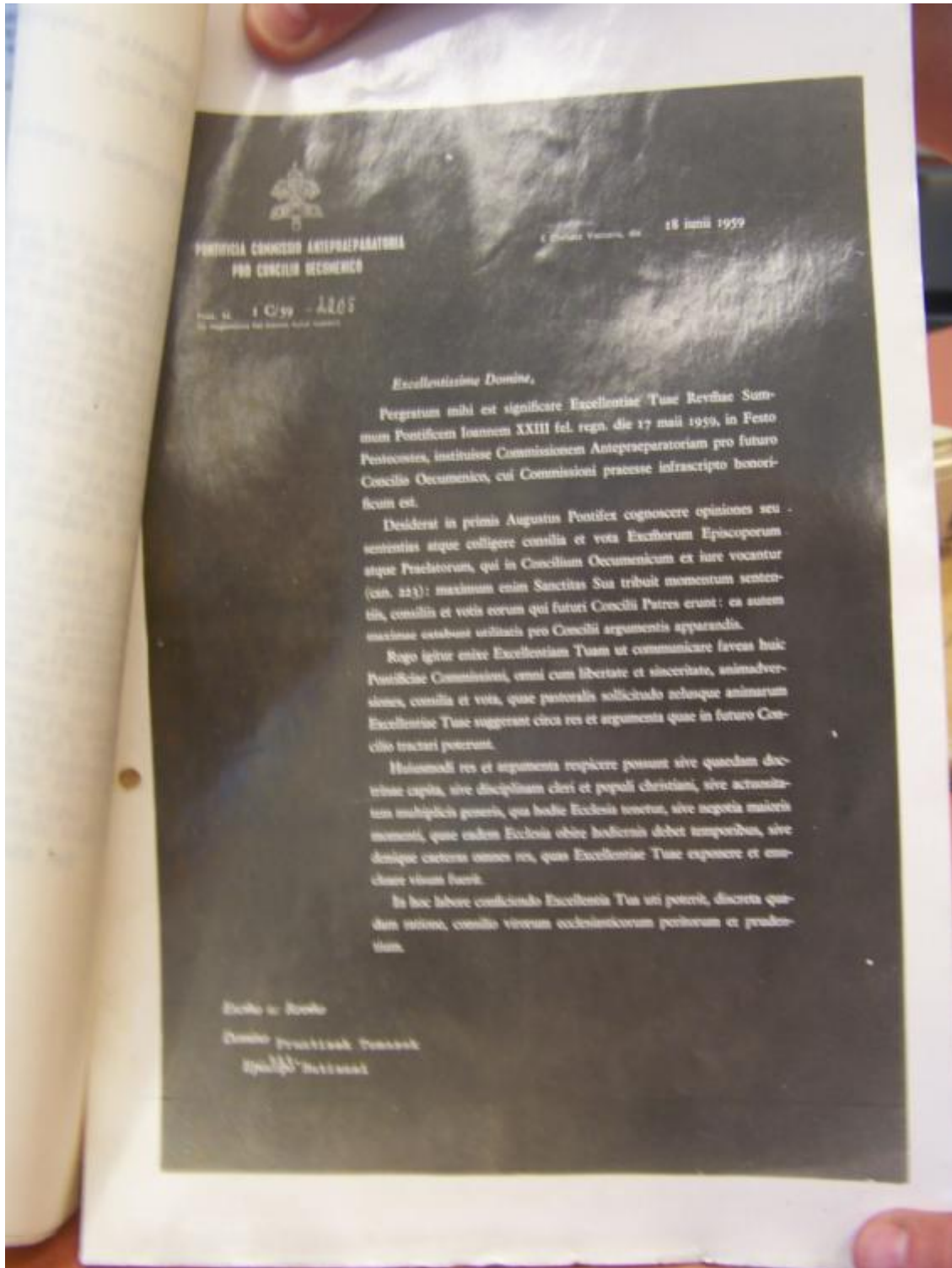
Příloha č. XXII.B. Vyjádření CT k svěcení misijního kříže

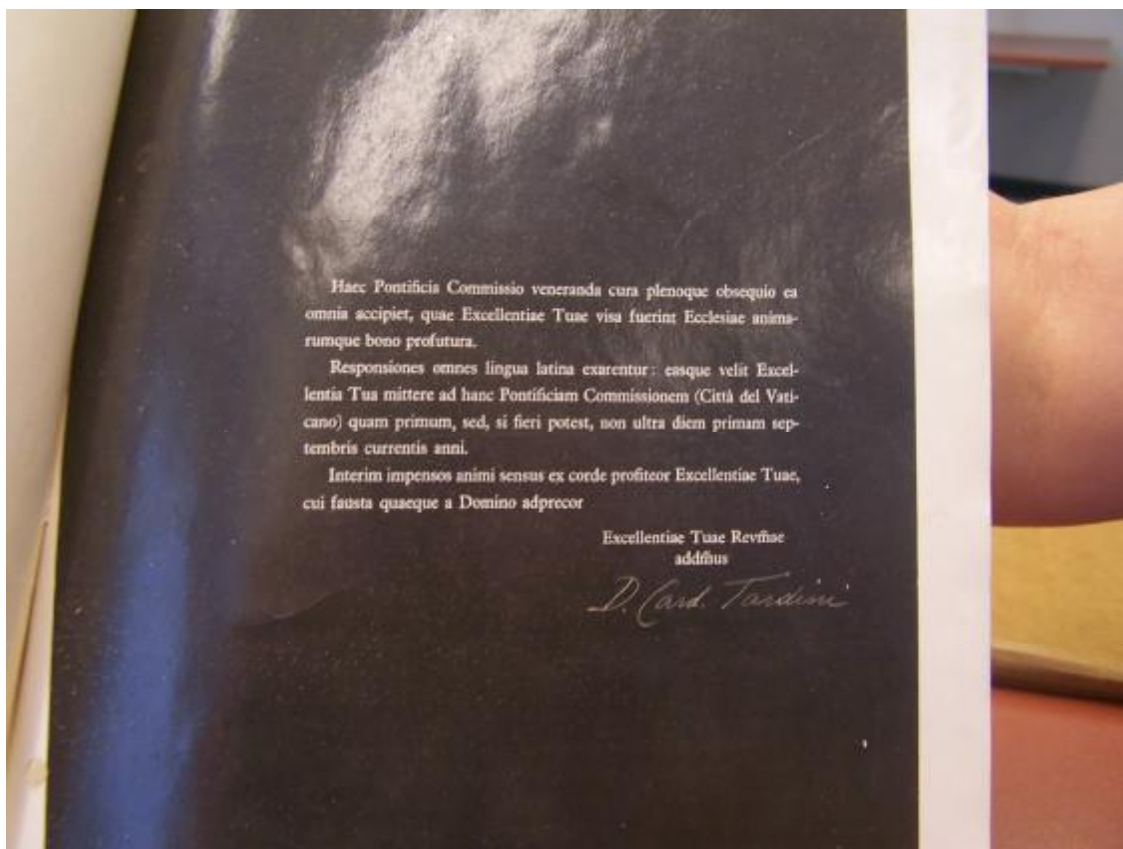
Příloha č. XXIII.A. Příprava na ekumenický koncil – překlad

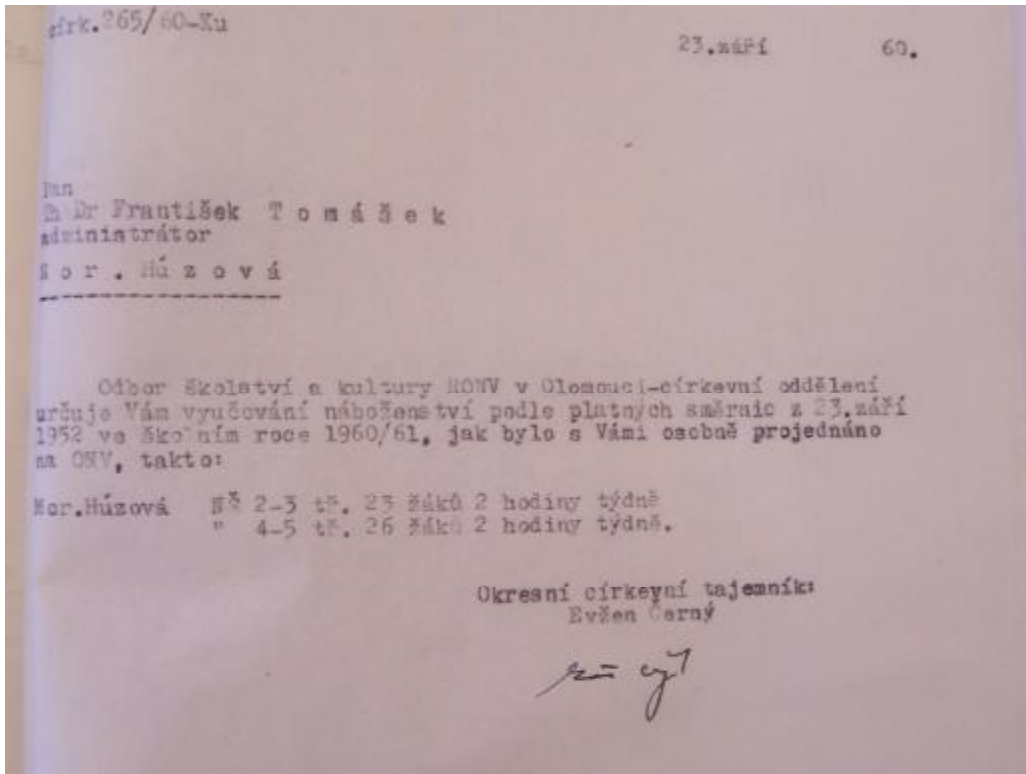
Příloha č. XXIII.B. Příprava na ekumenický koncil – originál

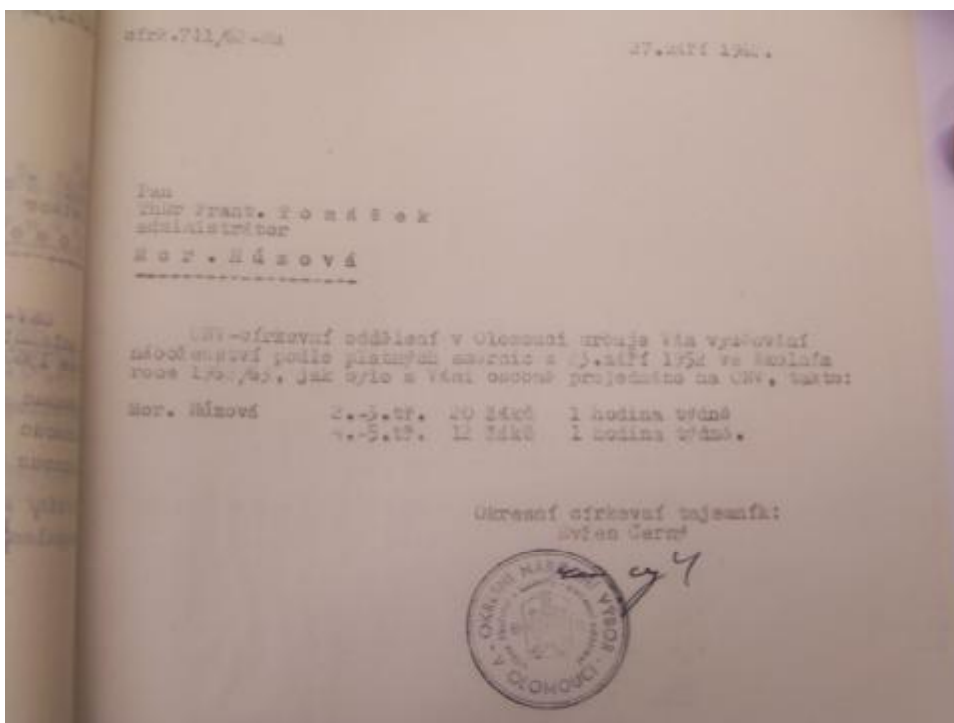
Příloha č. XXIII.C. Příprava na ekumenický koncil – originál

Příloha č. XXIV. A. Udělení souhlasu k VN pro rok 1960/61

Příloha č. XXIV. B. Udělení souhlasu k VN pro rok 1962/63

Příloha č. XXIV. C. Udělení souhlasu k VN pro rok 1963/64

Pan
ThDr František Tomášek
administrátor
Moravská Húzová

*nezobrazit
bude učít uveřejněn
Hnojice*

ONV-církevní oddělení v Olomouci určuje Vám vyučování náboženství podle platných směrnic z 23. září 1952 ve školním roce 1963/64, takto:

Moravská Húzová	2.-3. tř.	20 žáků	1 hodina týdně
	4.-5. tř.	16 žáků	1 hodina týdně.

Současně sdělujeme, že po dobu nepřítomnosti pana ThDr Frant. Tomáška bude náboženství vyučovat pan Josef Macek, místoděkan Hnojice.

Okresní církevní tajemník:
Evdžen Černý

sz yj

Příloha č. XXIV. D. Udělení souhlasu k VN pro rok 1964/65

círk. 790/64-Č

23. září 1964

Pan
ThDr František Tomášek
administrátor p. k.

Hnojice

Moravská Húzová

ONV - církevní oddělení v Olomouci určuje Vám vyučování náboženství podle platných směrnic z 23. září 1952 ve školním roce 1964/1965 takto:

Moravská Húzová	2.-3. tř.	15 žáků	1 hodina týdně
	4.-5. tř.	10 žáků	1 hodina týdně

Současně sdělujeme, že po dobu nepřítomnosti pana ThDr Františka Tomáška, bude náboženství vyučovat pan Josef Macek, místoděkan z Hnojice.

Okresní církevní tajemník:
Evdžen Černý

sz yj

Příloha č. XXV.A. Budova fary

Příloha č. XXV.B. Kostel sv. Floriána

ABSTRAKT

KUBEŠOVÁ, M. *Život Františka Tomáška v 50. a 60. letech 20. století a jeho působení v Moravské Huzové*. České Budějovice 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin a patristiky. Vedoucí práce PhDr. Radomír Malý.

Klíčové pojmy: František Tomášek, církev, výuka náboženství, katecheze, Moravská Huzová, církevní zákony, komunistická strana, perzekuce

Práce se především zaměřuje na zajímavé a pohnuté období ve kterém František Tomášek působil jako kněz a učitel náboženství v obci Moravská Huzová. V práci jsou uvedeny jak kopie autentických dokumentů z opavského archivu, tak svědectví jeho bývalých žáků a farníků, podávající důkaz o mnoha aktivitách Františka Tomáška v té době.

První část práce popisuje stav katolické církve na pozadí komplikované a obtížné politické situace v tehdejší Československu. Druhá část práce se zabývá jedenáctiletým působením Františka Tomáška v Moravské Huzové, především jeho náboženskou a pedagogickou činností. Tato část přináší důkazy o úspěšné a humánní práci tohoto jedinečného muže, které lze nalézt v příloze – svědectví bývalých žáků a farníků.

Abstract

Life of Frantisek Tomasek in the 50's and 60's of the 20th century and his work in Moravska uzova.

Key terms: Mr.Frantisek Tomasek, church, Religion - a subject of the then syllabus, catechism, the State of Czechoslovakia, the village of Moravska Uzova, church laws, persecution, the Communist Party

The thesis deals with life and work of bishop, later cardinal Frantisek Tomasek in the 50's and 60's of the twentieth century. The work particularly focuses on the extremely interesting and moving period, when Frantisek Tomasek worked as a priest and religion teacher (scripture) in Moravian village of Moravska Uzova.

The thesis involves both copies of authentic documents from the Archives of Opava and also testimonies of his former pupils and parishioners, giving supporting evidence of many activities of Mr Tomasek at that time.

The first part of the work brings a detailed description of the state of the then Catholic Church on the background of complicated and hard political situation in former Czechoslovakia in the 50's and 60's.

The other part focuses on eleven years of life and work of Frantisek Tomasek in Moravska Uzova, especially on his religious and pedagogical activities. The evidence of a very successful and human work of this unique man can be found both in this part of work and also in the enclosure – in the form of re-told testimonies of his former pupils.